

РЕПУБЛИКА СРПСКА
РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА СТАТИСТИКУ
REPUBLIKA SRPSKA
INSTITUTE OF STATISTICS

ОПИС ИЗВОРА И МЕТОДА КОРИШЋЕНИХ У НЕФИНАНСИЈСКИМ НАЦИОНАЛНИМ РАЧУНИМА ESA 2010

БАЊА ЛУКА, 2019.

ПРЕДГОВОР

Публикација „Опис извора и метода коришћених у нефинансијским националним рачунима“ је посебна публикација Републичког завода за статистику, настала као резултат рада у оквиру *IPA 2007* – регионалног пројекта (*Multi-beneficiary Programme on Statistics*). У наставку рада, у оквиру *IPA 2012* регионалног пројекта, публикација је била ажурирана са подацима који су се односили на 2013. годину, а у које су била уграђена и одређена методолошка унапријеђења. У оквиру *IPA 2015* регионалног пројекта, публикација је ажурирана у складу са међународном методологијом Европски систем рачуна 2010 (*ESA 2010*) и подацима који се односе на 2015. годину. Структура и садржај публикације засновани су на правилима и принципима припремљеним од стране *EUROSTAT-a*.

Публикација се састоји од два дијела.

Први дио публикације садржи детаљан преглед извора и метода коришћених у компилацији Бруто домаћег производа у текућим цијенама.

Други дио публикације садржи информације о годишњем обрачуну Бруто домаћег производа у сталним цијенама.

Надамо се да ће ова публикација пружити помоћ корисницима у бољем разумијевању садржаја и начина обрачуна Бруто домаћег производа и Бруто додате вриједности.

САДРЖАЈ

Предговор	3
Увод.....	8
Дио А ГОДИШЊИ НАЦИОНАЛНИ РАЧУНИ У ТЕКУЋИМ ЦИЈЕНАМА	9
Поглавље 1 ПРОИЗВОДНИ ПРИСТУП, ТЕКУЋЕ ЦИЈЕНЕ, 2015. ГОДИНА	9
1.1. Бруто домаћи производ према производном приступу.....	9
1.2. Оквир рада.....	12
1.2.1. Извори података	12
1.2.1.1. Агенција за посредничке, информатичке и финансијске послове – АПИФ	12
1.2.1.2. Гранске статистике.....	12
1.2.1.3. Министарство финансија РС.....	12
1.2.1.4. Статистичка истраживања.....	12
1.2.1.5. Агенција за статистику Босне и Херцеговине.....	13
1.2.1.6. Статистички пословни регистар.....	13
1.2.2. Тржишне и нетржишне јединице.....	13
1.2.3. Производња и граница производње.....	14
1.2.4. Међуфазна потрошња.....	14
1.2.4.1. Концептуалне поправке.....	15
1.2.5. Транзицијске промјене засноване на ESA 2010 методологији	15
1.2.5.1. Истраживање и развој (R&D)	16
1.2.5.2. Неживотно осигурање	20
1.2.5.3. Алокација вриједности производње Централне банке БиХ.....	20
1.2.5.4. Производња софтвера за властиту финалну употребу.....	20
1.2.5.5. Секторска класификација.....	21
1.3. Вредновање	21
1.3.1. Увод.....	21
1.3.2. Производња.....	21
1.3.3. Међуфазна потрошња.....	21
1.3.4. Бруто додата вриједност	21
1.3.5. Порези на производе.....	21
1.3.6. Субвенције на производе.....	21
1.3.7. Промјене на залихама.....	21
1.4. Транзиција од рачуноводственог оквира и административних концепата до ESA 2010 концепта за националне рачуне	22
1.4.1. Увод.....	22
1.4.2. Нефинансијски сектор S11.....	22
1.4.2.1. Увод.....	22
1.4.2.2. Производња.....	22
1.4.2.3. Међуфазна потрошња	22
1.4.3. Финансијски сектор S12.....	23
1.4.3.1. Увод.....	23
1.4.3.2. Производња.....	23
1.4.3.3. Међуфазна потрошња	23
1.4.4. Сектор општа држава S13.....	23
1.4.4.1. Увод.....	23
1.4.4.2. Производња.....	23
1.4.4.3. Међуфазна потрошња	24
1.4.5. Сектор домаћинства S14.....	24
1.4.5.1. Увод.....	24
1.4.5.2. Производња.....	24
1.4.5.3. Међуфазна потрошња	24
1.4.6. Непрофитне институционалне јединице које служе домаћинствима S15.....	24
1.4.6.1. Увод.....	24
1.4.6.2. Производња.....	24
1.4.6.3. Међуфазна потрошња	25
1.5. Улога директних и индиректних метода за процјене.....	25
1.6. Улоге <i>benchmarks</i> и екстраполација	25
1.7. Главни приступ коришћен код непокривене економије	25
1.7.1. Увод.....	25
1.7.2. Произвођачи који се намјерно не региструју – легалне активности али непријављене (N1).....	26
1.7.3. Произвођачи који немају обавезу да се региструју (N3).....	26
1.7.4. Пословни субјекти који нису обухваћени истраживањем (N4).....	26

1.7.5. Произвођачи који намјерно нетачно извјештавају (N6).....	26
1.7.6. Остали статистички недостаци (N7).....	26
1.8. Пољопривреда, шумарство и риболов (A).....	26
1.8.1. Увод.....	26
1.8.2. Извори података и методе.....	27
1.8.3. Производња, корекције и подешавања.....	27
1.8.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавање.....	27
1.9. Вађење руда и камена (B).....	28
1.9.1. Увод.....	28
1.9.2. Извори и методе.....	28
1.9.3. Производња, корекције и подешавања.....	28
1.9.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања.....	28
1.10. Прерађивачка индустрија (C).....	29
1.10.1. Увод.....	29
1.10.2. Извори података и методе.....	29
1.10.3. Производња, корекције и подешавања.....	29
1.10.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања.....	30
1.11. Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација (D).....	30
1.11.1. Увод.....	30
1.11.2. Извори података и методе.....	31
1.11.3. Производња, корекције и подешавања.....	31
1.11.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања.....	31
1.12. Снабдијевање водом; канализација; управљање отпадом и дјелатности санације (ремедијације) животне средине (E).....	32
1.12.1. Увод.....	32
1.12.2. Извори података и методе.....	32
1.12.3. Производња, корекције и подешавања.....	32
1.12.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања.....	32
1.13. Грађевинарство (F).....	33
1.13.1. Увод.....	33
1.13.2. Извори података и методе.....	33
1.13.3. Производња, корекције и подешавања.....	33
1.13.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања.....	33
1.14. Трговина на велико и на мало, поправка моторних возила и мотоцикала (G).....	34
1.14.1. Увод.....	34
1.14.2. Извори података и методе.....	34
1.14.3. Производња, корекције и подешавања.....	34
1.14.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања.....	35
1.15. Саобраћај и складиштење (H).....	35
1.15.1. Увод.....	35
1.15.2. Извори података и методе.....	36
1.15.3. Производња, корекције и подешавања.....	36
1.15.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавање.....	36
1.16. Дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживања хране; хотелијерство и угоститељство (I).....	36
1.16.1. Увод.....	36
1.16.2. Извори података и методе.....	37
1.16.3. Производња, корекције и подешавања.....	37
1.16.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања.....	37
1.17. Информације и комуникације (J).....	38
1.17.1. Увод.....	38
1.17.2. Извори података и методе.....	38
1.17.3. Производња, корекције и подешавања.....	38
1.17.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавање.....	38
1.18. Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања (K).....	39
1.18.1. Увод.....	39
1.18.2. Извори података и методе.....	39
1.18.3. Производња, корекције и подешавања.....	40
1.18.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања.....	40
1.19. Пословање некретнинама (L).....	41
1.19.1. Увод.....	41
1.19.2. Извори података и методе.....	42
1.19.3. Производња, корекције и подешавања.....	42
1.19.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања.....	42
1.20. Стручне, научне и техничке дјелатности (M).....	43
1.20.1. Увод.....	43
1.20.2. Извори података и методе.....	43
1.20.3. Производња, корекције и подешавања.....	43
1.20.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања.....	43
1.21. Административне и помоћне услужне дјелатности (N).....	44
1.21.1. Увод.....	44
1.21.2. Извори података и методе.....	44

1.21.3. Производња, корекције и подешавања.....	45
1.21.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања.....	45
1.22. Јавна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање (O).....	45
1.22.1. Увод.....	45
1.22.2. Извори података и методе.....	46
1.22.3. Производња, корекције и подешавања.....	46
1.22.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања.....	46
1.23. Образовање (P).....	47
1.23.1. Увод.....	47
1.23.2. Извори података и методе.....	48
1.23.3. Производња, корекције и подешавања.....	48
1.23.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања.....	48
1.24. Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада (Q).....	49
1.24.1. Увод.....	49
1.24.2. Извори података и методе.....	49
1.24.3. Производња, корекције и подешавања.....	49
1.24.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања.....	49
1.25. Умјетност, забава и рекреација (R).....	50
1.25.1. Увод.....	50
1.25.2. Извори података и методе.....	50
1.25.3. Производња, корекције и подешавања.....	51
1.25.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања.....	51
1.26. Остале услужне дјелатности (S).....	51
1.26.1. Увод.....	51
1.26.2. Извори података и методе.....	52
1.26.3. Производња, корекције и подешавања.....	52
1.26.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања.....	52
1.27. Порези на производе.....	53
1.28. Порез на додату вриједност.....	53
1.29. Субвенције на производе.....	53
Поглавље 2 ДОХОДОВНИ ПРИСТУП, ТЕКУЋЕ ЦИЈЕНЕ, 2015. ГОДИНА.....	55
2.1. БДП према доходовном приступу.....	55
2.2. Увод.....	56
2.3. Вредновање.....	56
2.4. Транзиција од рачуноводственог оквира и административних концепата до ESA 2010 концепта за националне рачуне.....	56
2.5. Улога директних и индиректних метода за процјене.....	56
2.6. Улоге <i>benchmarks</i> и екстраполација.....	56
2.7. Главни приступ са освртом на непокривеност.....	56
2.8. Средства за запослене.....	56
2.9. Остали порези на производњу и увоз.....	58
2.10. Остале субвенције на производњу.....	58
2.11. Бруто оперативни вишак.....	58
2.12. Мјешовити доходак.....	59
2.13. Потрошња фиксног капитала.....	60
Поглавље 3 ПОДЕШАВАЊЕ НЕПОКРИВЕНОСТИ ПРЕМА ТАБЕЛАРНОМ ПРИСТУПУ (НЕПОКРИВЕНА ЕКОНОМИЈА).....	61
3.1. Увод.....	61
3.2. Подешавања према табеларном приступу.....	62
3.2.1. N1 Произвођачи који се намјерно не региструју - легалне активности али непријављене.....	62
3.2.2. N2 Илегалне дјелатности.....	62
3.2.3. N3 Произвођачи који немају обавезу да се региструју.....	62
3.2.4. N4 Пословни субјекти који нису обухваћени истраживањем.....	63
3.2.5. N5 Регистровани предузетници који нису обухваћени истраживањем.....	63
3.2.6. N6 Произвођачи који намјерно нетачно извјештавају.....	63
3.2.7. N7 Остали статистички недостаци.....	63
Део Б ЦИЈЕНЕ И ИНДИКАТОРИ ОБИМА.....	64
Поглавље 4 ПРОИЗВОДНИ ПРИСТУП, СТАЛНЕ ЦИЈЕНЕ, 2015. ГОДИНА.....	64
4.1. Основне процедуре.....	64
Поглавље 5 ОСНОВНИ ИНДИКАТОРИ КОРИШЋЕНИ ЗА ОБРАЧУН У СТАЛНИМ ЦИЈЕНАМА.....	68
5.1. Индекс цијена произвођача индустријских производа.....	68
5.2. Индекс потрошачких цијена.....	68
5.3. Индекси индустријске производње.....	69
5.4. Индекс броја запослених.....	69
Поглавље 6 МЕТОДЕ КОРИШЋЕНЕ ЗА ОБРАЧУН БРУТО ДОМАЋЕГ ПРОИЗВОДА У СТАЛНИМ ЦИЈЕНАМА.....	70
6.1. Пољопривреда, шумарство и риболов (A).....	72

6.2. Вађење руда и камена (B)	72
6.3. Прерађивачка индустрија (C)	72
6.4. Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација (D)	72
6.5. Снабдијевање водом; канализација, управљање отпадом и дјелатности санације (ремедијације) животне средине (E).....	72
6.6. Грађевинарство (F)	73
6.7. Трговина на велико и на мало, поправка моторних возила и мотоцикала (G)	73
6.8. Саобраћај и складиштење (H)	73
6.9. Дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживања хране; хотелијерство и угоститељство (I)	73
6.10. Информације и комуникације (J).....	74
6.11. Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања (K).....	74
6.12. Пословање некретнинама (L).....	74
6.13. Стручне, научне и техничке дјелатности (M)	74
6.14. Административне и помоћне услужне дјелатности (N)	75
6.15. Јавна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање (O).....	75
6.16. Образовање (P)	75
6.17. Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада (Q)	75
6.18. Умјетност, забава и рекреација (R)	76
6.19. Остале услужне дјелатности (S).....	76
6.20. Порези на производе.....	76
6.21. Субвенције на производе.....	77

СКРАЋЕНИЦЕ

АПД – Анкета о потрошњи домаћинства
АПИФ – Агенција за посредничке, информатичке и финансијске послове
БДВ – Бруто додата вриједност
БДП – Бруто домаћи производ
БиХ – Босна и Херцеговина
БХАС – Агенција за статистику Босне и Херцеговине
ESA 95 (<i>European System of National Accounts</i>) – Европски систем националних рачуна из 1995
ESA 2010 (<i>European System of National Accounts</i>) – Европски систем националних рачуна из 2010
ЕУ – Европска Унија
КД БИХ 2010 – Класификација дјелатности
НОЕ – Непокривена економија
НПИСД – Непрофитне институционалне јединице које служе домаћинствима
ПДВ – Порез на додату вриједност
РЗС – Републички завод за статистику
РС – Република Српска
СПР – Статистички пословни регистар
ФБиХ – Федерација Босне и Херцеговине
FISIM (<i>Financial Intermediation Services Indirectly Measured</i>) – Услуге финансијског посредовања индиректно мјерене
ЕАА – Економски рачуни за пољопривреду
R&D – Истраживање и развој

ЗНАКОВИ

-- податак не може да се прикаже

УВОД

Републички завод за статистику Републике Српске је једина институција у Републици Српској надлежна за компилацију Бруто домаћег производа као најважнијег макроекономског агрегата чији се обрачун заснива на методолошким поставкама из Европског система рачуна 2010 (*ESA 2010*).

Током 2008. и 2009. године имплементиран је *IPA 2007* – регионални пројекат (Multi-beneficiary Programme on Statistics), који је, између осталог, обезбиједио техничку подршку у изради публикације чија је форма дефинисана на исти начин као и за земље чланице Европске Уније. Израда публикације „Опис извора и метода коришћених у компилацији Нефинансијских националних рачуна“ заснивала се на генералним референцама *EUROSTAT-a*, који су подразумијевали обезбјеђивање конзистентности, транспарентности, заједничке структуре и нумеричке илустрације. Током *IPA 2012*-регионалног пројекта, публикација је потпуно ажурирана са унапријеђеним подацима представљеним по новој класификацији дјелатности КД БИХ 2010, која методолошки садржајно и структурно у потпуности одговара ЕУ Статистичкој класификацији дјелатности NACE Rev 2. Током *IPA 2015*- регионалног пројекта, публикација је ажурирана са подацима представљеним по међународној методологији Европски систем рачуна 2010 (*ESA 2010*).

Главни фокус публикације стављен је на детаљан опис извора и метода коришћених при обрачуна годишњих макроекономских агрегата у текућим цијенама, док су описи обрачуна у сталним цијенама као и обрачуна по доходном приступу дати на мање детаљном нивоу. Такође, у публикацији су дате информације о обухвату, описи статистичких и административних извора, потом описи начина трансформације добијених података из наведених извора у резултате засноване на концепту националних рачуна, укључујући и описе концептуалних и других подешавања.

Због заокруживања сумарни искази не слажу се увијек са збиром заокружених појединачних података.

ДИО А

ГОДИШЊИ НАЦИОНАЛНИ РАЧУНИ У ТЕКУЋИМ ЦИЈЕНАМА

ПОГЛАВЉЕ 1

ПРОИЗВОДНИ ПРИСТУП, ТЕКУЋЕ ЦИЈЕНЕ, 2015. ГОДИНА

1.1. Бруто домаћи производ према производном приступу

Процес обрачуна бруто домаћег производа (БДП) по производном приступу може се објаснити у два корака. У првом кораку, бруто додата вриједност (БДВ) у основним цијенама за све дјелатности је израчуната као разлика између вриједности производње у основним цијенама и међуфазне потрошње у куповним цијенама. Алокација *FISIM-a (Financial Intermediation Services Indirectly Measured)* по дјелатностима још увијек није урађена, па је целокупна БДВ коригована за тај износ. У другом кораку, порези на производе су додати, а субвенције на производе су одузете од укупне БДВ за све дјелатности да би се добио БДП у тржишним цијенама. Субвенције на производе и порези на производе нису разврстани по дјелатностима и институционалним секторима. Табела 1.1 приказује основне категорије БДП за 2015. годину по производном приступу. У табели 1.2. вриједност производње, међуфазна потрошња и БДВ су приказани на нивоу области и подручја Класификације дјелатности (КД) и по институционалним секторима.

Претходни резултати БДП по производном приступу на нивоу А21 тј. по подручјима Класификације дјелатности КД БиХ 2010, објављују се половином јула текуће године, док се коначни резултати објављују у новембру исте године путем саопштења. Такође, коначни подаци се објављују и путем билтена крајем текуће године. Класификација дјелатности КД БиХ 2010 садржајно и структурно у потпуности одговара Европској класификацији економских дјелатности *NACE Rev 2*.

Републички завод за статистику РС је током 2017. године, извршио ревизију раније објављених података БДП у складу са међународном методологијом Европски систем рачуна из 2010 (*European System of National Accounts - ESA 2010*). До тад, обрачун БДП је био заснован на Систему националних рачуна из 1993 (*System of National Accounts - SNA 93*) и Европском систему националних рачуна из 1995 (*European System of National Accounts - ESA 95*).

Табела 1.1. БДП по производном приступу, 2015.

	Хиљ. КМ	Структура, %
Вриједност производње у основним цијенама	16 101 342	174,9
Минус: међуфазна потрошња у куповним цијенама	8 532 777	92,7
БРУТО ДОДАТА ВРИЈЕДНОСТ	7 568 565	82,2
Порези на производе	1 683 913	18,3
Минус: Субвенције на производе	47 440	0,5
БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД	9 205 038	100,0

Табела 1.2. Производња, међуфазна потрошња и БДВ по дјелатностима КД БиХ 2010 и институционалним секторима, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност	Структура бруто додате вриједности
	хиљ. КМ			%
А Пољопривреда, шумарство и риболов	2 039 398	1 181 899	857 499	11,3
01 Биљна и сточарска производња, лов и припад. услужне дјелатности	1 771 487	1 059 670	711 817	9,4
02 Шумарство и сјеча дрвета	255 269	111 735	143 534	1,9
03 Риболов и аквакултура	12 642	10 494	2 149	0,0
В Вађење руда и камена	376 177	160 368	215 809	2,9
05 Вађење угља и лигнита (мрког угља)	178 863	71 145	107 718	1,4
06 Вађење сирове нафте и природног гаса	0	0	0	0,0
07 Вађење руда метала	160 342	69 286	91 056	1,2
08 Вађење осталих руда и камена	36 971	19 922	17 050	0,2
09 Помоћне услужне дјелатности у вађењу руда и камена	0	15	-15	0,0
С Прерађивачка индустрија	3 995 747	3 103 438	892 309	11,8
10 Производња прехрамбених производа	874 084	672 418	201 666	2,7
11 Производња пића	93 698	58 940	34 758	0,5
12 Производња дуванских производа	21 903	18 340	3 563	0,0
13 Производња текстила	42 013	25 027	16 986	0,2
14 Производња одјеће	58 027	29 221	28 805	0,4
15 Производња коже и производа од коже	131 619	44 585	87 033	1,2
16 Прерада дрвета и производа од дрвета и плуте, осим намјештаја, производња предмета од сламе и плетарских производа	460 705	352 365	108 340	1,4
17 Производња папира и производа од папира	114 891	98 271	16 620	0,2
18 Штампане и умножавање снимљених записа	58 026	30 724	27 302	0,4
19 Производња кокса и рафинисаних нафтних производа	823 891	841 015	-17 124	-0,2
20 Производња хемикалија и хемијских производа	46 867	32 341	14 525	0,2
21 Производња основних фармацеутских производа и препарата	38 526	21 636	16 890	0,2
22 Производња производа од гуме и пластичних маса	141 074	103 461	37 613	0,5
23 Производња осталих производа од неметалних минерала	98 568	72 065	26 503	0,4
24 Производња базних метала	255 120	202 414	52 706	0,7
25 Производња готових металних производа, осим машина и опреме	267 569	181 045	86 524	1,1
26 Производња рачунара, електронских и оптичких производа	29 876	17 922	11 954	0,2
27 Производња електричне опреме	67 908	52 778	15 130	0,2
28 Производња машина и опреме, д. н.	29 512	18 642	10 870	0,1
29 Производња моторних возила, приколица и полуприколица	54 080	40 791	13 289	0,2
30 Производња осталих саобраћајних средстава	877	354	523	0,0
31 Производња намјештаја	195 784	142 257	53 527	0,7
32 Остала прерађивачка индустрија	13 469	8 015	5 455	0,1
33 Поправка и инсталација машина и опреме	77 662	38 810	38 852	0,5
Д Производња и снабдијевање ел. енергијом, гасом, паром и климат.	564 166	171 360	392 806	5,2
35 Производња и снабдијевање ел. енергијом, гасом, паром и клим.	564 166	171 360	392 806	5,2
Е Снабдијевање водом, канализација, управљање отпадом и дјел. санац.	167 215	69 553	97 662	1,3
36 Прикупљање, пречишћавање и снабдијевање водом	72 592	19 423	53 169	0,7
37 Канализација	658	218	441	0,0
38 Прикупљање отпада, дјелат. одлагања и обраде отпада, рециклажа	92 130	48 967	43 162	0,6
39 Дјелатност санације (ремедијације) животне средине и остале ус.	1 835	946	889	0,0
Ф Грађевинарство	1 249 863	814 824	435 039	5,8
41 Изградња објеката високоградње	706 540	456 739	249 801	3,3
42 Изградња објеката нискоградње	376 041	255 759	120 282	1,6
43 Специјализоване грађевинске дјелатности	167 281	102 326	64 955	0,9
Г Трговина на велико и на мало, поправка моторних возила и мотоц.	1 909 942	864 332	1 045 609	13,8
45 Трговина на велико и на мало мотор. возилима, поправка	121 142	39 339	81 149	1,1
46 Трговина на велико, осим трговине моторним возилима и мотоц.	932 941	497 027	435 914	5,8
47 Трговина на мало, осим трговине моторним возилима и мотоц.	855 858	327 312	528 546	7,0
Н Саобраћај и складиштење	592 073	302 410	289 663	3,8
49 Копнени саобраћај и цјевоводни транспорт	479 028	262 766	216 262	2,8
50 Водени саобраћај	0	0	0	0,0
51 Ваздухопловни саобраћај	0	0	0	0,0
52 Складиштење и помоћне дјелатности у саобраћају	51 189	23 665	27 524	0,4
53 Поштанске и курирске дјелатности	61 856	15 978	45 878	0,6
И Дјелатности пружања смјештаја, припреме хране и послуживања хране, хотелијерство и угоститељство	233 085	100 164	132 921	1,8
55 Смјештај	47 205	21 175	26 031	0,3
56 Дјелатност припреме и послуживања хране и пића	185 880	78 989	106 891	1,4

Табела 1.2. Производња, међуфазна потрошња и БДВ по дјелатностима КД БиХ 2010 и институционалним секторима, 2015.
(наставка)

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност	Структура бруто додате вриједности
	хиљ. КМ			%
J Информације и комуникације	729 698	256 163	473 535	6,3
58 Издавачке дјелатности	28 171	10 745	17 426	0,2
59 Производња филмова, видео филмова и тв. програма, снимање зв.	5 002	2 800	2 202	0,0
60 Емитовање програма	37 984	11 315	26 669	0,4
61 Телекомуникације	560 526	193 602	366 924	4,9
62 Рачунарско програмирање, савјетовање и прип. дјелатности	88 247	35 218	53 029	0,7
63 Информационе услужне дјелатности	9 769	2 483	7 286	0,1
K Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања	464 768	179 556	285 212	3,8
64 Финан. услужне дјелатности, осим осигурања и пенз. фондова	339 173	126 547	212 625	2,8
65 Осигурање, реосигурање и пензиони фондови, осим обавезног социјалног осигурања	105 717	46 431	59 286	0,8
66 Помоћне дјелатности у финан. услугама и дјелатности осигурања	19 878	6 578	13 300	0,2
L Пословање некретнинама	490 097	79 776	410 321	5,4
68 Пословање некретнинама	490 097	79 776	410 321	5,4
M Стручне, научне и техничке дјелатности	342 846	124 740	218 106	2,9
69 Правне и рачуноводствене дјелатности	69 719	11 927	57 792	0,8
70 Управљачке дјелатности, савјетовање које се односи на управља.	15 603	7 180	8 423	0,1
71 Архитектонске и инжењерске дјелатности, техничко испитивање	151 888	72 103	79 785	1,1
72 Научно истраживање и развој	14 906	5 507	9 399	0,1
73 Реклама, пропаганда и истраживање тржишта	30 695	17 617	13 078	0,2
74 Остале стручне, научне и техничке дјелатности	45 856	4 820	41 036	0,5
75 Ветеринарске дјелатности	14 178	5 585	8 593	0,1
N Административне и помоћне услужне дјелатности	78 140	33 225	44 915	0,6
77 Дјелатности изнајмљивања и давања у закуп (лизинг)	11 822	5 753	6 068	0,1
78 Дјелатности посредовања у запошљавању	3 098	374	2 724	0,0
79 Путничке агенције, тур-оператери, остале резервацијске услуге	11 717	11 489	228	0,0
80 Заштитне и истражне дјелатности	33 514	10 057	23 457	0,3
81 Услуге управљања и одржавање зграда и дјел. уређења	11 820	3 458	8 361	0,1
82 Канцеларијско-административне, помоћне канцел. дјелатности	6 170	2 094	4 076	0,1
O Јавна управа и одбрана, обавезно социјално осигурање	1 244 665	337 468	907 196	12,0
84 Јавна управа и одбрана, обавезно социјално осигурање	1 244 665	337 468	907 196	12,0
P Образовање	432 671	42 389	390 281	5,2
85 Образовање	432 671	42 389	390 281	5,2
Q Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада	637 416	183 916	453 500	6,0
86 Дјелатности здравствене заштите	537 846	154 586	383 261	5,1
87 Дјелатности социјалне заштите у установама са смјештајем	38 045	13 543	24 501	0,3
88 Дјелатности социјалног рада без смјештаја	61 524	15 787	45 738	0,6
R Умјетност, забава и рекреација	404 385	274 748	129 637	1,7
90 Креативне, умјетничке и забавне дјелатности	7 285	2 429	4 856	0,1
91 Библиотеке, архиви, музеји и остале културне дјелатности	12 480	2 288	10 192	0,1
92 Дјелатности коцкања и клађења	338 263	251 415	86 847	1,1
93 Спортске, забавне и рекреативне дјелатности	46 357	18 615	27 742	0,4
S Остале услужне дјелатности	148 994	67 537	81 457	1,1
94 Дјелатности организација на бази учлађења	101 849	48 709	53 140	0,7
95 Поправка рачунара и предмета за личну употребу и домаћинство	14 288	4 123	10 165	0,1
96 Остале личне услужне дјелатности	32 857	14 705	18 152	0,2
FISIM (плус/минус)		184 912	184 912	2,4
БРУТО ДОДАТА ВРИЈЕДНОСТ	16 101 342	8 532 777	7 568 565	100,0
S.11 Нефинансијски сектор	9 892 765	5 963 445	3 929 320	51,9
S.12 Финансијски сектор	464 228	178 250	285 978	3,8
S.13 Сектор општа држава	2 204 466	515 184	1 689 282	22,3
S.14 Сектор домаћинства	3 425 255	1 629 721	1 795 534	23,7
S.15 Сектор непрофитних институционалних јединица које служе домаћинствима (НПИСД)	114 629	61 265	53 363	0,7

1.2. Оквир рада

1.2.1. Извори података

1.2.1.1. Агенција за посредничке, информатичке и финансијске послове – АПИФ

Главни извори података за пословне субјекте су годишњи финансијски извјештаји (административни извори). Годишњи финансијски извјештаји, у чијем саставу су Биланс стања, Биланс успеха и рачуноводствени Анекс су најважнији извор података за обрачун БДП за све пословне субјекте. Овај извор не покрива једино предузетнике у сектору домаћинства, за које још увијек не постоји законски оквир за обавезно предавање годишњих финансијских извјештаја. Агенција за посредничке, информатичке и финансијске послове – АПИФ је надлежна за прикупљање годишњих финансијских извјештаја и обухват у пуном смислу, које у *Access* формату доставља Републичком заводу за статистику Републике Српске (РЗС РС) на нивоу појединачног пословног субјекта у априлу мјесецу текуће године за прошлу годину. Након преузимања базе података од АПИФ-а, прије свега, врши се упоређивање регистра АПИФ-а са статистичким бизнис регистром у циљу контроле обухвата и провере дјелатности институционалних јединица које се на основу претежне дјелатности групишу по подручјима КД.

АПИФ прикупља годишње финансијске извјештаје за сљедеће пословне субјекте:

- нефинансијска предузећа;
- непрофитне институционалне јединице, удружења;
- банке и осигуравајућа друштва;
- јавна предузећа, установе и агенције.

Сви финансијски извјештаји у свом саставу садрже ставке прихода и трошкова, односно неопходне елементе за обрачун бруто вриједности производње и међуфазне потрошње.

1.2.1.2. Гранске статистике

Гранске статистике РЗС РС су извори података за:

- статистику пољопривреде – дио који се односи на породична пољопривредна газдинства;
- статистику цијена, статистику шумарства, статистику индустрије и друге гранске статистике за обрачун у сталним цијенама;
- обрачун истраживања и развоја (R&D);
- процјене непокривене економије (НОЕ), користећи статистику рада.

1.2.1.3. Министарство финансија РС

Министарство финансија РС доставља консолидоване финансијске извјештаје у електронској форми за :

- Владу РС;
- општине;
- фондове обавезног социјалног осигурања;
- јавно образовање.

Извјештаји садрже ставке прихода, трошкова, накнада за запослене, капиталне трошкове, као и детаљне листе пореза и субвенција.

1.2.1.4. Статистичка истраживања

Због недостатка финансијских извјештаја за област предузетника, РЗС РС сваке године спроводи истраживање путем којег се прикупљају компоненте које су битне за обрачун БДВ овог сегмента економије. По први пут ово истраживање је спроведено 2008. године и након тога је постало редовно годишње статистичко истраживање. Истраживање је базирано на узорку предузетника који запошљавају пет или више запослених, путем којег се прикупљају све неопходне и релевантне категорије за обрачун БДП. На основу података из узорка за област самосталних предузетника, извршена је оцјена за укупан број самосталних предузетника, уз истовремено коришћење података из статистике рада.

Анкета о потрошњи домаћинства (АПД) као статистичко истраживање се користи за процјену грађевинске активности домаћинстава и процјену стварне ренте. Поред Анкете о потрошњи домаћинства, за процјену грађевинске активности домаћинстава се користе резултати истраживања „издате грађевинске дозволе“ које се реализује у оквиру статистике грађевинарства.

Економски рачуни за пољопривреду обезбјеђују податке о пољопривредној производњи, улагањима у пољопривреду, цијенама и индексима цијена пољопривредних производа и средстава која се користе у пољопривредној производњи а што омогућава анализу производног процеса у пољопривредној производњи у току одређеног временског периода. Елементи Економских рачуни за пољопривреду су представљени у оквиру рачуна производње, рачуна дохотка, рачуна предузетничког дохотка и капиталног рачуна. Значајан извор података за Статистику националних рачуна је рачун производње у коме су приказани агрегати: вриједност производње, међуфазна потрошња, бруто додата вриједност, потрошња фиксног капитала и нето додата вриједност. За обрачун пољопривредне производње (output) користе се подаци о површинама под пољопривредним културама (рани усјеви, касни усјеви, воће, виногради и цитрусно воће), као и подаци о бројном стању сточе и сточарској производњи. Цијене пољопривредних производа прикупљају се путем извјештаја о откупу

пољопривредних производа од породичних пољопривредних газдинстава, извјештаја о директној продаји пољопривредних производа од пољопривредних предузећа и задруга и извјештаја о продаји пољопривредних производа на зеленим пијацама. За рачунање међуфазне потрошње користе се подаци из Статистике спољне трговине, Статистике енергетике, Статистике индустријске производње као и из Статистике националних рачуна. ЕАА су први пут публиковани 2011. године а подацима је обухваћен период од 2005. до 2010. године и након тога редовно се објављују у годишњој периодици.

1.2.1.5. Агенција за статистику Босне и Херцеговине

Агенција за статистику Босне и Херцеговине (БХАС) прикупља и обрађује финансијске извјештаје за институције од заједничког интереса у БиХ који припадају сектору опште државе и за непрофитне институционалне јединице које служе домаћинствима. Након обрачуна, елементе БДВ доставља ентитетима према утврђеним коефицијентима (за 2015. годину коефицијенти су: 32,3 % припада Републици Српској (РС), 64,1 % припада Федерацији Босне и Херцеговине (ФБиХ) и 3,6 % припада Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине). БХАС доставља РЗС РС дио који припада РС, а који се односи на институције од заједничког интереса у БиХ и непрофитне институционалне јединице које служе домаћинствима, као већ обрачунате категорије и то: вриједност производње, међуфазну потрошњу, БДВ, амортизацију, накнаде запосленима, број запослених и дио припадајућих пореза на производе.

БХАС врши обрачун вриједности импутиране ренте у текућим и сталним цијенама (у цијенама претходне године) за ниво ентитета и ниво БиХ.

1.2.1.6. Статистички пословни регистар

Статистички пословни регистар (СПР) је успостављен у оквиру пројекта Подршке Европске уније статистичком сектору Босне и Херцеговине-Фаза III CARDS Twinning пројекта, који је реализован у периоду од 2006. до 2008. године. Додатна средства неопходна за финализацију система СПР-а обезбијеђена су путем Шведске међународне агенције за развој и сарадњу (SIDA). Након двогодишње стручне подршке данских експерата, ангажованих на реализацији Пројекта, статистичке институције у БиХ су наставиле заједнички рад на успостављању СПР-а као заједничке базе за ниво БиХ и ниво ентитета.

Током развоја СПР израђена је *on line* апликација за прегледање и *on line* апликација путем које се врши ажурирање СПР-а и формиране су јединице СПР дефинисане одговарајућим варијаблама (према претходно утврђеним процедурама).

Обухват, садржај, методологија вођења и одржавања СПР-а су усклађени са Регулацивом Европске уније (Regulation (EC), No. 177/2008) и Приручником за пословне регистре. Регистар се ажурира из административних извора: на мјесечној основи из Административног регистра АПИФ-а и из Јединственог система регистрације, контроле и наплате доприноса из Пореске управе; континуирано на основу информација из Службених гласника и Статистичких истраживања. Ажурирање се врши кроз апликацију по унапријед утврђеним процедурама аутоматски или полуаутоматски. Континуирано се ради на ажурирању статуса у активности (активно, мирујуће и неактивно) са циљем да се смањи број фиктивно активних предузећа. У односу на укупно регистрована предузећа у административном регистру АПИФ-а, кроз ажурирање у СПР-у око 58 % се евидентирају као стварно активна предузећа. Од 2013. године обухват СПР-а је проширен са подацима који се односе на предузетнике. Сви субјекти у СПР-у су разврстани према новој класификацији дјелатности-КДБиХ 2010 а имају податке о укупном приходу, нето активи и броју запослених из годишњих финансијских извјештаја, као и податке о броју запослених са стањем на крају мјесеца добијених из Пореске управе. База регистра представља јединствен оквир за координисано припремање и провођење статистичких истраживања, за избор узорка, оцјене резултата за укупну популацију и за разврставање институционалних јединица по институционалним секторима, подсекторима и групама јединица.

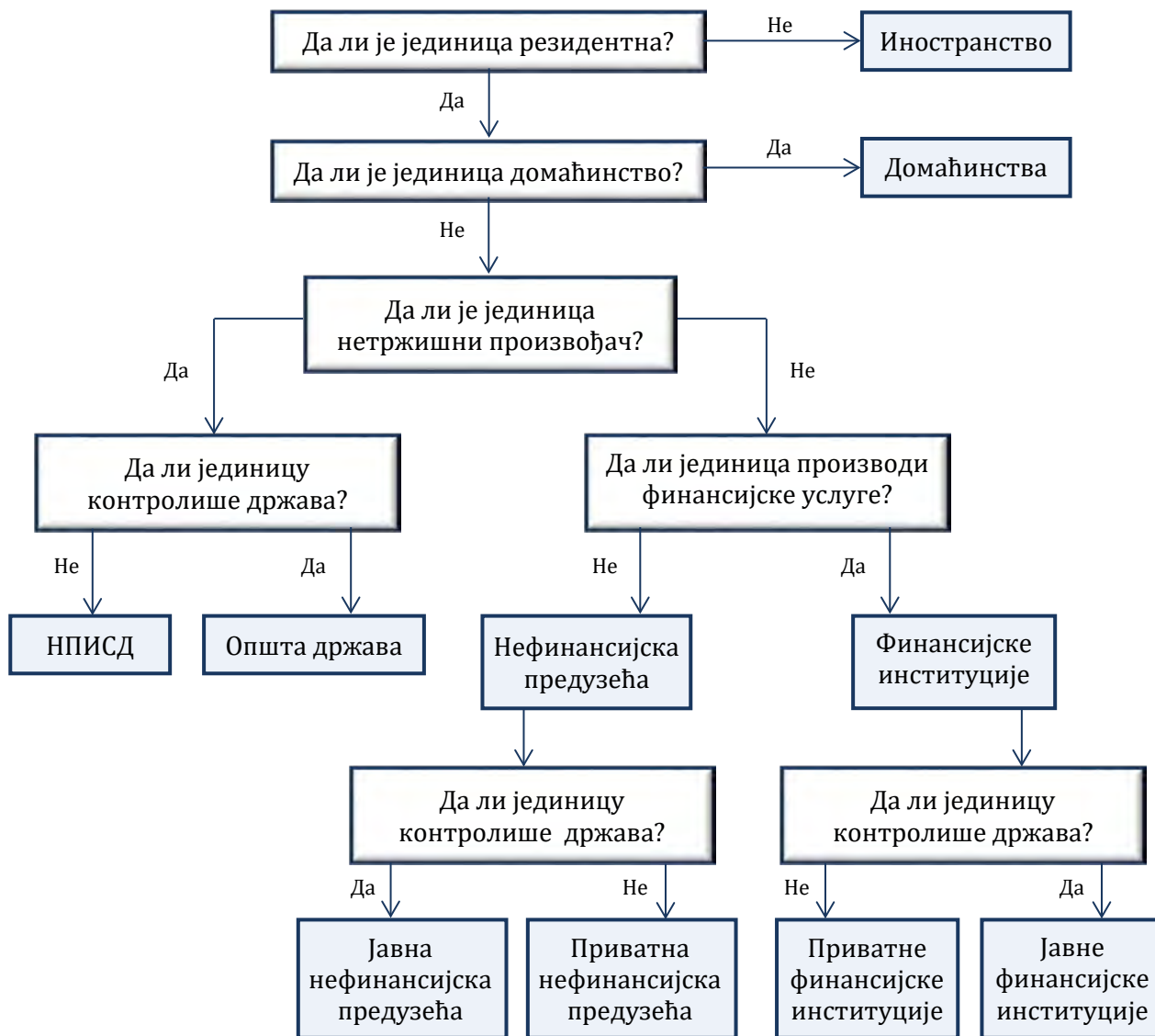
Секторска класификација институционалних јединица базирана је на методологији Европског система националних рачуна (ESA 2010). Секторска класификација институционалних јединица је обавезан стандард који се употребљава при евидентирању, прикупљању, обради, анализи и објави статистичких података важних за статистичко праћење привредних кретања у земљи. Главна намјена је састављање националних рачуна. Процес секторизације у РС/БиХ је започео кроз Twinning пројекат IPA 2012. У тај процес укључени су запослени Одјељења националних рачуна и Одјељења за СПР и ИТ. Техничка имплементација у СПР-у још увијек није извршена.

1.2.2. Тржишне и нетржишне јединице

Распоређивање јединица у главне секторе изведено је према Дијаграму – Расподјела јединица у секторе, на бази ESA 2010 методологије. За утврђивање сектора резидентне јединице која није домаћинство, прво се утврђује да ли је јединица под контролом државе или не, и да ли је тржишни или нетржишни произвођач. Утврђивање да ли је јединица тржишни произвођач, врши се кроз квантитативни критериј (критериј 50%) кориштењем односа продаје и трошкова производње. Да би била тржишни произвођач јединица треба покривати више од 50% својих трошкова продајом добара и услуга на тржишту током непрекидног вишегодишњег периода. Трошкови производње су једнаки збиру међуфазне потрошње, накнада запосленима, потрошње фиксног капитала, осталих пореза на производњу увећане за трошкове капитала. Такође је битно утврдити да ли се продаја добара и услуга врши по економски значајним цијенама.

Разлика између тржишне и нетржишне активности је јако важна. Пословни субјекат који је под контролом државе, и који је квантитативним критеријем одређен да је тржишни, класификује се у јавни нефинансијски сектор, односно не припада Сектору општа држава.

Дијаграм – Расподјела јединица у секторе

1.2.3. Производња и граница производње

Бруто производња се састоји од свих добара и услуга произведених у обрачунском периоду (календарска година) унутар границе производње. Поштујући дефиниције *ESA 2010*, границом производње су обухваћене: тржишна производња, производња за властиту финалну потрошњу и нетржишна производња. Производња добара и услуга за властиту употребу, произведена у сектору домаћинства, а која је укључена у обрачун БДП, односи се на:

- изградњу стамбеног простора за властити рачун;
- производњу и прераду пољопривредних производа;
- стамбене услуге које производе власници-станари.

Вриједност производње се рачуна по два метода, полазећи од прихода (по приходној методи) или као сума трошкова насталих у току производње (трошковна метода). Код тржишних произвођача, бруто вриједност производње чине суме прихода, промјена на залихама, трговачка маржа, субвенција на производе, док се за нетржишне произвођаче примјењује трошковна метода. Вриједност производње се исказује у основним цијенама.

1.2.4. Међуфазна потрошња

Међуфазна потрошња у куповним цијенама се састоји од вриједности добара и услуга потрошених као инпут у процесу производње, искључујући потрошњу фиксне активе која се биљежи као потрошња фиксног капитала. Добра и услуге могу се трансформисати или потпуно утрошити у процесу производње. Међуфазна потрошња обухвата:

- трошкове материјала, горива, електричне енергије, транспортних услуга, закупнина, сајмова, репрезентације, платног промета;

- трошкове коришћења изнајмљене фиксне активе, чланарине и друга давања непрофитним институцијама, усавршавања особља;
- трошкове за набавку радне одјеће неопходне за обављање пословне дјелатности;
- трошкове неживотног осигурања;
- трошкове за набавку ситног алата и инвентара који се користе у процесу производње;
- услуге финансијског посредовања индиректно мјерене на нивоу целокупне економије – FISIM.

ESA 2010 методологија увела је низ промјена, а најважнија од њих односи се на истраживање и развој, које се третира као улагање у фиксни капитал, а не као међуфазна потрошња како је било захтијevano *ESA 95* методологијом.

1.2.4.1. Концептуалне поправке

У оквиру концептуалних поправки, међуфазна потрошња је коригована за:

- бруто премије осигурања;
- трошкове накнада запосленима;
- дио трошкова пореза.

Негативне концептуалне поправке се односе на бруто премије осигурања и трошкове накнада запосленима. У годишњим финансијским извјештајима ставка Трошкови премија осигурања налази се у саставу синтетичког конта Нематеријалних трошкова који обухвата:

- трошкове репрезентације;
- трошкове непроизводних услуга;
- трошкове премија осигурања;
- трошкове платног промета;
- трошкове чланарина;
- остале нематеријалне трошкове.

Примјењујући дефиницију *ESA 2010* за услуге неживотног осигурања које плаћају институционалне јединице, извршена је концептуална корекција ставке Трошкови премија осигурања. Како би се забиљежила само наплата услуге као међуфазна потрошња, плаћене бруто премије се коригују за наплаћена потраживања у износу од 65% трошкова премија осигурања, док 35% исте ставке остаје у међуфазној потрошњи. Расподјела наведене ставке је извршена на основу процјена урађених од стране експерата националних рачуна.

Поштујући принципе методологије *ESA 2010*, у склопу негативне концептуалне поправке, извршена је корекција трошкова за накнаде запосленима, као што су накнаде у природи за храну и пиће, накнаде за кориштење стамбених објеката, спортских објеката, коришћење превозних средстава као и коришћење службених аута у приватне сврхе. Наведена корекција укључена је у средства за запослене.

Позитивна концептуална поправка односи се на дио трошкова пореза који се у финансијским извјештајима налазе под ставком Трошкови пореза. У директном контакту са предузећима, установљено је да се на овој ставци, поред осталих пореза на производњу, књиже и трошкови који се тичу производног процеса, а који треба да се укључе у међуфазну потрошњу. Концептуална поправка је извршена на начин да је дио ставке Трошкови пореза укључен у међуфазну потрошњу.

Све наведене концептуалне поправке су укључене у обрачун БДП од 2005. године.

1.2.5. Транзицијске промјене засноване на *ESA 2010* методологији

Методолошке ревизије су интегрални дио статистичких процеса и неопходне су приликом увођења нових метода и обрачуна који су резултирали промјенама и ревизијама међународних статистичких стандарда. Ревизије се спроводе за низ година да би се избјегли прекиди у временској серији. У циљу међународне упоредивости и праћења међународних стандарда, у подручју националних рачуна имплементирана је међународна методологија *ESA 2010*, која је замијенила претходно кориштену *ESA 1995* методологију. Од укупно 11 транзицијских ставки, које су се односиле на прелазак са *ESA 1995* на *ESA 2010*, неколико њих је било релевантно за имплементацију у обрачун БДП-а Републике Српске.

У оквиру имплементације *ESA 2010*, методолошке промјене су се односиле на: обрачун Истраживања и развоја (R&D), обрачун области осигурања коришћењем метода подешених штета, алокацију вриједности производње Централне банке (нетржишни оутпут), производњу софтвера за властиту финалну употребу и секторску класификацију институционалних јединица. На бази ових методолошких промјена, извршена је ревизија претходно објављених података о Бруто домаћем производу за серију година 2005–2015. Све наведене промјене утицале су на повећање нивоа БДП-а у цијелој временској серији у просјеку за 0,27%. Највећи утицај на номинално повећање БДП-а у задње четири године имале су методолошке промјене које су се односиле на неживотно осигурање у просјеку за 0,21%. Ако се посматра временска серија за период 2005–2015, највећи утицај на повећање нивоа БДП-а имале су промјене које су се односиле на истраживање и развој, у просјеку за 0,14%.

Кроз ову публикацију те категорије ћемо презентовати као *ESA* корекције.

Табела 1.3. Утицај промјена *ESA 2010* на БДП, 2015. година

Транзицијске ставке	хиљ. КМ	% у БДП
1а Истраживање и развој (од тржишних произвођача)	9 775	0,11
1б Истраживање и развој (од нетржишних произвођача)	621	0,00
2 Неживотно осигурање	31 276	0,34
3 Алокација вриједности производње Централне банке	2 716	0,03
4 Производња софтвера за властиту финалну употребу	5 744	0,06
5 Секторска класификација	2 040	0,02
УКУПНО	52 172	0,57
Бруто домаћи производ, <i>ESA 2010</i>	9 205 038	
Бруто домаћи производ, <i>ESA 1995</i>	9 152 866	
Промена Бруто домаћег производа	52 172	0,57

У односу на вриједност БДП-а прије ревизије, наведене методолошке промјене утицале су на номинално повећање БДП-а у 2015. години за 52 172 хиљ. КМ, односно за 0,57%. Највећи утицај на повећање БДП-а од 0,34% имала је методолошка промјена која се односила на неживотно осигурање, док је истраживање и развој утицало са 0,11%.

1.2.5.1. Истраживање и развој (R&D)

Обрачун Истраживања и развоја, *ESA 2010* методологија третира као инвестицију, за разлику од претходне методологије *ESA 95* према којој је та ставка била третирана као међуфазна потрошња. Основни извор који се користи за обрачун истраживања и развоја је годишње истраживање које је базирано на приручнику *Frascati Manual*. Циљ овог приручника је да се генеришу информације о обиму и улози истраживања и развоја, да се идентификују дјелатности и институционални сектори у којима се дешава, те да се идентификује извор финансирања. Јединица посматрања статистичког истраживања базираног на *Frascati* приручнику су све институционалне јединице које се баве истраживањем и развојем, без обзира на то да ли им је то основна дјелатност или не. Извјештајне јединице истраживања чине: научноистраживачки и истраживачко-развојни институти, самосталне научно-истраживачке организације, пословни субјекти и установе чија је основна или претежна дјелатност научно-истраживачка или истраживачко-развојна, истраживачко-развојне јединице које се налазе у саставу привредног субјекта или установе, високошколске установе и непрофитне институције и јединице сектора опште државе. Подаци су расположиви на нивоу појединачног пословног субјекта.

За обрачун истраживања и развоја за потребе националних рачуна кориштене су „*Bridge*” табеле, односно табеле везе које су произведене од стране Еуростат-а, као и „Приручник о мјерењу истраживања и развоја у *ESA 2010*”, који је основни методолошки водич за процјену истраживања и развоја, који има за циљ осигурати међународну упоредивост и поузданост процијенених података. Обрачун вриједности производње и бруто инвестиција истраживања и развоја урађен је *bottom up* методом од 2009. године, агрегирајући релевантне *Frascati* микро податке. За неке податке преузете из истраживања базираног на *Frascati* приручнику (FM) неопходна су била одређена подешавања како би били у складу са концептом националних рачуна. Процјена података за период 2005-2008. година изведена је *back-casting* методом на бази броја запослених из области 72 КД БиХ 2010.

Табеле 1.4. и 1.5. показују поједностављену листу ставки које су кориштене у обрачуну истраживања и развоја.

Табела 1.4. Вриједност производње за истраживање и развој, 2015. година

хиљ. КМ

	S11 Нефинансијски сектор		S12 Финансијски сектор		S13 Сектор опште државе		S14 Сектор домаћинства		S15 Сектор непрофитних институционалних јединица које служе домаћинствима		Укупно	
	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-
1. Frascati приручник (FM) Интерни издаци за истраживање и развој	5 841,0		4 202,0		7 412,0				480,0		17 935,0	
2. Одузети плаћања за лиценце за коришћење интелектуалне својине (углавном средства ИР као што су патенти) која треба да се евидентирају као инвестиције		31,0		946,0		2,0				0,0		979,0
3. Одузети издатке за производњу софтвера за власите потребе												
4. Додати плаћања студентима постдипломских студија који нису обухваћени подацима из FM												
5. Одузети капиталне издатке		619,0		1 089,0		701,0						2 409,0
6. Додати остале порезе на производњу који нису обухваћени подацима из FM	17,3		12,5		5,3				13,4		48,5	
7. Одузети остале субвенције на производњу		4,2		3,0		0,0				0,0		7,2
8. Додати екстерне набавке истраживања и развоја које треба да се евидентирају као међуфазна потрошња. Односи се само на дјелатност истраживања и развоја (област 72)	127,0				166,0						293,0	
9. Сума (1 to 8): текући издаци	5 985,3	654,2	4 214,5	2 038,0	7 583,3	703,0			493,4	0,0	18 276,5	3 395,2

Табела 1.4. Вриједност производње за истраживање и развој, 2015. година (наставак)

хиљ. КМ

	S11 Нефинансијски сектор		S12 Финансијски сектор		S13 Сектор опште државе		S14 Сектор домаћинства		S15 Сектор непрофитних институционалних јединица које служе домаћинствима		Укупно	
	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-
10. Додати процјену потрошње фиксног капитала плус поврат на капитал (за нетржишне произвођаче само потрошња фиксног капитала)	1 180,5		647,5		620,6				2,4		2 451,1	
11. Подешавање за исцрпност												
12. Остала подешавања												
13. Баланс: Вриједност производње истраживања и развоја		6 511,7		2 824,0		7 501,0				495,8		17 332,5

Подаци о интерним издацима истраживања и развоја, који су добијени из статистике истраживања и развоја базираног на *Frascati* приручнику (FM), представљају полазну тачку за процјену вриједности производње истраживања и развоја. Интерни издаци обухватају трошкове рада, материјалне и друге текуће трошкове и капиталне издатке. Како би се избјегло двоструко књижење, три ставке требају бити одузете од интерних издатака за ИР, и то капитални издаци, плаћања за лиценце за коришћење интелектуалне својине и издаци за производњу софтвера за властите потребе. Прве двије ставке су обрачунате на бази података из истраживања и развоја на бази FM, док су експерти у националним рачунима одлучили да тренутно ставку издатака за производњу софтвера за властити рачун не обрачунавају. Ставка осталих пореза и субвенција на производњу је процијењена базирајући се на подацима о осталим порезима и субвенцијама на производњу области 72 КД БиХ 2010, из обрачуна БДП према производној методи. Подаци о екстерним набавкама истраживања и развоја су процијењени на бази података из *Frascati* истраживања. У циљу израчунавања текућих трошкова, примјењено је следеће опште правило: сви трошкови набавки истраживања и развоја или производња истраживања и развоја од стране тржишних произвођача у области 72 КД БиХ 2010 требају да се евидентирају као међуфазна потрошња, под претпоставком да су уграђени у готов производ. Када јединица која је класификована у област 72 КД БиХ 2010 ради као подуговорач другој јединици која обавља истраживање и развој, постоји могућност дуплог књижења вредности капитала. Да би се ово избјегло, истраживање и развој које произведе подуговорач биљежи се као међуфазна потрошња, која ће се на крају уградити у готов производ истраживања и развоја.

Процјена потрошње фиксног капитала и нето оперативног вишка (само за тржишне произвођаче) је процијењена, а базирана је на подацима о потрошњи фиксног капитала у области 72 КД БиХ 2010, из обрачуна БДП према производној методи. Израчунати су коефицијенти по институционалним секторима који су примјењени на укупне текуће издатке. Због недостатка обрачуна потрошње фиксног капитала према PIM методи, ова ставка је једино могла бити израчуната кориштењем процјене.

Обрачун неких ставки није био могућ због недостатка извора података (плаћања студентима постдипломских студија, подешавање за исцрпност, остала подешавања).

Табела 1.5. показује како се израчунава бруто инвестиција истраживања и развоја као резидуал између понуде и употребе производа истраживања и развоја. Почетна ставка овог обрачуна је вриједност производње истраживања и развоја из табеле 1.4. за сваки појединачни институционални сектор. Подаци о увозу и извозу истраживања и развоја су преузети из Платног биланса Централне банке БиХ, с тим што подаци о извозу истраживања и развоја из БиХ нису забиљежени. Подаци о увозу истраживања и развоја за ниво Републике Српске су процијењени на 30% од укупног увоза за БиХ. Пошло се од претпоставке да трговачке марже у пракси нема, као и да нема пореза и субвенција на производе. „Приручник о мјерењу истраживања и развоја у *ESA 2010*“, такође претпоставља да набавка истраживања и развоја од којих се не очекује добит, као и промјене у залихама финалног истраживања и развоја у пракси не постоје, односно врло је тешко идентификовати овакве промјене.

Табела 1.5. Бруто инвестиције за истраживање и развој, 2015. година

хиљ. КМ

	S11 Нефинансијски сектор		S12 Финансијски сектор		S13 Сектор опште државе		S14 Сектор домаћинства		S15 Сектор непрофитних институционалних јединица које служе домаћинствима		Укупно	
	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-
1. Вриједност производње истраживања и развоја		6 511,7		2 824,0		7 501,0				495,8		17 332,5
2. Додати увоз истраживања и развоја		46,8		20,3		53,9				3,6		124,5
3. Додати трговачку маржу												
4. Додати порезе на производе												
5. Одузети субвенције на производе												
6. Одузети екстерне набавке истраживања и развоја које треба да се евидентирају као међуфазна потрошња. Односи се само на дјелатност истраживања и развоја (област 72)	127,0				166,0						293,0	
7. Одузети набавке истраживања и развоја од којих се не очекује добит												
8. Одузети промјене у залихама готовог истраживања и развоја												
9. Одузети извоз истраживања и развоја												
10. Додати нето набавке истраживања и развоја између домаћих сектора												
11. Сума (1-10)	127,0	6 558,5	0,0	2 844,3	166,0	7 554,9			0,0	499,4	293,0	17 457,0
12. Баланс: Укупне бруто инвестиције истраживања и развоја		6 431,5		2 844,3		7 388,9				499,4		17 164,0

Табела 1.6. приказује нумерички преглед утицаја капитализације Истраживања и развоја на ниво БДП-а. Укључивањем издатака за истраживање и развој, у приказаној временској серији, утицало је на повећање БДП-а у просјеку за 0,13 %.

Табела 1.6. Утицај капитализације Истраживања и развоја, 2010-2015

	хиљ. КМ					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Бруто домаћи издаци за ИР	20 779	26 191	34 297	49 035	17 839	17 935
Вриједност производње ИР	21 336	22 155	19 839	18 091	14 272	17 332
Бруто инвестиције ИР	20 643	21 812	20 645	17 811	13 931	17 164
Промјена на вриједности производње	11 837	12 550	13 053	13 330	8 396	10 399
Промјена на међуфазној потрошњи	231	-95	-1 171	85	216	2
Промјена на бруто додатој вриједности	11 606	12 645	14 224	13 245	8 180	10 396
Бруто домаћи производ	8 335 987	8 703 122	8 614 704	8 792 917	8 887 307	9 205 038
Утицај капитализације ИР на БДП, %	0,139	0,145	0,165	0,151	0,09	0,113

1.2.5.2. Неживотно осигурање

ESA 2010 методологија предлаже да се вриједност производње за неживотно осигурање, обрачуна кориштењем подешених накнада штета. Главни циљ примјене подешених накнада штета је да неочекивано велики одштетни захтјеви, усљед катастрофалних догађаја (поплаве, земљотреси и сл.) не доведу до промјенљивих и негативних вриједности производње. Велике накнаде штета које се јављају током катастрофалних догађаја једне године требају бити дистрибуисане на дужи низ година. Метода која користи рачуноводствене податке, по којој се подешене накнаде штета изводе накнадно, као стварно настале штете увећане за промјене поравнавајућих резерви, тј. средстава резервисаних за исплату неочекивано великих штета (*equalization provisions*), није у потпуности била примјењива. У вријеме имплементације *ESA 2010* методологије, осигуравајућа друштва у Републици Српској, нису располагала са подацима који се односе на резервисање средстава за исплату неочекивано великих штета. У недостатку неопходних података, обрачун неживотног осигурања извршен је кориштењем поједностављеног метода помичног просјека накнада штета базираног на трогодишњем просјеку.

Наведена методолошка промјена утицала је на номинално повећање БДП-а у 2015. години за 31 276 хиљ. КМ, односно за 0,34 %.

1.2.5.3. Алокација вриједности производње Централне банке БиХ

Према *ESA 2010*, вриједност производње Централне банке БиХ (трошковни приступ) умањена за накнаде и провизије за директно мјерене услуге, у цијелости мора бити алоцирана на међуфазну потрошњу осталих финансијских посредника. У досадашњем обрачуну БДП-а, поштујући начела и дефиниције из *ESA 95*, укупна вриједност производње Централне банке БиХ је била алоцирана на међуфазну потрошњу осталих финансијских посредника. Имплементација *ESA 2010*, односно прелазак са *ESA 95* методологије на *ESA 2010*, довела је само до промјене алокације вриједности производње Централне банке, док је вриједност производње, као збир трошкова остала непромјењена.

Наведена методолошка промјена утицала је на номинално повећање БДП-а у 2015. години за 2 716 хиљ. КМ, односно за 0,03 %.

1.2.5.4. Производња софтвера за властиту финалну употребу

Извор за обрачун софтвера произведених у властитој режији је Годишњи извјештај о инвестицијама ИНВ-01. Образац ИНВ-01 од 2014. године, усаглашен је са међународним статистичким стандардима и методологијама *ESA 2010* и *SNA 2008*. Измјене су извршене у дијелу који се односи на неопипљива стална средства. Уведене су ставке које су се односиле на „Дугорочна улагања у истраживање и развој“, „Купљене базе података“ и „Базе података произведене у властитој режији“, док је ставка која се односила на софтвере раздвојена на „Купљени софтвери (укључујући и лиценце за софтвере)“ и „Софтвери произведени у властитој режији“.

Укупно остварене инвестиције у софтвере произведене у властитој режији се увећавају за *Mark-up*. *Mark-up* се добије множењем укупно остварених инвестиција у софтвере произведене у властитој режији са учешћем нето оперативног вишка у оутпуту области 62 КД БиХ 2010, из Рачуна производње и рачуна формирања примарних доходака. Процјена података за период 2005–2013. година изведена је *back-casting* методом на бази учешћа софтвера из годишњег истраживања о инвестицијама ИНВ-01 из 2014. године.

Наведена методолошка промјена утицала је на номинално повећање БДП-а у 2015. години за 5 744 хиљ. КМ, односно за 0,06 %.

1.2.5.5. Секторска класификација

ESA 2010 методологија подјелу између тржишних и нетржишних произвођача врши према различитим (квантитативним и квалитативним) критеријима. Према квантитативном критерију јединица се сматра тржишним произвођачем ако приходима од продаје својих добара и услуга покрива више од 50 % својих трошкова производње, који укључују међуфазну потрошњу, накнаде за запослене, порезе на производњу, потрошњу фиксног капитала и трошкове капитала. Поред тога *ESA 2010* узима у обзир и квалитативни критериј гдје се треба имати у виду активност институционалне јединице са сектором опште државе, тј. да ли јединица своја добра и услуге искључиво или претежно продаје јединицама сектора опште државе.

Због измјењених критерија секторске класификације јединица *ESA 2010*, нека јавна предузећа су рекласификована из сектора нефинансијских јавних предузећа у сектор општа држава.

Наведена методолошка промјена утицала је на номинално повећање БДП-а у 2015. години за 2 040 хиљ. КМ, односно за 0,02 %.

1.3. Вредновање

1.3.1. Увод

У складу са основним рачуноводственим принципима, подаци у годишњим финансијским извјештајима, који се користе за обрачун компоненти вриједности производње и међуфазне потрошње, су на обрачунској основи. Изузетак су неки подаци за директне буџетске јединице и фондове на општинском и ентитетском нивоу који су на *cash* принципу, као што су нпр. порези.

1.3.2. Производња

Вриједност производње је вреднована у основним цијенама и укључује субвенције на производе, док порези на производе нису садржани. За нетржишне произвођаче, вриједност производње, преко трошковне методе, једнака је збиру: потрошње фиксног капитала, осталих пореза на производњу, накнада запосленима, међуфазне потрошње, умањеном за остале субвенције на производњу. Вриједност производње за тржишне произвођаче је сума продаје производа и услуга, продаје робе, умањене за набавну вриједност робе, тј. трговачку маржу, промјена у залихама готових производа и недовршене производње, производње добара за властиту употребу и вриједности субвенција на производе.

1.3.3. Међуфазна потрошња

Међуфазна потрошња је вреднована у куповним цијенама. Међуфазна потрошња је сума трошкова сировина и материјала, трошкова горива и енергије, трошкова производних услуга и нематеријалних трошкова. Међуфазна потрошња је коригована за бруто премије осигурања по дјелатностима које плаћају осигурана лица и за остале концептуалне поправке.

1.3.4. Бруто додата вриједност

БДВ у основним цијенама једнака је разлици између бруто вриједности производње у основним цијенама и међуфазне потрошње у куповним цијенама.

1.3.5. Порези на производе

Порези на производе (D.21) се добијају преко извјештаја В-2, које доставља Министарство финансија у годишњој периодици и заснивају се на *cash* принципу. D.21 се састоји од пореза на додату вриједност (ПДВ), акциза, царина и увозних дајбина, боравишне таксе и пореза на игре на срећу. Порези на производе ће бити детаљније објашњени у поглављу 1.23.

1.3.6. Субвенције на производе

Субвенције на производе су према извјештају из буџета вредноване као стварне трансакције у одређеном периоду. Ти подаци из буџета се балансирају са подацима о субвенцијама на производе добијеним преко рачуноводствених извјештаја за предузећа. Субвенције на производе ће бити детаљније објашњене у поглављу 1.25.

1.3.7. Промјене на залихама

Према финансијском извјештају Биланс стања, вриједности залиха робе, сировина и материјала, недовршене производње и готових производа су приказане на почетку и на крају обрачунске године у текућим цијенама. У националним рачунима вриједности залиха по дјелатностима и врсти залиха на почетку и на крају обрачунске године су дефлациониране

са одговарајућим индексима цијена користећи претходну годину као референтни период. Добијене вриједности представљају процјену вриједности почетних и крајњих залиха у цијенама претходне године а промјене у залихама су израчунате као разлика између вриједности на крају и вриједности на почетку године. Множењем ових промјена у залихама у цијенама претходне године са годишњом промјеном у цијенама (промјена између текуће и претходне године) добија се процјена промјена у залихама у текућим цијенама. Тако израчунате промјене у залихама готових производа и недовршене производње су укључене у обрачун вриједности производње у текућим цијенама. Са овим приступом обрачуна, holding gains на залихама готових производа и недовршене производње су искључене из обрачуна. Извор података за цијене су Индекси потрошачких цијена и Индекси цијена произвођача индустријских производа.

1.4. Транзиција од рачуноводственог оквира и административних концепата до ESA 2010 концепта за националне рачуне

1.4.1. Увод

Рачуноводствена правила и контни оквир у РС не одговарају у потпуности потребама у националним рачунима и нису у функцији досљедне примјене *ESA 2010* методологије за обрачун БДП по производном приступу. Из тог разлога су неопходна и одређена прилагођавања и подешавања података из финансијских извјештаја потребама националних рачуна. Саставни дио финансијских извјештаја је рачуноводствени Анекс који је значајно олакшао обрачун БДП по производном приступу. Рачуноводствени Анекс су креирали експерти из Одјељења националних рачуна РЗС РС у сарадњи са Савезом рачуновођа и ревизора РС и Одјељењем Министарства финансија РС које је задужено за правне регулативе и легислативе за рачуноводствену професију.

1.4.2. Нефинансијски сектор S11.

1.4.2.1. Увод

Нефинансијски сектор обухвата предузећа која своје приходе остварују на тржишту. Годишњи финансијски извјештаји за тржишна предузећа су најважнији извор података за обрачун БДП и на њима се заснива обрачун за око 50% укупне БДВ. Увођењем рачуноводственог Анекса дошло је до побољшања финансијских извјештаја у којима су боље дефинисане, и на нижем аналитичком нивоу издвојене, категорије трошкова, накнада запосленима, пореза на производе и субвенција на производе.

Током трајања пројекта *IPA 2012 Twinning*, извршено је детаљно класификовање свих институционалних јединица у секторе и подсекторе, поштујући правила и процедуре секторске класификације из *ESA 2010*. Детаљније је објашњено у поглављу 1.2.5.

1.4.2.2. Производња

Вриједност производње се рачуна узимајући одређене ставке из Биланса успеха и то:

- приходи од продаје производа и услуга на домаћем и иностраном тржишту;
- приходи од продаје робе;
- остали приходи (приход од закупнина и чланарина);
- набавна вриједност продате робе;
- промјене залиха готових производа и недовршене производње;
- субвенције на производе.

Након преузимања података од АПИФ-а, врши се анализа и контрола података из финансијских извјештаја, као и контрола књижења одређених ставки путем директних контаката са најзначајним предузећима, а у циљу досљедније примјене *ESA 2010* методологије. Сљедећи корак подразумијева даља подешавања која се односе на НОЕ и податке који нису приказани кроз рачуноводствене извјештаје (нетачно извјештавање, необухват, статистички недостаци), који ће бити објашњени детаљно у одјељку 3.2. Подешавања вриједности производње за непокривеност износе око 4% укупне вриједности производње за предузећа.

1.4.2.3. Међуфазна потрошња

Међуфазна потрошња се, у првом кораку, рачуна из података садржаних у Билансу успеха а чине је:

- трошкови материјала за израду;
- трошкови осталог материјала;
- трошкови горива и енергије;
- трошкови производних услуга и
- нематеријални трошкови.

На ставкама Нематеријални трошкови и Трошкови производних услуга врше се одређене концептуалне поправке јер садрже дио трошкова накнада за запослене и трошкове премија осигурања. Међуфазна потрошња се коригује, односно умањује за бруто премије осигурања и трошкове накнада запосленима, а за тај износ се увећају средства за запослене. Концептуалне поправке се врше и за дио трошкова пореза. Концептуалне поправке су детаљније објашњење у поглављу 1.2.4.1. На крају се врши и поправка за нетачно извјештавање и необухват, што је детаљније објашњено у поглављу 3.

1.4.3. Финансијски сектор S12.

1.4.3.1. Увод

Финансијски сектор обухвата све финансијске институције: комерцијалне банке, Централну банку, микрокредитна друштва, приватизационо-инвестиционе фондове и осигуравајућа друштва.

Базу са финансијским показатељима за финансијске институције доставља АПИФ, осим дијела који се односи на Централну банку БИХ, чије податке доставља БХАС.

Током трајања пројекта *IPA 2012 Twinning*, извршено је детаљно класификовање свих институционалних јединица у секторе и подсекторе, поштујући правила и процедуре секторске класификације из *ESA 2010*. Детаљније је објашњено у поглављу 1.2.5.

1.4.3.2. Производња

За обрачун вриједности производње код банака користе се приходи и расходи по основу камата и накнада. Код друштва осигурања узимају се бруто премије осигурања, премијски додаци кориговане са прилагођеним штетама и расходима за техничке резерве.

1.4.3.3. Међуфазна потрошња

Обрачун међуфазне потрошње за финансијске институције се врши на исти начин као код предузећа у другим подручјима, што је детаљније објашњено у поглављу 1.4.2.3. За остале финансијске институције, осим осигуравајућих друштва и дијела Централне банке БиХ, приликом обрачуна међуфазне потрошње се узимају сљедећи трошкови :

- расходи накнада и провизија;
- трошкови материјала;
- трошкови производних услуга;
- нематеријални трошкови;
- остали трошкови;
- други остали расходи.

Поред наведених трошкова, у обрачун међуфазне потрошње код комерцијалних банака укључена је и нетржишна вриједност производње Централне банке БиХ, која припада Републици Срској, односно вриједност производње (мјерена као збир трошкова) умањена за накнаде и провизије. Међуфазна потрошња за дио Централне банке БиХ који је обухваћен у оквиру Финансијског сектора Републике Српске добија се као већ израчуната категорија од БХАС-а.

Као што је објашњено у поглављу 1.4.2.3. Нематеријални трошкови и Трошкови производних услуга садрже и дио накнада за запослене који су као концептуална поправка издвојени из међуфазне потрошње и укључени у накнаде за запослене.

За обрачун међуфазне потрошње код осигуравајућих друштва, поред стандардних трошкова, додатно се укључују трошкови провизије, трошкови реосигурања као и други трошкови.

1.4.4. Сектор општа држава S13.

1.4.4.1. Увод

Сектор општа држава чине: влада и њене јединице, фондови обавезног социјалног осигурања и јавна нетржишна предузећа. Извори података су: извјештај буџета за локални и ентитетски ниво власти (директни буџетски корисници), извјештаји фондова обавезног социјалног осигурања и финансијски извјештаји за јавне нетржишне пословне субјекте као индиректне буџетске кориснике (болнице, домове здравља итд.). Извјештаји буџета који се односе на приходе засновани су на *cash* принципу, док су трошкови обрачунска категорија. Обрачун БДВ за овај сектор се врши трошковном методом.

Током трајања пројекта *IPA 2012 Twinning*, извршено је детаљно класификовање свих институционалних јединица у секторе, поштујући правила и процедуре секторске класификације из *ESA 2010*. Детаљније је објашњено у поглављу 1.2.5.

1.4.4.2. Производња

Вриједност производње Сектора општа држава је сума међуфазне потрошње, средстава за запослене, осталих пореза на производњу и потрошње фиксног капитала.

1.4.4.3. Међуфазна потрошња

Међуфазну потрошњу чине:

- трошкови по основу путовања и смјештаја;
- трошкови енергије;
- трошкови комуналних услуга;
- трошкови набавке за режијски материјал и за материјал за посебне намјене;
- трошкови закупа;
- трошкови текућег одржавања;
- трошкови за стручне услуге;
- трошкови за одржавање јавних површина и заштите животне средине;
- остали трошкови.

У оквиру концептуалних поправки, које су детаљније објашњене у поглављу 1.2.4.1. међуфазна потрошња је коригована за бруто премије осигурања, средства за запослене и остале порезе на производњу, водећи рачуна о текућим трансферима као и о осталим субвенцијама на производњу.

1.4.5. Сектор домаћинства S14.

1.4.5.1. Увод

Сектор домаћинства обухвата предузетнике, пољопривредну дјелатност породичних пољопривредних газдинстава, грађевинарску дјелатност домаћинства и импутирану ренту.

За предузетнике не постоји поуздан извор података јер још увијек немају законску обавезу подношења годишњих финансијских извјештаја. Број предузетника који воде двојно књиговодство и који подносе годишње финансијске извјештаје је значајно мањи од оних који воде просто књиговодство и плаћају годишњи паушални износ пореза. Подаци у пријавама за паушално опорезивање не задовољавају у потпуности потребе националних рачуна тако да се обрачун економских агрегата за овај сегмент заснива на резултатима статистичког истраживања за предузетнике које се спроводи сваке године на бази узорка, а што је објашњено у поглављу 1.2.1.4.

Сектор домаћинства обухвата и дјелатност породичних пољопривредних газдинстава, а обрачун економских агрегата за овај сегмент се заснива на подацима добијеним из статистике пољопривреде и из економских рачуна за пољопривреду (ЕАА). За грађевинску дјелатност домаћинства користе се подаци из АПД и из статистике грађевинарства, а из БХАС-а се добија обрачун импутиране ренте.

1.4.5.2. Производња

Вриједност производње је израчуната као збир продаја, промјена у залихама и производња за властиту потрошњу домаћинства. Продаја у трговачкој дјелатности је коригована за набавну вриједност продате робе. На основу података из узорка, добијених путем статистичког истраживања, за област самосталних предузетника извршена је оцјена података за укупан број самосталних предузетника, користећи истовремено и расположиве податке о запосленима по дјелатностима из статистике рада.

1.4.5.3. Међуфазна потрошња

Међуфазна потрошња за самосталне предузетнике представља збир трошкова материјала, трошкова услуга и других трошкова. На основу података из узорка за област самосталних предузетника извршена је оцјена података за укупан број самосталних предузетника користећи податке из статистике рада.

1.4.6. Непрофитне институционалне јединице које служе домаћинствима S15.

1.4.6.1. Увод

У оквиру непрофитних пословних субјеката који припадају сектору непрофитних институционалних јединица које служе домаћинствима (НПИСД) обухваћени су: клубови, удружења, политичке партије, културна и друга друштва, синдикалне организације и све остале институције које послују нетржишно. Главни извор података за непрофитне институционалне јединице су финансијски извјештаји, који су засновани на обрачунском принципу а добијају се од АПИФ-а. Обрачун БДВ се врши трошковном методом. Како вјерске заједнице немају обавезу подношења финансијских извјештаја, извршено је подешавање за њихов необухват.

1.4.6.2. Производња

Вриједност производње за НПИСД, примјењујући трошковни метод, је сума међуфазне потрошње, средстава за запослене, осталих пореза на производњу и потрошње фиксног капитала. Вриједност производње је подешена, односно увећана за процјене које се односе на дјелатност вјерских заједница.

1.4.6.3. Међуфазна потрошња

Међуфазну потрошњу сектора НПИСД чине :

- трошкови материјала за производњу;
- трошкови осталог материјала;
- трошкови горива и енергије;
- трошкови производних услуга и
- нематеријални трошкови.

С обзиром да ставка Нематеријални трошкови садржи и дио трошкова накнада за запослене као и трошкове премија осигурања (детаљније објашњено у поглављу 1.2.4.1.) у оквиру концептуалних поправки за овај дио је умањена међуфазна потрошња а увећане накнаде за запослене. На крају, подешавање се врши за необухват вјерских заједница, а што је детаљније објашњено у поглављу 3.2.4.

1.5. Улога директних и индиректних метода за процјене

Обрачун БДП по производном приступу се углавном базира на директној методи и то на годишњим финансијским извјештајима који су доступни путем АПИФ-а и Министарства финансија РС, као и на расположивим статистичким изворима података. Годишњи финансијски извјештаји, који углавном покривају све секторе, осим сектора домаћинства, су доступни након три до четири мјесеца по завршетку календарске године. Обрачун за област предузетника је базиран на статистичком истраживању, које је детаљније објашњено у поглављу 1.2.1.4.

1.6. Улоге *benchmarks* и екстраполација

Benchmarks и метод екстраполације се користе за процјену компоненте БДП за импутирану ренту. Процјена вриједности импутиране ренте заснива се на *OECD* методологији, а извршена је у оквиру пројекта *EUROSTAT-OECD "To improve of the exhaustiveness of the national accounts"* за земље западног Балкана, а у који су били укључени БХАС и ентитетски заводи. Процјена је изведена по *user cost* методи као сума процијењене потрошње фиксног капитала, међуфазне потрошње, пореза на производњу и оперативног вишка. Процјена је урађена за 2004. годину (*benchmark year*), а затим су урађене годишње серије података, почев од 2000. године у текућим и сталним цијенама. Обрачун импутиране ренте ради БХАС и доставља је ентитетима.

1.7. Главни приступ коришћен код непокривене економије

1.7.1. Увод

Током 2004. године почео је Пројекат непокривене економије (НОЕ) у сарадњи са *EUROSTAT-ом* и *OECD-ом*, који је био фокусиран на побољшање исцрпивости извора за процјене БДП. У оквиру овог пројекта урађене су процјене НОЕ по типовима необухвата (N1 до N7) примјеном *Tabular approach* метода. НОЕ подешавања су укључена у обрачун БДП по производном приступу. Процјене илегалне дјелатности нису укључене. Према *ESA 2010* расположива је серија података од 2005. године.

Укупна процјена НОЕ у БДП за 2015. годину износи 668 299 хиљада КМ и чини 7,3% у укупном БДП. У овом поглављу се приказују основни типови подешавања за: необухват, нетачно извјештавање, нерегистроване дјелатности домаћинства и за статистичке недостатке. Процјене НОЕ ће се детаљније објаснити у поглављу 3. У табели 1.7. су приказана подешавања по типовима необухвата.

Табела 1.7. Подешавања по типовима необухвата, 2015.

	Хиљ. КМ	% у БДП
N1 Произвођачи који се намјерно не региструју-легалне активности али непријављене	6 778	0,1
N2 Илегалне активности		
N3 Произвођачи који немају обавезу да се региструју	117 143	1,3
N4 Пословни субјекти које нису обухваћени истраживањем	80 109	0,8
N5 Регистровани предузетници који нису обухваћени истраживањем		
N6 Произвођачи који намјерно нетачно извјештавају	449 073	4,9
N7 Остали статистички недостаци	15 196	0,2
УКУПНО	668 299	7,3

1.7.2. Произвођачи који се намјерно не региструју – легалне активности али непријављене (N1)

Прилагођавање за тип необухвата N1 је јако мало и укључено је у област предузетништва. Процјене су изведене примјеном одређеног процента на вриједност производње која се односи на предузетнике, у зависности од врсте дјелатности на коју се односи. У укупном подешавању непокривености тип необухвата N1 учествује са 1,0 %. Детаљније је објашњено у поглављу 3.2.1.

1.7.3. Произвођачи који немају обавезу да се региструју (N3)

Нерегистроване дјелатности домаћинства чине важан и значајан дио подешавања и износе 17,5 % у укупном подешавању непокривености. Ове процјене се односе на следеће ставке:

- изнајмљивање станова и кућа (стварна рента);
- туристичко изнајмљивање приватног смјештаја;
- студентски рад;
- ауторске хонораре;
- рад по уговору;
- рибарење за сопствене потребе.

Тип необухвата N3 је детаљније објашњен у поглављу 3.2.3.

1.7.4. Пословни субјекти који нису обухваћени истраживањем (N4)

Овај тип необухвата за 2015. годину износи 12,0% у укупном подешавању. Обухват у административним изворима података је добар и комплетан је за владу и њене јединице и за финансијске институције. Процјена за необухват за нефинансијска предузећа износи 1,9% у укупној БДВ за тај сектор. За сектор НПИСД необухват износи 9,6 % у БДВ за тај сектор и односи се на необухват за вјерске институције. Детаљније објашњење је у поглављу 3.2.4.

1.7.5. Произвођачи који намјерно нетачно извјештавају (N6)

Тип грешке N6 за 2015. годину износи 67,2% у укупном подешавању. Приликом израчунавања процјена за нетачно извјештавање пошло се од анализе вриједности производње и БДВ по запосленом. Процјена за нетачно извјештавање за нефинансијска предузећа износи 7,9% БДВ-и за нефинансијски сектор и за сектор домаћинства 7,7% у укупној БДВ тог сектора. Детаљније објашњење је у поглављу 3.2.6.

1.7.6. Остали статистички недостаци (N7)

Статистички недостаци се састоје од подешавања у подручјима: С-занатска производња, G-трговина (поправка аутомобила), Н-саобраћај (такси превоз), I- смјештај, припреме и послуживање хране, Q-приватно здравство и S-остале услужне дјелатности (фризери) и односе се на процјене напојница у тим областима. У укупном подешавању тип необухвата N7 учествује са 2,3 %. Детаљније објашњење може се наћи у поглављу 3.2.7.

1.8. Пољопривреда, шумарство и риболов (A)

1.8.1. Увод

Обрачун економских рачуна за пољопривреду значајно је допринијео унапријеђењу обрачуна бруто додате вриједности и осталих макроекономских агрегата за подручје пољопривреде, а посебно обрачун дијела који се односи на активност породичних пољопривредних газдинстава који са 79,0 % учествују у стварању БДВ у овом подручју. Пољопривредна, шумарска и рибарска предузећа као и предузетници стварају 21,0% БДВ овог подручја. Ако се посматрају само предузећа, 84,4 % БДВ се односи на предузећа из области шумарства. Субвенције које влада даје пољопривредном сектору су значајне. Табела 1.8. приказује вриједност производње, међуфазну потрошњу и БДВ овог подручја појединачно за предузећа, породична пољопривредна газдинства и предузетнике.

Табела 1.8. А Пољопривреда, шумарство и риболов, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност		
			укупно	структура	% у БДВ
			хиљ. КМ		%
УКУПНО	2 039 398	1 181 899	857 499	100,0	11,3
Предузећа	369 842	206 594	163 248	19,1	2,2
Породична пољопр. газдинства	1 613 606	935 892	677 714	79,0	8,9
Предузетници	55 950	39 413	16 537	1,9	0,2

1.8.2. Извори података и методе

За предузећа извор података су годишњи финансијски извјештаји (Биланс стања, Биланс успјеха и Анекс), док су извори података за породична пољопривредна газдинства статистика пољопривреде и економски рачуни за пољопривреду. Извор података за област предузетника је редовно годишње статистичко истраживање које је детаљније објашњено у поглављу 1.2.1.4. Извори података су детаљније објашњени у поглављу 1.2. Обрачун вриједности производње и међуфазне потрошње се врши на начин који је детаљно описан у поглављу 1.2. У истом поглављу су детаљно описани и извори података.

1.8.3. Производња, корекције и подешавања

Обрачун вриједности производње за породична пољопривредна газдинства заснива се на физичким показатељима о производњи и просјечним пондерисаним продајним цијенама по појединачним пољопривредним културама. Просјечна пондерисана продајна цијена је преузета из економских рачуна за пољопривреду, а основа за њено израчунавање су цијене из откупа, реализације и са зелених пијаца. Главне компоненте пољопривредног оутпута су: продаја пољопривредних производа, субвенције на производе, промјене на залихама и трговачка маржа. Оутпут пољопривредних и шумарских предузећа коригован је процјенама НОЕ за необухват и нетачно извјештавање, као и за ЕСА корекције које су детаљније објашњене у поглављу 1.2.5.

1.8.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавање

За пољопривредна и шумарска предузећа извршене су позитивне и негативне концептуалне поправке. У оквиру негативних концептуалних поправки кориговане су ставке које се односе на бруто премије осигурања и трошкове накнада запосленима. У оквиру позитивних концептуалних поправки за предузећа је коригована ставка - Трошкови пореза и то на начин да је међуфазна потрошња увећана за трошкове пореза који не припадају порезима на производњу. Све концептуалне поправке су детаљније објашњене у поглављу 1.2.4.1. Подешавања су извршена по основу необухвата и нетачног извјештавања.

Вриједност међуфазне потрошње за породична пољопривредна газдинства базирана је на подацима преузетим из економских рачуна за пољопривреду.

У табели 1.9. су приказане концептуалне поправке и подешавање НОЕ за вриједност производње и међуфазну потрошњу, као и ЕСА корекције које су детаљније објашњене у поглављу 1.2.5.

Табела 1.9. А Пољопривреда, шумарство и риболов, производња, међуфазна потрошња – корекције и подешавања, 2015.

	Изворни подаци	Концептуалне поправке			Подешавања НОЕ		Национални рачуни
		ЕСА корекције	позитивне	негативне	позитивна	негативна	
ПРОИЗВОДЊА	2 007 191	1 959			30 248		2 039 398
Предузећа	348 430	1 959			19 453		369 842
Породична пољоп. газдинства	1 613 606						1 613 606
Предузетници	45 155				10 795		55 950
МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА	1 181 026	-14	9 407	1 921	2 371	8 970	1 181 899
Предузећа	206 527	-14	9 407	1 921	1 565	8 970	206 594
Породична пољоп. газдинства	935 892						935 892
Предузетници	38 607				806		39 413

Табела 1.10. приказује БДВ према изворним подацима као и извршена подешавања и концептуалне поправке.

Табела 1.10. А Пољопривреда, шумарство и риболов, бруто додата вриједност – корекције и подешавања, 2015.

	Бруто додата вриједност, хиљ. КМ			Индекс	
	изворни подаци	национални рачуни	подешавања и концептуалне поправке	2/1*100	3/2*100
	1	2	3		
УКУПНО	826 165	857 499	31 334	103,8	3,6
Предузећа	141 903	163 248	21 345	115,0	13,1
Породична пољоп. газдинства	677 714	677 714		100,0	
Предузетници	6 548	16 537	9 989	252,6	60,4

1.9. Вађење руда и камена (В)

1.9.1. Увод

У стварању БДВ-а овог подручја дјелатности подједнаку важност имају предузећа из области Вађење угља и лигнита (05) и Вађење руда метала (07). Учешће предузетника у стварању БДВ-и овог подручја дјелатности је безначајно, а субвенције владе минималне.

Табела 1.11. В Вађење руда и камена, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност		
			укупно	структура	% у БДВ
	хиљ. КМ			%	
УКУПНО	376 177	160 368	215 809	100,0	2,9
Предузећа	376 080	160 299	215 781	100,0	2,9
Предузетници	96	69	28	0,0	0,0

1.9.2. Извори и методе

Извори података за предузећа су финансијски извјештаји (Биланс стања, Биланс успјеха и Анекс) које РЗС-у доставља АПИФ. Извор података за област предузетништва је проведено редовно годишње статистичко истраживање које је детаљније објашњено у поглављу 1.2.1.4.

1.9.3. Производња, корекције и подешавања

За обрачун производње у овом подручју дјелатности коришћене су исте компоненте као код осталих подручја дјелатности. Главне компоненте за обрачун вриједности производње су: продаја, промјене у залихама, трговачка маржа и субвенције на производе. У овом подручју дјелатности извршено је подешавање у оквиру НОЕ које се односи на нетачно извјештавање. Вриједност производње је коригована и за ЕСА корекције које су детаљније објашњене у поглављу 1.2.5.

1.9.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања

Изворни подаци међуфазне потрошње кориговани су за износе бруто премија осигурања, трошкове накнада запосленима и за трошкове пореза (као што је објашњено у поглављу 1.2.4.1.). Извршена су и одређена подешавања међуфазне потрошње по основу нетачног извјештавања, као и за ЕСА корекције које су детаљније објашњене у поглављу 1.2.5.

Табела 1.12. приказује концептуалне поправке и подешавање НОЕ за вриједност производње и међуфазну потрошњу.

Табела 1.12. В Вађење руда и камена, производња, међуфазна потрошња – корекције и подешавања, 2015.

хиљ. КМ

	Изворни подаци	Концептуалне поправке			Подешавања НОЕ		Национални рачуни
		ESA корекције	позитивне	негативне	позитивна	негативна	
ПРОИЗВОДЊА	372 328	502			3 347		376 177
Предузећа	372 232	502			3 347		376 081
Предузетници	96						96
МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА	158 160	- 4	8 494	2 051		4 231	160 368
Предузећа	158 091	- 4	8 494	2 051		4 231	160 299
Предузетници	69						69

Табела 1.13. В Вађење руда и камена, бруто додата вриједност – корекције и подешавања, 2015.

	Бруто додата вриједност, хиљ. КМ			Индекс	
	изворни подаци	национални рачуни	подешавања и концептуалне поправке	2/1*100	3/2*100
	1	2	3		
УКУПНО	214 168	215 809	1 641	100,8	0,8
Предузећа	214 141	215 782	1 641	100,8	0,8
Предузетници	27	27		100,0	

1.10. Прерађивачка индустрија (С)

1.10.1. Увод

Најзначајније учешће у формирању БДВ-а Прерађивачке индустрије имају: Производња прехранбених производа, Прерада дрвета и производња производа од дрвета и плута, Производња базних метала и Производња готових металних производа, осим машина и опреме. Предузећа из подручја Прерађивачке индустрије стварају 10,7% БДВ-а укупне економије а предузетници 1,1 %. Најзначајније субвенције на производе у овом подручју дјелатности припадају пословним субјектима из области производње прехранбених производа.

Табела 1.14. С Прерађивачка индустрија, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност		
			укупно	структура	% у БДВ
			хиљ. КМ		%
УКУПНО	3 995 747	3 103 438	892 309	100,0	11,8
Предузећа	3 731 917	2 925 700	806 217	90,4	10,7
Предузетници	263 830	177 738	86 092	9,6	1,1

1.10.2. Извори података и методе

Извор података за предузећа су финансијски извјештаји (Биланс стања, Биланс успеха и Анекс) које РЗС-у доставља АПИФ, док су подаци за предузетнике засновани на резултатимаведеног редовног годишњег статистичког истраживање за 2015. годину.

1.10.3. Производња, корекције и подешавања

Главне компоненте за обрачун вриједности производње су: продаја, промјене на залихама, трговачка маржа и субвенције на производе. У оквиру НОЕ, подешавање производње је извршено према необухвату углавном за све дјелатности на нивоу разреда (4 цифре, односно најнижи ниво по КДБиХ 2010). Подешавања за неке дјелатности није било потребно радити нпр. као што су област 12-Производња дувана и област 19-Производња кокса и деривата нафте. Укупно НОЕ подешавање БДВ-а Прерађивачке индустрије износи 13,8% у оквиру кога се на подешавање производње по основу нетачно звјештавања односи 9,9%. Учешће предузетника у БДВ-у Прерађивачке индустрије је 9,6 %. Обрачун производње за предузетнике је урађен на исти начин као и за предузећа, а подешавање је извршено за напојнице, нерегистровање и нетачно извјештавање. Вриједност производње је коригована и за ESA корекције које су детаљније објашњене у поглављу 1.2.5.

1.10.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања

Обрачун међуфазне потрошње урађен је на исти начин као и за подручја која су претходно описана, укључив и извршене концептуалне поправке и подешавања. Негативне корекције односе се на бруто премије осигурања и корекције трошкова накнада запосленима. Позитивне концептуалне поправке подразумевају корекцију ставке трошкови пореза из финансијских извјештаја за предузећа, која поред осталих пореза на производњу садржи и порезе који по *ESA 2010* методологији не спадају у остале порезе на производњу, те су сходно томе укључени у међуфазну потрошњу. Поред тога, у међуфазну потрошњу укључене су и *ESA* корекције. Концептуалне поправке су детаљније објашњење у поглављу 1.2.4.1. У оквиру НОЕ, међуфазна потрошња је подешена за необухват, нерегистровање и за нетачно извјештавање тзв. прецизијеност.

Табела 1.15. С Прерађивачка индустрија, производња, међуфазна потрошња- корекције и подешавања, 2015.

	Изворни подаци	Концептуалне поправке			Подешавања НОЕ		Национални рачуни
		ESA корекције	позитивне	негативне	позитивна	негативна	
ПРОИЗВОДЊА	3 827 485	2 923			165 339		3 995 747
Предузећа	3 603 767	2 923			125 227		3 731 917
Предузетници	223 718				40 112		263 830
МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА	3 060 245	-21	9 031	8 564	55 795	13 048	3 103 438
Предузећа	2 883 704	-21	9 031	8 564	54 598	13 048	2 925 700
Предузетници	176 541				1 197		177 738

Табела 1.16. С Прерађивачка индустрија, бруто додата вриједност- корекције и подешавања, 2015.

	Бруто додата вриједност, хиљ. КМ			Индекс	
	изворни подаци	национални рачуни	подешавања и концептуалне поправке	2/1*100	3/2*100
	1	2	3		
УКУПНО	767 240	892 309	125 069	116,3	14,0
Предузећа	720 063	806 217	86 154	112,0	10,7
Предузетници	47 177	86 092	38 915	182,5	45,2

1.11. Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација (D)

1.11.1. Увод

У овом подручју дјелатности се налазе углавном велика јавна предузеће која су потпуно покривена административним изворима података. Учешће предузетника и нетржишних произвођача у стварању БДВ-и овог подручја је занемарљиво. Вриједност производње електричне енергије је коригована за све интерне трансакције које се одвијају између субјеката који се баве примарном производњом, преносом и дистрибуцијом електричне енергије. Учешће БДВ-а овог подручја у укупној БДВ износи 5,2 %.

Табела 1.17. D Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност		
			укупно	структура	% у БДВ
			хиљ. КМ		%
УКУПНО	564 166	171 360	392 806	100,0	5,2
Предузећа	557 062	170 241	386 821	98,5	5,1
Предузетници	4 822	360	4 462	1,1	0,1
Нетржишни произвођачи	2 282	759	1 523	0,4	0,0

1.11.2. Извори података и методе

Извор података за предузећа су финансијски извјештаји (Биланс стања, Биланс успјеха и Анекс) које РЗС-у доставља АПИФ, док су подаци за предузетнике засновани на резултатимаведеног редовног годишњег статистичког истраживања за 2015. годину. Податке који се односе на институције од заједничког интереса у БиХ, доставља БХАС као већ израчунате категорије: бруто производња, међуфазна потрошња, БДВ, накнаде запослених и број запослених, што је објашњено у поглављу 1.2.1.5.

1.11.3. Производња, корекције и подешавања

Главне компоненте за обрачун вриједности производње су: приход, промјене на залихама, трговачка маржа и субвенције на производе. Неки трансфери од стране владе у ову дјелатност су искључени из оутпута и приказани су као остале субвенције на производњу. У овом подручју дјелатности извршена су подешавања непокривене економије, за тип подешавања N3 (произвођачи који немају обавезу да се региструју). Подешавање за тип N3 односи се на студентски рад. Процјене су базиране на извјештају о порезима које доставља Министарство финансија РС и на основу извјештаја достављеног од Савеза омладинских и студентских задруга Републике Српске.

1.11.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања

Обрачун међуфазне потрошње је урађен на исти начин као и за подручја дјелатности која су претходно описана, укључивши концептуалне поправке и подешавања. Међуфазна потрошња је коригована за бруто премије осигурања, трошкове накнада запосленима који су дио средства за запослене, као и за трошкове пореза који не спадају у остале порезе на производњу. Концептуалне поправке су детаљније објашњење у поглављу 1.2.4.1. Приликом анализе међуфазне потрошње за ово подручје установљено је да су одређени трошкови код предузећа прецењени тако да је извршена њихова корекција, а што се у оквиру НОЕ подводи под тип подешавања N6. Међуфазна потрошња за област предузетника је подешена за тип подешавања N3 (произвођачи који немају обавезу да се региструју).

Табела 1.18. D Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација, производња, међуфазна потрошња – корекције и подешавања, 2015.

	Изворни подаци	Концептуалне поправке			Подешавања НОЕ		Национални рачуни
		ЕСА корекције	позитивне	негативне	позитивна	негативна	
ПРОИЗВОДЊА	559 344				4 822		564 166
Предузећа	557 062						557 062
Предузетници					4 822		4 822
Нетржишни произвођачи	2 282						2 282
МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА	163 579		12 086	868	360	3 797	171 360
Предузећа	162 820		12 086	868		3 797	170 241
Предузетници					360		360
Нетржишни произвођачи	759						759

Табела 1.19. D Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација, бруто додата вриједност – корекције и подешавања, 2015.

	Бруто додата вриједност, хиљ. КМ			Индекс	
	изворни подаци	национални рачуни	подешавања и концептуалне поправке	2/1*100	3/2*100
УКУПНО	395 765	392 806	2 959	99,3	--
Предузећа	394 242	386 821	7 421	98,1	--
Предузетници	0	4 462	4 462	0,0	100,0
Нетржишни произвођачи	1 523	1 523	0	100,0	0,0

1.12. Снабдијевање водом; канализација; управљање отпадом и дјелатности санације (ремедијације) животне средине (Е)

1.12.1. Увод

Учешће овог подручја дјелатности у укупној БДВ је 1,3%. Тржишна предузећа стварају најзначајнији дио БДВ овог подручја односно 98,0%. У овом подручју послују и предузетници, али њихово учешће у БДВ овог подручја износи 2,0% и може се сматрати безначајним.

Табела 1.20. Е Снабдијевање водом, канализација, управљање отпадом и дјелатности санације (ремедијације) животне средине, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност		
			укупно	структура	% у БДВ
			хиљ. КМ		%
УКУПНО	167 215	69 553	97 662	100,0	1,3
Предузећа	161 568	65 883	95 685	98,0	1,3
Предузетници	5 647	3 670	1 977	2,0	0,0

1.12.2. Извори података и методе

Главни извори података за ово подручје су годишњи финансијски извјештаји за тржишна предузећа, а за самосталне предузетнике годишње статистичко истраживање, као што је објашњено у поглављу 1.2.1. Обрачун вриједности производње и међуфазне потрошње се врши на начин који је детаљно описан у поглављу 1.2.

1.12.3. Производња, корекције и подешавања

Обрачун вриједности производње за тржишне пословне субјекте је урађен на начин као и за подручја која су претходно описана полазећи од: вриједности продаје, промјена на залихама, трговачке марже и субвенција на производе. У оквиру НОЕ, подешавање вриједности производње извршено је по основу необухвата, нерегистровања и за произвођаче који немају обавезу регистрације. Подешавање за тип N3 (произвођачи који немају обавезу регистрације) односи се на студентски рад, гдје су процјене базиране на извјештају о порезима које доставља Министарство финансија РС и на основу извјештаја достављеног од Савеза омладинских и студентских задруга Републике Српске.

Вриједност производње је коригована и за ESA корекције које су детаљније објашњене у поглављу 1.2.5.

1.12.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања

Обрачун међуфазне потрошње је урађен на начин као и за подручја која су претходно описана, укључивши концептуалне поправке и подешавања. У оквиру концептуалних поправки, међуфазна потрошња је коригована за бруто премије осигурања и трошкове накнада запосленима, који чине дио средстава за запослене, као и за трошкове пореза који не спадају у остале трошкове на производњу. Поред тога, у међуфазну потрошњу укључене су и ESA корекције које су објашњене у поглављу 1.2.5. Концептуалне поправке су детаљније објашњене у поглављу 1.2.4.1. Анализом међуфазне потрошње, оцијењено је да су одређени трошкови прецијењени па је њихово кориговање извршено у оквиру НОЕ, а подведено је под тип подешавања N6 (нетачно извјештавање). Подешавање је извршено и за тип N3 (произвођачи који немају обавезу регистрације).

Табела 1.21. Е Снабдијевање водом, канализација, управљање отпадом и дјелатности санације (ремедијације) животне средине, производња, међуфазна потрошња – корекције и подешавања, 2015.

	Изворни подаци	Концептуалне поправке			Подешавања НОЕ		Национални рачуни
		ESA корекције	позитивне	негативне	позитивна	негативна	
ПРОИЗВОДЊА	160 981	484			5 750		167 215
Предузећа	160 376	484			708		161 568
Предузетници	605				5 042		5 647
МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА	71 907	-3	518	968	804	2 705	69 553
Предузећа	68 609	-3	518	968	432	2 705	65 883
Предузетници	3 298				372		3 670

Табела 1.22. Е Снабдијевање водом, канализација, управљање отпадом и дјелатности санације (ремедијације) животне средине, бруто додата вриједност – корекције и подешавања, 2015.

	Бруто додата вриједност, хиљ. КМ			Индекс	
	изворни подаци	национални рачуни	подешавања и концептуалне поправке	2/1*100	3/2*100
	1	2	3		
УКУПНО	89 074	97 662	8 588	109,6	8,8
Предузећа	91 767	95 685	3 918	104,3	4,1
Предузетници	2 693	1 977	4 670	73,4	236,2

1.13. Грађевинарство (F)

1.13.1. Увод

Вриједност производње у овом подручју дјелатности заснива се на производњи предузећа, предузетника и грађевинској дјелатности домаћинства. Вриједност производње остварене у оквиру грађевинске дјелатности домаћинства је процијењена јер нема поузданих података ни из статистичких ни из административних извора. Процјена је заснована на подацима из статистике грађевинарства и Анкете о потрошњи домаћинства (АПД). Анализа расположивих финансијских извјештаја је показала да су подаци који се односе на укупну грађевинску активност значајно подцијењени, тако да је у оквиру НОЕ извршено подешавање за нетачно извјештавање у оквиру типа N6 и, за необухват у оквиру типа N4 и за нерегистровање у оквиру типа N1.

Табела 1.23. F Грађевинарство, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност		
			укупно	структура	% у БДВ
	хиљ. КМ			%	
УКУПНО	1 249 863	814 824	435 039	100,0	5,8
Предузећа	925 617	618 272	307 345	70,6	4,1
Предузетници	52 303	26 267	26 036	6,0	0,3
Грађевинска дјелатност домаћинства	271 943	170 285	101 658	23,4	1,3

1.13.2. Извори података и методе

Главни извори података су годишњи финансијски извјештаји за предузећа и годишње статистичко истраживање за самосталне предузетнике, а што је објашњено у поглављу 1.2.1. Извор података за процјене грађевинске активности домаћинства је Анкета о потрошњи домаћинства (АПД) и подаци из статистике грађевинарства. Обрачун вриједности производње и међуфазне потрошње је извршен на начин који је детаљно описан у поглављу 1.2.

1.13.3. Производња, корекције и подешавања

Обрачун вриједности производње је урађен полазећи од: продаје, промјена на залихама, трговачке марже и субвенција на производе. У оквиру НОЕ, подешавање вриједности производње за предузећа урађено је по основу необухвата, а подешавање по основу нетачног извјештавања урађено је како за предузећа тако и за предузетнике. Поред тога, за област предузетника извршено је подешавање и за нерегистровање и за произвођаче који немају обавезу регистрације. Подешавање за тип N3 (произвођачи који немају обавезу регистрације) односи се на студентски рад, гдје су процјене базиране на извјештају о порезима које доставља Министарство финансија РС и на основу извјештаја достављеног од Савеза омладинских и студентских задруга Републике Српске.

1.13.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања

Обрачун међуфазне потрошње је урађен на начин као и за претходно описана подручја, укључивши концептуалне поправке и подешавања. У оквиру концептуалних поправки, међуфазна потрошња је коригована за бруто премије осигурања и трошкове накнада запосленима, као и за трошкове пореза који не спадају у остале трошкове на производњу. Концептуалне поправке су детаљније објашњење у поглављу 1.2.4.1. У обрачун међуфазне потрошње укључена су и НОЕ подешавања по основу необухвата, нетачног извјештавања и за произвођаче који немају обавезу регистрације (тип N3).

Табела 1.24. F Грађевинарство, производња, међуфазна потрошња- корекције и подешавања, 2015.

хиљ. КМ

	Изворни подаци	Концептуалне поправке			Подешавања НОЕ		Национални рачуни
		ESA корекције	позитивне	негативне	позитивна	негативна	
ПРОИЗВОДЊА	1 163 259				86 604		1 249 863
Предузећа	849 261				76 356		925 617
Предузетници	42 055				10 248		52 303
Грађевинска дјелатност домаћинства	271 943						271 943
МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА	797 608		3 673	2 658	39 160	22 959	814 824
Предузећа	601 408		3 673	2 658	38 808	22 959	618 272
Предузетници	25 915				352		26 267
Грађевинска дјелатност домаћинства	170 285						170 285

Табела 1.25. F Грађевинарство, бруто додата вриједност – корекције и подешавања, 2015.

	Бруто додата вриједност, хиљ. КМ			Индекс	
	изворни подаци	национални рачуни	подешавања и концептуалне поправке	2/1*100	3/2*100
	1	2	3		
УКУПНО	365 651	435 039	69 388	119,0	15,9
Предузећа	247 853	307 345	59 492	124,0	19,4
Предузетници	16 140	26 036	9 896	161,3	38,0
Грађевинска дјелатност домаћинства	101 658	101 658		100,0	

1.14. Трговина на велико и на мало, поправка моторних возила и мотоцикала (G)

1.14.1. Увод

Трговина на велико и на мало, поправка моторних возила и мотоцикала у стварању укупне БДВ учествује са 13,8%. У укупној БДВ овог подручја дјелатности предузећа учествују са 80,4%, а предузетници са 19,6 %.

Табела 1.26. G Трговина на велико и на мало, поправка моторних возила и мотоцикала, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност		
			укупно	структура	% у БДВ
	хиљ. КМ			%	
УКУПНО	1 909 942	864 332	1 045 609	100,0	13,8
Предузећа	1 650 020	809 221	840 799	80,4	11,1
Предузетници	259 921	55 111	204 810	19,6	2,7

1.14.2. Извори података и методе

Извори података за предузећа су финансијски извјештаји (Биланс стања, Биланс успеха и Анекс), а за предузетнике годишње статистичко истраживање проведено за 2015. годину. Проведено годишње статистичко истраживање је детаљније објашњено у поглављу 1.2.1.4. Обрачун вриједности производње и међуфазне потрошње је извршен на начин који је детаљно описан у поглављу 1.2.

1.14.3. Производња, корекције и подешавања

Формирање вриједности производње полази од вриједности продаје, трговачке марже (разлика између прихода од продаје робе и набавне вриједности продате робе), промјена залиха и субвенција на производе. У сегменту предузећа, највећи дио вриједности производње се остварује у трговини на велико (62,6 %). Вриједност производње за предузетнике је обрачуната на основу података добијених из годишњег статистичког истраживања за 2015. годину. У оквиру НОЕ, подешавање вриједности производње за предузећа већим дијелом се односи на трговину на мало и то по основу: необухвата,

нетачног извјештавања и процјена које се односе на напојнице, док се код области предузетника подешавања односе на нетачно извјештавање, нерегистровање, напојнице и прозвођаче који немају обавезу да се региструју. Подешавање за тип N3 (произвођачи који немају обавезу регистрације) односи се на студентски рад, гдје су процјене базиране на извјештају о порезима које доставља Министарство финансија РС и на основу извјештаја достављеног од Савеза омладинских и студентских задруга Републике Српске.

1.14.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања

Обрачун међуфазне потрошње по изворним ставкама је урађен на исти као у претходно описаним подручјима дјелатности, укључивши концептуалне поправке и подешавања. Концептуалне поправке односе се на корекцију међуфазне потрошње за бруто премије осигурања и трошкове накнада запосленима, као и за трошкове пореза који не спадају у остале порезе на производњу. Концептуалне поправке су детаљније објашњене у поглављу 1.2.4.1. У оквиру НОЕ, за сегмент предузећа је извршено подешавање по основу нетачног извјештавања, док је за област предузетника извршено подешавање за произвођаче који немају обавезу да се региструју (тип N3).

Табела 1.27. Г Трговина на велико и на мало, поправка моторних возила и мотоцикала, производња и међуфазна потрошња – корекције и подешавања, 2015.

	Изворни подаци	Концептуалне поправке			Подешавања НОЕ		Национални рачуни
		ESA корекције	позитивне	негативне	позитивна	негативна	
ПРОИЗВОДЊА	1 766 058				143 883		1 909 942
Предузећа	1 557 543				92 477		1 650 020
Предузетници	208 515				51 406		259 921
МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА	856 483		14 019	8 010	44 556	42 715	864 332
Предузећа	801 487		14 019	8 010	44 441	42 715	809 221
Предузетници	54 996				115		55 111

Табела 1.28. Г Трговина на велико и на мало, поправка моторних возила и мотоцикала, бруто додата вриједност – корекције и подешавања, 2015.

	Бруто додата вриједност, хиљ. КМ			Индекс	
	изворни подаци	национални рачуни	подешавања и концептуалне поправке	2/1*100	3/2*100
УКУПНО	909 575	1 045 609	136 034	115,0	13,0
Предузећа	756 056	840 799	84 743	111,2	10,1
Предузетници	153 519	204 810	51 291	133,4	25,0

1.15. Саобраћај и складиштење (Н)

1.15.1. Увод

У подручју Саобраћај и складиштење, са становишта стварања БДВ-а, најзначајнији је копнени саобраћај који учествује са 68,1%. У области ваздушног и воденог саобраћаја нема активности. Област складиштење и помоћне дјелатности у саобраћају учествује са 11,6%, док поштанске и курирске дјелатности учествују са 20,3%. У укупној БДВ овог подручја, предузећа која послују на тржишним принципима стварају 79,8 % БДВ-а, нетржишни произвођачи 0,5%, а предузетници 19,7%.

Табела 1.29. Н Саобраћај и складиштење, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност		
			укупно	структура	% у БДВ
			%		
УКУПНО	592 073	302 410	289 663	100,0	3,8
Предузећа	483 235	251 986	231 249	79,8	3,0
Предузетници	107 186	50 127	57 059	19,7	0,8
Нетржишни произвођачи	1 652	297	1 356	0,5	0,0

1.15.2. Извори података и методе

Извори података за предузећа и предузетнике су исти као у подручјима дјелатности која су претходно описана, а што је детаљно појашњено у поглављу 1.2.1. Главни извори података су годишњи финансијски извјештаји за предузећа и годишње статистичко истраживање за самосталне предузетнике. Обрачун вриједности производње и међуфазне потрошње је извршен на начин који је детаљно описан у поглављу 1.2.

1.15.3. Производња, корекције и подешавања

Обрачун вриједности производње је заснован на подацима који се односе на: продају, маржу, промјене залиха и субвенција на производе. Укупне субвенције Владе жељезничком саобраћају су веома значајне, али се код обрачуна вриједности производње у обзир узимају само субвенције које се односе на субвенционисање карата за превоз. У оквиру НОЕ, подешавање вриједности производње у овом подручју дјелатности је извршено по основу необухвата, нетачног извјештавања, напојница и намјерног нерегистровања.

1.15.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавање

Међуфазну потрошњу чине трошкови који су настали у току процеса производње. У оквиру концептуалних поправки, извршене су корекције изворних података који се односе на бруто премије осигурања, трошкове накнада запосленима и трошкове пореза који не спадају у остале порезе на производњу. Концептуалне поправки су детаљно објашњене у поглављу 1.2.4.1. У оквиру НОЕ, подешавања су извршена за необухват и нетачно извјештавање.

Табела 1.30. Н Саобраћај и складиштење, производња и међуфазна потрошња – корекције и подешавања, 2015.

хиљ. КМ

	Изворни подаци	Концептуалне поправке			Подешавања НОЕ		Национални рачуни
		ЕСА корекције	позитивне	негативне	позитивна	негативна	
ПРОИЗВОДЊА	562 967				29 106		592 073
Предузећа	478 491				4 744		483 235
Предузетници	82 824				24 362		107 186
Нетржишни произвођачи	1 652						1 652
МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА	308 118		2 182	4 255	857	4 490	302 410
Предузећа	257 690		2 182	4 251	857	4 490	251 986
Предузетници	50 127						50 127
Нетржишни произвођачи	301			4			297

Табела 1.31. Н Саобраћај и складиштење, бруто додата вриједност – корекције и подешавања, 2015.

	Бруто додата вриједност, хиљ. КМ			Индекс	
	изворни подаци	национални рачуни	подешавања и концептуалне поправке	2/1*100	3/2*100
	1	2	3		
УКУПНО	254 849	289 663	34 814	113,7	12,0
Предузећа	220 801	231 249	10 448	104,7	4,5
Предузетници	32 697	57 059	24 362	174,5	42,7
Нетржишни произвођачи	1 351	1 356	4	100,4	0,3

1.16. Дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживања хране; хотелијерство и угоститељство (I)

1.16.1. Увод

У овом подручју дјелатности, водећу улогу имају самостални предузетници који са 77,6% учествују у стварању укупне БДВ овог подручја. Предузећа, са учешћем од 16,7%, имају мањи значај, а њихова активност је у највећој мјери усмјерена на пружање хотелских услуга. Услуге пружања смјештаја пружају и студентски и ђачки домови којима влада покрива више од половине трошкова и који према том критеријуму спадају у нетржишне произвођаче односно у Сектор општа држава.

Табела 1.32. I Дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживање хране; хотелијерство и угоститељство, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност		
			укупно	структура	% у БДВ
	хиљ. КМ			%	
УКУПНО	233 085	100 164	132 921	100,0	1,8
Предузећа	43 486	21 256	22 230	16,7	0,3
Предузетници	176 631	73 432	103 199	77,6	1,4
Нетржишни произвођачи	12 968	5 476	7 492	5,6	0,1

1.16.2. Извори података и методе

Извори података су годишњи финансијски извјештаји за предузећа и годишње статистичко истраживање за самосталне предузетнике. Извор података за студентске и ђачке домове је Извјештај о извршењу буџета Републике Српске. Обрачун вриједности производње за студентске и ђачке домове урађен је уз примјену трошковне методе. Обрачун вриједности производње и међуфазне потрошње за предузећа и предузетнике је извршен на начин који је детаљно описан у поглављу 1.2.

1.16.3. Производња, корекције и подешавања

Обрачун вриједности производње за предузећа и предузетнике који тржишно послују је заснован на подацима који се односе на: продају, промјене залиха, трговачку маржу и субвенције на производе. У оквиру НОЕ, извршено је значајно подешавање које износи 32,9% укупне БДВ овог подручја а односило се на: необухват, нетачно извјештавање, напојнице и изнајмљивање приватног смјештаја у туристичке сврхе, као и за студентски рад. Вриједност производње за студентске и ђачке домове, по трошковној методи, је сума других пореза на производњу, накнада за запослене, потрошње фиксног капитала и међуфазне потрошње.

1.16.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања

Обрачун међуфазне потрошње је урађен као за подручја дјелатности која су претходно описана, укључивши концептуалне поправке и подешавања. Извршене су концептуалне поправке по основу бруто премија осигурања и трошкова накнада запосленима, као и за трошкове пореза који не спадају у остале порезе на производњу. Концептуалне поправке су детаљно објашњене у поглављу 1.2.4.1. У оквиру НОЕ, подешавање за необухват и нетачно извјештавање је урађено за предузећа, док се тип подешавања НЗ (произвођачи који немају обавезу да се региструју) односи на предузетнике (изнајмљивање приватног смјештаја у туристичке сврхе, за који је међуфазна потрошња процјењена од стране експерата из Одјељења националних рачуна).

Табела 1.33. I Дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживање хране; хотелијерство и угоститељство - производња, међуфазна потрошња - корекције и подешавања, 2015.

	Изворни подаци	Концептуалне поправке			Подешавања НОЕ		Национални рачуни
		ESA корекције	позитивне	негативне	позитивна	негативна	
ПРОИЗВОДЊА	188 387				44 698		233 085
Предузећа	40 823				2 663		43 486
Предузетници	134 596				42 035		176 631
Нетржишни произвођачи	12 968						12 968
МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА	99 225		520	499	1 744	826	100 164
Предузећа	21 076		520	418	904	826	21 256
Предузетници	72 592				840		73 432
Нетржишни произвођачи	5 557			81			5 476

Табела 1.34. I Дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживање хране; хотелијерство и угоститељство, бруто додата вриједност – корекције и подешавања, 2015.

	Бруто додата вриједност, хиљ. КМ			Индекс	
	изворни подаци	национални рачуни	подешавања и концептуалне поправке	2/1*100	3/2*100
	1	2	3		
УКУПНО	89 162	132 921	43 759	149,1	32,9
Предузећа	19 747	22 230	2 483	112,6	11,2
Предузетници	62 004	103 199	41 195	166,4	39,9
Нетржишни произвођачи	7 411	7 492	81	101,1	1,1

1.17. Информације и комуникације (J)

1.17.1. Увод

У подручју Информације и комуникације, области Телекомуникације и Рачунарско програмирање, савјетовање и припадајуће дјелатности остварују 88,7% БДВ овог подручја. У укупној БДВ овог подручја, предузећа која тржишно послују учествују са 94,2 %, нетржишни произвођачи са 4,2% и предузетници са 1,6%.

Табела 1.35. J Информације и комуникације, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност		
			укупно	структура	% у БДВ
	хиљ. КМ			%	
УКУПНО	729 698	256 163	473 535	100,0	6,3
Предузећа	695 175	249 256	445 919	94,2	5,9
Предузетници	9 004	1 281	7 723	1,6	0,1
Нетржишни произвођачи	25 520	5 626	19 893	4,2	0,3

1.17.2. Извори података и методе

Извори података за предузећа и предузетнике су исти као у претходно описаним подручјима дјелатностима, а што је детаљније описано у поглављу 1.14.2. Главни извори података су годишњи финансијски извјештаји за предузећа и редовно годишње статистичко истраживање за самосталне предузетнике.

1.17.3. Производња, корекције и подешавања

Обрачун вриједности производње је заснован на подацима који се односе на: продају, маржу, промјене на залихама и субвенције на производе. У оквиру НОЕ, подешавање вриједности производње је извршено по основу нетачног извјештавања и по основу типа грешке N3. Подешавање за тип N3 (произвођачи који немају обавезу регистрације) односи се на студентски рад, гдје су процјене базиране на извјештају о порезима које доставља Министарство финансија РС и на основу извјештаја достављеног од Савеза омладинских и студентских задруга Републике Српске.

1.17.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавање

Међуфазну потрошњу чине трошкови који су настали у току процеса производње. У оквиру концептуалних поправки, извршене су корекције изворних података који се односе на бруто премије осигурања, трошкове накнада запосленима и трошкове пореза који не спадају у порезе на производњу. Концептуалне поправке су детаљније објашњене у поглављу 1.2.4.1. У оквиру НОЕ, подешавање је извршено за нетачно извјештавање и по основу типа N3 (произвођачи који немају обавезу регистрације).

Табела 1.36. Ј Информације и комуникације, производња, међуфазна потрошња – корекције и подешавања, 2015.

хиљ. КМ

	Изворни подаци	Концептуалне поправке			Подешавања НОЕ		Национални рачуни
		ESA корекције	позитивне	негативне	позитивна	негативна	
ПРОИЗВОДЊА	712 904				16 795		729 698
Предузећа	684 321				10 854		695 175
Предузетници	3 063				5 941		9 004
Нетржишни произвођачи	25 520						25 520
МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА	276 903		3 142	5 589	444	18 738	256 163
Предузећа	266 938		3 142	2 087		18 738	249 256
Предузетници	837				444		1 281
Нетржишни произвођачи	9 128			3 502			5 626

Табела 1.37. Ј Информације и комуникације, бруто додата вриједност – корекције и подешавања, 2015.

	Бруто додата вриједност, хиљ. КМ			Индекс	
	изворни подаци	национални рачуни	подешавања и концептуалне поправке	2/1*100	3/2*100
	1	2	3		
УКУПНО	436 001	473 535	37 534	108,6	7,9
Предузећа	417 383	445 919	28 536	106,8	6,4
Предузетници	2 226	7 723	5 497	346,9	71,2
Нетржишни произвођачи	16 392	19 893	3 501	121,4	17,6

1.18. Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања (К)

1.18.1. Увод

Подручје Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања обухвата дјелатности које обављају: банке, осигуравајућа друштва, микрокредитна друштва, друштва за управљање приватизационо-инвестиционим фондовима, предузећа, предузетници и Централна банка БиХ. Учешће финансијских институција у формирању БДВ-а овог подручја дјелатности је најзначајније и износи 74,3 %. Обрачунате финансијске услуге индиректно мјерене (FISIM) за пословне субјекте који се баве финансијским посредовањем, а који представља разлику између потраживања по основу камата (активне камате) и обавеза по каматама (пасивне камате) није алоциран по подручјима дјелатности али је тим износом извршена корекција БДВ на нивоу укупне економије.

Табела 1.38. К Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност		
			укупно	структура	% у БДВ
	хиљ. КМ			%	
УКУПНО	464 768	179 556	285 212	100,0	3,8
Предузећа	18 475	6 451	12 024	4,2	0,2
Финансијске институције	336 341	124 482	211 859	74,3	2,8
Осигуравајућа друштва	105 717	46 431	59 286	20,8	0,8
Предузетници	1 451	406	1 045	0,4	0,0
Нетржишни произвођачи	2 784	1 786	998	0,3	0,0

1.18.2. Извори података и методе

Као и за претходно описана подручја, и за ово подручје основни извори података су годишњи финансијски извјештаји (осим за сегмент предузетника) који се преузимају од АПИФ-а а који се односе на финансијске институције (комерцијалне банке, микрокредитна друштва, друштва за управљање приватизационо-инвестиционим фондовима),

осигуравајућа друштва и предузећа која обављају помоћне дјелатности у финансијским услугама и дјелатности осигурања. Подаци за предузетнике су засновани на годишњем статистичком истраживању, а за Централну банку су добијени од БХАС-а.

1.18.3. Производња, корекције и подешавања

Вриједност производње за банке и микрокредитна друштва чине: FISIM, приходи од накнада и остали оперативни приходи. FISIM је израчунат као разлика између потраживања по основу камата (активне камате) и обавеза по каматама (пасивне камате) из које је искључен процијењени власнички добитак, односно губитак. Власнички добитак односно губитак је процијењен на основу учешћа капитала и резерви у укупној пасиви и на основу нето прихода од камата. Обрачун FISIM-а кориштењем референтних каматних стопа још увијек није могућ, јер БиХ, па самим тим и РС нема своју референтну каматну стопу. Банке у Републици Српској своје каматне стопе вежу за ЕУРИБОР-европску референтну каматну стопу. То значи да су приходи и расходи камата у директној вези са кретањем ЕУРИБОРА. У структури укупних прихода најзначајнији су приходи по каматама на кредите као основни приход банака са учешћем од око 70%, док оперативни приходи имају мање учешће а обухватају: приходе од платног промета, приходе по основу пословања са девизама, курсне разлике, закупнине, приходе од чланарина на картице, приходе од ревалоризације и сл.

Вриједност производње за осигуравајућа друштва чине стварно зарађене премије осигурања увећане за додатке на премије и остали приход, а умањене за подешене накнаде штета и промјене техничких резерви. Додаци на премије су умањени за приходе од инвестирања властитих средстава осигуравајућих друштва.

ESA 2010 методологија предлаже да се вриједност производње за неживотно осигурање, обрачуна кориштењем подешених накнада штета. Главни циљ примјене подешених накнада штета је да неочекивано велики одштетни захтјеви, усљед катастрофалних догађаја (поплаве, земљотреси и сл.) не доведу до промјенљивих и негативних вриједности производње. Велике накнаде штета које се јављају током катастрофалних догађаја једне године требају бити дистрибуисане на дужи низ година. Метода која користи рачуноводствене податке, по којој се подешене накнаде штета изводе накнадно, као стварно настале штете увећане за промјене поравнавајућих резерви, тј. средстава резервисаних за исплату неочекивано великих штета (*equalization provisions*), није у потпуности била примјењива. У вријеме имплементације ESA 2010, осигуравајућа друштва у Републици Српској, нису располагала са подацима који се односе на резервисање средстава за исплату неочекивано великих штета. У недостатку неопходних података, обрачун неживотног осигурања извршен је кориштењем поједностављеног метода помичног просјека накнада штета базиран на трогодишњем просјеку.

У обрачун вриједности производње за осигуравајућа друштва је поред неживотног осигурања, укључено и животно осигурање. Обрачун животног осигурања је урађен за серију година од 2005. године, и укључен је у обрачун Бруто домаћег производа током имплементације ESA 2010 методологије.

Обрачуном вриједности производње обухваћене су све банке и осигуравајућа друштва тако да у оквиру НОЕ није било потребно вршити било каква подешавања. У сегменту предузетника, извршено је подешавање по основу нетачног извјештавања, нерегистровања и типа N3. Подешавање за тип N3 (произвођачи који немају обавезу регистрације) односи се на студентски рад, гдје су процјене базиране на извјештају о порезима које доставља Министарство финансија РС и на основу извјештаја достављеног од Савеза омладинских и студентских задруга Републике Српске.

Вриједност производње је коригована и за ESA корекције које су детаљније објашњене у поглављу 1.2.5.

1.18.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања

Међуфазну потрошњу за комерцијалне банке чине расходи који се односе на накнаде и провизије, трошкови материјала, трошкови производних услуга, нематеријални трошкови, остали трошкови, други остали расходи и дио који се односи на нетржишни оутпут Централне банке. Према ESA 2010 методологији, вриједност производње Централне банке умањена за накнаде и провизије за директно мјерене услуге, у цијелости мора бити алоцирана на међуфазну потрошњу осталих финансијских посредника. У оквиру концептуалних поправка, из нематеријалних трошкова су искључене накнаде за запослене које су додате у средства за запослене.

Међуфазну потрошњу за осигуравајућа друштва чине трошкови провизије, трошкови резервисања, трошкови материјала и горива, трошкови производних услуга, нематеријални трошкови, трошкови реосигурања и остали трошкови.

Концептуалне поправке међуфазне потрошње извршене су код предузећа и то по основу бруто премија осигурања, трошкова накнада запосленима и трошкова пореза који не спадају у остале порезе на производњу. У оквиру НОЕ, подешавање је извршено за нетачно извјештавање и по основу типа N3 (произвођачи који немају обавезу регистрације). Концептуалне поправке су детаљније објашњене у поглављу 1.2.4.1.

Поред тога, у међуфазну потрошњу укључене су и ESA корекције које су објашњене у поглављу 1.2.5.

Табела 1.39. К Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања, производња, међуфазна потрошња – корекције и подешавања, 2015.

хиљ. КМ

	Изворни подаци	Концептуалне поправке			Подешавања НОЕ		Национални рачуни
		ESA корекције	позитивне	негативне	позитивна	негативна	
ПРОИЗВОДЊА	427 806	35 880			1 081		464 768
Предузећа	18 429	46					18 475
Финансијске институције	331 783	4 558					336 341
Осигуравајућа друштва	74 441	31 276					105 717
Предузетници	369				1 081		1 451
Нетржишни произвођачи	2 784						2 784
МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА	192 567	- 2 736	2 604	12 656	47	268	179 556
Предузећа	4 639		2 604	523		268	6 451
Финансијске институције	139 331	- 2 736		12 113			124 482
Осигуравајућа друштва	46 431						46 431
Предузетници	359				47		406
Нетржишни произвођачи	1 807			20			1 786

Табела 1.40. К Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања, бруто додата вриједност – корекције и подешавања, 2015.

	Бруто додата вриједност, хиљ. КМ			Индекс	
	изворни подаци	национални рачуни	подешавања и концептуалне поправке	2/1*100	3/2*100
	1	2	3		
УКУПНО	235 239	285 212	49 973	121,2	17,5
Предузећа	13 790	12 024	-1 766	87,2	--
Финансијске институције	192 452	211 859	19 407	110,1	9,2
Осигуравајућа друштва	28 010	59 286	31 276	211,7	52,8
Предузетници	10	1 045	1 035	--	99,0
Нетржишни произвођачи	977	998	20	102,1	2,0

1.19. Пословање некретнинама (L)

1.19.1. Увод

Најзначајнији дио БДВ-а овог подручја је импутирана рента са учешћем од 91,0% у укупном подручју. Према подацима АПД из 2011. године, власништво над стамбеним простором има 95% домаћинстава, док 5% домаћинстава рентира стамбени простор (издају под закуп).

Табела 1.41. L Пословање некретнинама, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност		
			укупно	структура	% у БДВ
	хиљ. КМ			%	
УКУПНО	490 097	79 776	410 321	100,0	5,4
Предузећа	22 378	9 647	12 731	3,1	0,2
Предузетници	27 150	2 776	24 374	5,9	0,3
Импутирана рента	440 533	67 341	373 192	91,0	4,9
НПИСД	36	13	23	0,0	0,0

1.19.2. Извори података и методе

За предузећа и НПИСД извор података су годишњи финансијски извјештаји (Биланс стања, Биланс успеха и Анекс), а за предузетнике годишње статистичко истраживање, које је објашњено у поглављу 1.2.1.4. Обрачун импутиране ренте је изведен према *USER COST* методи, полазећи од резултата АПД из 2004. године, у ком случају је 2004. *benchmark* година. Обрачун за наредне године је урађен према стопи раста / пада становништва и кретању индекса потрошачких цијена. Импутирану ренту обрачунава БХАС и доставља РЗС-у. Извор података за стварну ренту је АПД из 2011. године, а укључена је у податке који се односе на предузетнике.

1.19.3. Производња, корекције и подешавања

Обрачун вриједности производње за предузећа и предузетнике у овом подручју дјелатности извршен је као и за све остале тржишне дјелатности. Пројена импутиране ренте је урађена по трошковној методи и обухвата: процјене међуфазне потрошње, других пореза на производњу, потрошње фиксног капитала и нето оперативног вишка. За обрачун стварне ренте у базној години кориштен је број станова који су издати под закуп и цијеном закупнине у РС која је преузета из АПД 2011. За све наредне године ажурирање стварне ренте изведено је кориштењем кретања броја становника и индекса цијена закупнине. У оквиру НОЕ, подешавање вриједности производње је извршено по основу необухвата, нетачног извјештавања и типа НЗ који се односи на стварну ренту.

1.19.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања

Као и код других подручја дјелатности извршене су концептуалне поправке код предузећа које се односе на корекције бруто премија осигурања, трошкова накнада за запослене и трошкова пореза који не спадају у порезе на производњу. По основу НОЕ, извршено је подешавање међуфазне потрошње за процијењено нетачно извјештавање и необухват. Међуфазна потрошња за импутирану и стварну ренту заснива се на АПД.

Табела 1.42. Л Пословање некретнинама, производња, међуфазна потрошња – корекције и подешавања, 2015.

	Изворни подаци	Концептуалне поправке			Подешавања НОЕ		Национални рачуни
		ESA корекције	позитивне	негативне	позитивна	негативна	
ПРОИЗВОДЊА	461 543				28 554		490 097
Предузећа	20 607				1 771		22 378
Предузетници	367				26 783		27 150
Импутирана рента	440 533						440 533
НПИСД	36						36
МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА	77 155		159	101	2 946	383	79 776
Предузећа	9 703		159	101	268	383	9 647
Предузетници	98				2 678		2 776
Импутирана рента	67 341						67 341
НПИСД	13						13

Табела 1.43. Л Пословање некретнинама, бруто додата вриједност – корекције и подешавања, 2015.

	Бруто додата вриједност, хиљ. КМ			Индекс	
	изворни подаци	национални рачуни	подешавања и концептуалне поправке	2/1*100	3/2*100
УКУПНО	384 388	410 321	25 933	106,7	6,3
Предузећа	10 904	12 731	1 827	116,8	14,4
Предузетници	269	24 374	24 105	--	99,0
Импутирана рента	373 192	373 192	0	100,0	0,0
НПИСД	23	23	0	100,0	0,0

1.20. Стручне, научне и техничке дјелатности (М)

1.20.1. Увод

Стручне, научне и техничке дјелатности учествују у стварњу укупне БДВ са 2,9%. У овом подручју се налазе: правне и рачуноводствене дјелатности, управљачке дјелатности, архитектонске и инжењерске дјелатности, научно истраживање и развој, промоција, реклама, пропаганда и истраживање тржишта и остале стручне, научне и техничке дјелатности. Учешће предузећа која тржишно послују у БДВ подручја М износи 60,3%, предузетника 39,2%, нетржишних произвођача 0,5%, док је учешће непрофитних институционалних јединица које служе домаћинствима занемарљиво.

Табела 1.44. М Стручне, научне и техничке дјелатности, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност		
			укупно	структура	% у БДВ
	хиљ. КМ			%	
УКУПНО	342 846	124 740	218 106	100,0	2,9
Предузећа	244 822	113 428	131 393	60,3	1,8
Предузетници	96 340	10 830	85 510	39,2	1,1
Нетржишни произвођачи	1 682	481	1 202	0,5	0,0
НПИСД	2	2	0	0,0	0,0

1.20.2. Извори података и методе

Главни извори података за ово подручје дјелатности су финансијски извјештаји за пословне субјекте и годишње статистичко истраживање за предузетнике. Код предузећа са тржишном производњом, као и код предузетника, обрачуни производње полазе од остварених прихода, а за обрачун нетржишне производње, остварене од стране непрофитних институционалних јединица које служе домаћинствима и нетржишних произвођача, примијењен је трошковни метод. Подаци за студентски рад су достављени од стране Савеза студентских и омладинских задруга Републике Српске.

1.20.3. Производња, корекције и подешавања

Обрачун вриједности тржишне производње, као и за сва претходно описана подручја дјелатности, заснива се на вриједностима: продаје, промјена на залихама, трговачке марже и субвенција на производе. Вриједност производње за предузећа и предузетнике је значајно увећана за подешавања у оквиру НОЕ и то за тип НЗ (не захтјева се регистрација), необухват и нетачно извјештавање. Подешавање за тип НЗ (произвођачи који немају обавезу да се региструју) односи се на студентски рад, рад по уговору и ауторске хонораре. Процјене су базиране на извјештају о порезима које доставља Министарство финансија РС и на основу извјештаја достављеног од Савеза омладинских и студентских задруга Републике Српске.

Вриједност производње је коригована и за ЕСА корекције, које су детаљније објашњене у поглављу 1.2.5.

1.20.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања

Обрачун међуфазне потрошње је урађен као за сва претходно описана подручја дјелатности укључивши концептуалне поправке и подешавања. За тржишна предузећа, извршене су концептуалне поправке међуфазне потрошње за бруто премија осигурања и трошкова накнада запосленима, као и за трошкове пореза који не спадају у остале порезе на производњу. Концептуалне поправке су детаљније објашњене у поглављу 1.2.4.1.

Подешавање у оквиру НОЕ је урађено за тип НЗ (произвођачи који немају обавезу да се региструју), необухват и нетачно извјештавање.

Поред тога, у међуфазну потрошњу укључене су и ЕСА корекције које су објашњене у поглављу 1.2.5., а тичу се капитализације истраживања и развоја.

Табела 1.45. М Стручне, научне и техничке дјелатности, производња, међуфазна потрошња- корекције и подешавања, 2015. хиљ. КМ

	Изворни подаци	Концептуалне поправке			Подешавања НОЕ		Национални рачуни
		ESA корекције	позитивне	негативне	позитивна	негативна	
ПРОИЗВОДЊА	281 884	420			60 542		342 846
Предузећа	233 164	392			11 265		244 821
Предузетници	47 063				49 277		96 340
Нетржишни произвођачи	1 655	28					1 683
НПИСД	2						2
МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА	125 834	122	1 203	2 582	2 756	2 593	124 740
Предузећа	116 494	124	1 203	2 554	754	2 593	113 428
Предузетници	8 828				2 002		10 830
Нетржишни произвођачи	510	-2		28			480
НПИСД	2						2

Табела 1.46. М Стручне, научне и техничке дјелатности, бруто додата вриједност – корекције и подешавања, 2015.

	Бруто додата вриједност, хиљ. КМ			Индекс	
	изворни подаци	национални рачуни	подешавања и концептуалне поправке	2/1*100	3/2*100
	1	2	3		
УКУПНО	156 050	218 106	62 056	140,0	28,5
Предузећа	116 670	131 393	14 723	112,6	11,2
Предузетници	38 235	85 510	47 275	223,6	55,3
Нетржишни произвођачи	1 145	1 203	58	105,1	4,8
НПИСД	0	0	0	0,0	0,0

1.21. Административне и помоћне услужне дјелатности (N)

1.21.1. Увод

Административне и помоћне услужне дјелатности учествују у укупној БДВ са 0,6%. У овом подручју дјелатности се налазе: дјелатности изнајмљивања и давања у закуп, дјелатности посредовања у запошљавању, путничке агенције, заштитне и истражне дјелатности, услуге у вези са управљањем и одржавањем зграда, канцеларијске и помоћне дјелатности. Учешће предузећа која тржишно послују у БДВ подручја N износи 94,8%, предузетника 4,3% и нетржишних произвођача 0,9%.

Табела 1.47. N Административне и помоћне услужне дјелатности, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност		
			укупно	структура	% у БДВ
	хиљ. КМ			%	
УКУПНО	78 140	33 225	44 915	100,0	0,6
Предузећа	75 072	32 500	42 572	94,8	0,6
Предузетници	2 572	645	1 927	4,3	0,0
Нетржишни произвођачи	496	81	416	0,9	0,0

1.21.2. Извори података и методе

Главни извори података за ово подручје дјелатности су финансијски извјештаји за пословне субјекте и годишње статистичко истраживање за предузетнике. Код предузећа са тржишном производњом, као и код предузетника, обрачуни производње полазе од остварених прихода, а за обрачун нетржишне производње остварене од стране нетржишних предузећа и институција од заједничког интереса у БиХ који припадају Сектору општа држава, примијењен је трошковни метод.

1.21.3. Производња, корекције и подешавања

Обрачун вриједности тржишне производње, као и за сва претходно описана подручја дјелатности, заснива се на вриједностима: продаје, промјена на залихама, трговачке марже и субвенција на производе. Вриједност производње за предузећа увећана за подешавања у оквиру НОЕ и то за нетачно извјештавање.

1.21.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања

Обрачун међуфазне потрошње је урађен као за сва претходно описана подручја дјелатности укључивши концептуалне поправке и подешавања. За тржишна предузећа, извршене су концептуалне поправке међуфазне потрошње за бруто премија осигурања и трошкове накнада запосленима, као и за трошкове пореза који не спадају у остале порезе на производњу. Концептуалне поправке су детаљније објашњене у поглављу 1.2.4.1.

Подешавање у оквиру НОЕ је урађено за нетачно извјештавање.

Табела 1.48. N Административне и помоћне услужне дјелатности, производња, међуфазна потрошња – корекције и подешавања, 2015.

	Изворни подаци	Концептуалне поправке			Подешавања НОЕ		Национални рачуни
		ESA корекције	позитивне	негативне	позитивна	негативна	
ПРОИЗВОДЊА	77 582				558		78 140
Предузећа	74 514				558		75 072
Предузетници	2 572						2 572
Нетржишни произвођачи	496						496
МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА	34 736		279	446		1 343	33 225
Предузећа	34 010		279	446		1 343	32 500
Предузетници	645						645
Нетржишни произвођачи	81						81

Табела 1.49. N Административне и помоћне услужне дјелатности, бруто додата вриједност – корекције и подешавања, 2015.

	Бруто додата вриједност, хиљ. КМ			Индекс	
	изворни подаци	национални рачуни	подешавања и концептуалне поправке	2/1*100	3/2*100
	1	2	3		
УКУПНО	42 846	44 915	2 068	104,8	4,6
Предузећа	40 504	42 572	2 068	105,1	4,8
Предузетници	1 927	1 927	0	100,0	0,0
Нетржишни произвођачи	416	416	0	100,0	0,0

1.22. Јавна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање (0)

1.22.1. Увод

Подручје Јавна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање обухвата институције надлежне за јавну управу, економску и социјалну политику заједнице, дјелатности везане за обезбјеђивање услуга за заједницу у цјелини и дјелатности обавезног социјалног осигурања, без обзира да ли су организоване на нивоу БиХ, ентитетском или локалном нивоу. Прву групу чине буџетски корисници на ентитетском нивоу (административне јединице на ентитетском нивоу које имају законодавну, судску и извршну власт), јединице на општинском нивоу, фондови обавезног социјалног осигурања и дио од институција које функционишу на нивоу БиХ. Другу групу чине све институционалне јединице које пружају јавне услуге, а које су по „критеријуму 50%“ класификоване као нетржишни произвођачи, као што су Аутопутеви и Путеви РС, агенције за развој општина и слично. Незнатно учешће у стварању БДВ подручја О имају предузећа која тржишно послују.

Табела 1.50. О Јавна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност		
			укупно	структура	% у БДВ
	хиљ. КМ			%	
УКУПНО	1 244 665	337 468	907 196	100,0	12,0
Предузећа	414	69	345	0,0	0,0
Буџетски корисници	1 152 960	277 287	875 673	96,5	11,6
Нетржишни произвођачи	91 291	60 112	31 178	3,5	0,4

1.22.2. Извори података и методе

Министарство финансија РС након усвајања, Републичком заводу за статистику РС доставља Извјештај о извршењу буџета РС у електронској и писаној форми. Такође, Министарство финансија доставља консолидоване финансијске извјештаје за општине и фондове у електронском и писаном облику. Податке који се односе на институције од заједничког интереса БиХ, доставља БХАС као већ израчунате категорије: бруто производња, међуфазна потрошња, БДВ, накнаде запослених и број запослених, што је објашњено у поглављу 1.2.1.5. АПИФ доставља финансијске извјештаје у електронском облику за тржишна и нетржишна предузећа. За све нетржишне произвођаче у овом подручју дјелатности, при обрачуну вриједности производње примјењује се „трошковна метода“.

1.22.3. Производња, корекције и подешавања

Обрачун вриједности производње за тржишна предузећа, као и за сва претходно описана подручја дјелатности, заснива се на вриједностима: продаје, промјена на залихама, трговачке марже и субвенција на производе. Примјењујући „трошковну методу“, вриједност производње је сума осталих пореза на производњу, средства за запослене, потрошње фиксног капитала и међуфазне потрошње. Обухват у овом подручју је комплетан, тако да није било потребно урадити никаква подешавања по основу НОЕ, а нису вршене ни концептуалне поправке.

Вриједност производње је коригована и за ЕСА корекције које су детаљније објашњене у поглављу 1.2.5.

1.22.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања

Међуфазну потрошњу овог подручја дјелатности чине сљедеће рачуноводствене категорије:

- расходи по основу путовања и смјештаја;
- трошкови енергије;
- трошкови комуналних услуга;
- трошкови набавке за режијски материјал и за материјал за посебне намјене;
- трошкови закупа;
- трошкови текућег одржавања;
- трошкови за стручне услуге;
- трошкови за одржавање јавних површина и заштите животне средине и
- остали трошкови.

Урађене су негативне концептуалне поправке на ставкама које се односе на бруто премије осигурања и трошкове накнада за запослене. Концептуалне поправке су детаљније објашњене у поглављу 1.2.4.1.

Поред тога, у међуфазну потрошњу укључене су и ЕСА корекције које су објашњене у поглављу 1.2.5.

Табела 1.51. О Јавна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање, производња, међуфазна потрошња – корекције и подешавања, 2015.

хиљ. КМ

	Изворни подаци	Концептуалне поправке			Подешавања НОЕ		Национални рачуни
		ESA корекције	позитивне	негативне	позитивна	негативна	
ПРОИЗВОДЊА	1 240 577	4 088					1 244 665
Предузећа	414						414
Буџетски корисници	1 148 872	4 088					1 152 960
Нетржишни произвођачи	91 291						91 291
МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА	354 838	- 16	1	17 355			337 468
Предузећа	118		1	50			69
Буџетски корисници	294 570	-16		17 267			277 287
Нетржишни произвођачи	60 150			38			60 112

Табела 1.52. О Јавна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање, бруто додата вриједност – корекције и подешавања, 2015.

	Бруто додата вриједност, хиљ. КМ			Индекс	
	изворни подаци	национални рачуни	подешавања и концептуалне поправке	2/1*100	3/2*100
	1	2	3		
УКУПНО	885 739	907 196	21 457	102,4	2,4
Предузећа	296	345	49	116,6	14,2
Буџетски корисници	854 302	875 673	21 371	102,5	2,4
Нетржишни произвођачи	31 140	31 178	38	100,1	0,1

1.23. Образовање (Р)

1.23.1. Увод

У подручју Образовање послују тржишне и нетржишне институционалне јединице, а њихова подјела је извршена примјеном „критеријума 50%“. То значи, уколико је мање од 50% трошкова производње покривено продајом услуга на тржишту, (према рачуноводственом оквиру буџетских корисника, приходи од пружања услуга на тржишту у финансијским извјештајима имају посебан код) ради се о нетржишном произвођачу који се сврстава у Сектор општа држава (индиректни буџетски корисници и директни буџетски корисници као што су јавне предшколске и школске установе) или у Сектор НПИСД (културно умјетничка друштва и сл.). Нетржишне јединице у стварању бруто додате вриједности овог подручја учествују са 92,4 %.

Тржишне јединице, које у стварању бруто додате вриједности подручја Образовање учествују са 7,6%, све приходе остварују на тржишту. То су средње, више и високе школе, ауто школе, школе страних језика и сл. у приватном власништву.

Табела 1.53. Р Образовање, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност		
			укупно	структура	% у БДВ
	хиљ. КМ			%	
УКУПНО	432 671	42 389	390 281	100,0	5,2
Предузећа	33 505	8 706	24 798	6,4	0,3
Предузетници	5 477	727	4 750	1,2	0,1
Буџетски корисници	392 003	32 654	359 348	92,1	4,8
Нетржишни произвођачи	1 557	215	1 343	0,3	0,0
НПИСД	129	87	43	0,0	0,0

1.23.2. Извори података и методе

За предузећа и НПИСД главни извори података су финансијски извјештаји. Код предузећа са тржишном производњом обрачуни производње полазе од остварених прихода, а за нетржишне произвођаче примјењен је трошковни метод. Извори података за установе јавног карактера су консолидовани финансијски извјештаји за буџетске кориснике које доставља Министарство просвјете и културе РС. Извор података за сегмент предузетника је редовно годишње статистичко истраживање за предузетнике.

1.23.3. Производња, корекције и подешавања

За обрачун производње за нетржишне јединице коришћене су исте компоненте као у подручју дјелатности О. Обрачун вриједности производње код тржишних јединица полази од прихода остварених од продаје на тржишту, а у оквиру НОЕ, извршено је подешавање по основу нетачног извјештавања и нерегистровања.

Вриједност производње је коригована и за ESA корекције које су детаљније објашњене у поглављу 1.2.5.

1.23.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања

За предузећа која тржишно послују извршене су позитивне и негативне концептуалне поправке међуфазне потрошње на исти начин као и код тржишних предузећа из других подручја дјелатности. Концептуалне поправке су детаљније објашњене у дијелу 1.2.4.1. За нетржишне јединице концептуалне поправке су урађене на начин како је то урађено (и описано) у подручју дјелатности О-Јавна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање. У оквиру НОЕ, подешавање је урађено по основу нетачног извјештавања.

Поред тога, у међуфазну потрошњу укључене су и ESA корекције које су објашњене у поглављу 1.2.5.

Табела 1.54. Р Образовање, производња, међуфазна потрошња- корекције и подешавања, 2015.

	Изворни подаци	Концептуалне поправке			Подешавања НОЕ		Национални рачуни
		ESA корекције	позитивне	негативне	позитивна	негативна	
ПРОИЗВОДЊА	429 887	668			2 116		432 671
Предузећа	33 043	254			208		33 505
Предузетници	3 568				1 908		5 477
Буџетски корисници	391 589	414					392 003
Нетржишни произвођачи	1 557						1 557
НПИСД	129						129
МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА	44 834	-38	302	2 363		346	42 389
Предузећа	9 362	-2	302	610		346	8 706
Предузетници	727						727
Буџетски корисници	34 435	-36		1 745			32 654
Нетржишни произвођачи	223			8			215
НПИСД	87						87

Табела 1.55. Р Образовање, бруто додата вриједност – корекције и подешавања, 2015.

	Бруто додата вриједност, хиљ. КМ			Индекс	
	изворни подаци	национални рачуни	подешавања и концептуалне поправке	2/1*100	3/2*100
УКУПНО	385 053	390 281	5 228	101,4	1,3
Предузећа	23 681	24 798	1 117	104,7	4,5
Предузетници	2 841	4 750	1 908	167,2	40,2
Буџетски корисници	357 154	359 348	2 194	100,6	0,6
Нетржишни произвођачи	1 334	1 343	8	100,7	0,6
НПИСД	43	43		100,0	

1.24. Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада (Q)

1.24.1. Увод

У подручју Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада највећи значај имају нетржишне институционалне јединице које припадају Сектору општа држава, као што су: јавне болнице, домови здравља, клинички центар, центри за социјални рад и сл. У овом подручју дјелатности све већу улогу поприма приватни сектор који се у последњих неколико година почео динамичније развијати. БДВ за ово подручје дјелатности износи 6,0% од укупне БДВ.

Табела 1.56. Q Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност		
			укупно	структура	% у БДВ
			хиљ. КМ		%
УКУПНО	637 416	183 916	453 500	100,0	6,0
Предузећа	125 787	52 995	72 792	16,0	1,0
Предузетници	2 054	426	1 629	0,4	0,0
Нетржишни произвођачи	504 372	127 596	376 775	83,1	5,0
НПИСД	5 203	2 899	2 304	0,5	0,0

1.24.2. Извори података и методе

Извори података за све институције здравства су годишњи финансијски извјештаји. Нетржишне јединице (јавне болнице, домови здравља, клинички центар и сл) попуњавају своје финансијске извјештаје према рачуноводственом оквиру за предузећа, а обрађени су трошковном методом и имају највеће учешће у укупној додатој вриједности подручја Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада. Око 80% прихода здравствених установа чине финансијска средства по основу уговора са Фондом здравственог осигурања, а остатак прихода остварује се пружањем јавних услуга на тржишту (партиципација, плаћања за услуге неосигураних лица), за које у финансијском извјештају постоји посебан код.

Тржишне јединице, предузећа и предузетници, обављањем својих активности остварују приходе на тржишту, реализујући своје услуге по економски значајним цијенама. Обрачун вриједности производње за те јединице полази од остварених прихода (приходном методом). У оквиру провођења реформи у систему здравства, омогућено је, тржишним, приватним здравственим институцијама да дио својих услуга наплате од Фонда здравственог осигурања, а на основу претходно потписаног уговора.

Извори података за НПИСД (удружење хендикепираних лица, регионално удружење грађана обољелих од неке болести, хуманитарне организације, клуб савеза слијепих и сл.) су финансијски извјештаји, а при обрачуну вриједности производње примјењује се трошковна метода.

Извори података за центре за социјални рад и предшколске установе су финансијски извјештаји, које РС РС директно прикупља, врши унос и њихову обраду. Обрачун вриједности производње се врши трошковном методом.

Извор за предузетнике је годишње статистичко истраживање, а при обрачуну вриједности производње се полази од остварених прихода.

1.24.3. Производња, корекције и подешавања

Вриједност производње за нетржишне институционалне јединице је сума осталих пореза на производњу, средства за запослене, потрошње фиксног капитала и међуфазне потрошње. Вриједност производње код тржишних јединица се заснива на вриједности: продаје, марже, субвенција на производе и промјена на залихама, а подешавања у оквиру НОЕ су извршена за нетачно извјештавање, намјерно нерегистровање и напојнице.

1.24.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања

Обрачун међуфазне потрошње је урађен на исти начин као код претходно описаних подручја. За тржишна предузећа извршене су позитивне и негативне концептуалне поправке које су детаљније објашњене у поглављу 1.2.4.1, а у оквиру НОЕ извршено је подешавање по основу нетачног извјештавања. За нетржишне јединице концептуалне поправке су урађене као у подручју дјелатности О-Јавна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање.

Табела 1.57. Q Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада, производња, међуфазна потрошња – корекције и подешавања, 2015.

хиљ. КМ

	Изворни подаци	Концептуалне поправке			Подешавања НОЕ		Национални рачуни
		ESA корекције	позитивне	негативне	позитивна	негативна	
ПРОИЗВОДЊА	635 714				1 702		637 416
Предузећа	124 419				1 368		125 787
Предузетници	1 720				334		2 054
Нетржишни произвођачи	504 372						504 372
НПИСД	5 203						5 203
МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА	196 078		498	10 589		2 070	183 916
Предузећа	55 036		498	468		2 070	52 995
Предузетници	426						426
Нетржишни произвођачи	137 646			10 050			127 596
НПИСД	2 970			71			2 899

Табела 1.58. Q Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада, бруто додата вриједност – корекције и подешавања, 2015.

	Бруто додата вриједност, хиљ. КМ			Индекс	
	изворни подаци	национални рачуни	подешавања и концептуалне поправке	2/1*100	3/2*100
	1	2	3		
УКУПНО	439 636	453 500	13 864	103,1	3,1
Предузећа	69 383	72 792	3 409	111,6	10,4
Предузетници	1 294	1 629	334	125,9	20,5
Нетржишни произвођачи	366 726	376 775	10 050	102,7	2,7
НПИСД	2 233	2 304	71	103,2	3,1

1.25. Умјетност, забава и рекреација (R)

1.25.1. Увод

У овом подручју дјелатности послују тржишне и нетржишне институционалне јединице, а њихова подјела је извршена примјеном „критеријума 50 %“, (као што је објашњено у поглављу 1.2.2.). Најзначајније учешће у БДВ овог подручја имају предузећа која тржишно послују са 84,4%, а затим слиједи: буџетски корисници са учешћем од 10,1%, НПИСД са 4,8%, предузетници са 0,4% и индиректни буџетски корисници као нетржишни произвођачи са 0,3%. У Сектор опште државе, као буџетски корисници, су укључене библиотеке, музеји, позоришта, спомен подручја и сл.

Табела 1.59. R Умјетност, забава и рекреација, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност		
			укупно	структура	% у БДВ
	хиљ. КМ			%	
УКУПНО	404 385	274 748	129 637	100,0	1,7
Предузећа	367 198	257 946	109 252	84,4	1,4
Предузетници	616	104	513	0,4	0,0
Буџетски корисници	16 317	3 168	13 149	10,1	0,2
Нетржишни произвођачи	604	156	448	0,3	0,0
НПИСД	19 650	13 374	6 275	4,8	0,1

1.25.2. Извори података и методе

Као и за претходно описана подручја дјелатности, главни извори података су финансијски извјештаји пословних субјеката и годишње статистичко истраживање за област предузетника. Министарство финансија РС, након усвајања

Извјештаја о извршењу буџета, доставља консолидоване финансијске извјештаје за директне буџетске кориснике у електронском облику.

1.25.3. Производња, корекције и подешавања

Обрачун вриједности производње за тржишне произвођаче, предузећа и предузетнике, је урађен полазећи од продаје, промјена на залихама, трговачке марже и субвенција на производе, док је за НПИСД, буџетске кориснике и нетржишне произвођаче примијењен трошковни метод. У оквиру НОЕ подешавања, вриједност производње за предузећа и предузетнике је увећана за необухват, нетачно извјештавање и намјерно не регистровање.

1.25.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања

Обрачун међуфазне потрошње је урађен као за сва претходно описана подручја дјелатности укључивши концептуалне поправке и подешавања. За тржишна предузећа, извршене су концептуалне поправке међуфазне потрошње за бруто премија осигурања и трошкове накнада запосленима, као и за трошкове пореза који не спадају у остале порезе на производњу. Подешавања по основу НОЕ су урађена за необухват и за нетачно извјештавање. За институционалне јединице које припадају буџетским корисницима и НПИСД, извршене су негативне концептуалне поправке на ставкама које се односе на бруто премије осигурање и накнаде за запослене. Концептуалне поправке су детаљније објашњене у поглављу 1.2.4.1.

Табела 1.60. Р Умјетност, забава и рекреација, производња, међуфазна потрошња – корекције и подешавања, 2015.

	Изворни подаци	Концептуалне поправке			Подешавања НОЕ		Национални рачуни
		ESA корекције	позитивне	негативне	позитивна	негативна	
ПРОИЗВОДЊА	354 187				50 197		404 385
Предузећа	317 006				50 191		367 198
Предузетници	610				6		616
Буџетски корисници	16 317						16 317
Нетржишни произвођачи	604						604
НПИСД	19 650						19 650
МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА	267 443		6 764	1 497	13 163	11 124	274 748
Предузећа	250 027		6 764	885	13 163	11 124	257 946
Предузетници	104						104
Буџетски корисници	3 348			179			3 168
Нетржишни произвођачи	156						156
НПИСД	13 808			433			13 374

Табела 1.61. Р Умјетност, забава и рекреација, бруто додата вриједност – корекције и подешавања, 2015.

	Бруто додата вриједност, хиљ. КМ			Индекс	
	изворни подаци	национални рачуни	подешавања и концептуалне поправке	2/1*100	3/2*100
	1	2	3		
УКУПНО	86 745	129 637	42 891	149,4	33,1
Предузећа	66 979	109 252	42 273	163,1	38,7
Предузетници	506	513	6	101,4	1,2
Буџетски корисници	12 969	13 149	179	101,4	1,4
Нетржишни произвођачи	448	448	0	100,0	0,0
НПИСД	5 842	6 275	433	107,4	6,9

1.26. Остале услужне дјелатности (S)

1.26.1. Увод

Највеће учешће у БДВ овог подручја имају НПИСД 54,9%, које обухватају дјелатности организација на бази учлањења, поправаку рачунара и предмета за личну употребу и домаћинство и остале личне и услужне дјелатности, док предузећа која тржишно послују учествују са 24,7%. У оквиру НОЕ, кроз подешавање N4 (необухват) укључене су процјене за

вјерске заједнице. Поред подешавања за вјерске заједнице подешавања су извршена по основу необухвата, нетачног извјештавања, процјену напојница, намјерно нерегистровање и за произвођаче који немају обавезу да се региструју.

Табела 1.62. S Остале услужне активности, 2015.

	Производња	Међуфазна потрошња	Бруто додата вриједност		
			укупно	структура	% у БДВ
			хиљ. КМ		%
УКУПНО	148 994	67 537	81 457	100,0	1,1
Предузећа	29 590	9 447	20 143	24,7	0,3
Предузетници	28 122	12 823	15 299	18,8	0,2
Нетржишни произвођачи	1 673	376	1 297	1,6	0,0
НПИСД	89 608	44 890	44 718	54,9	0,6

1.26.2. Извори података и методе

Као и за претходно описана подручја дјелатности, главни извори података су финансијски извјештаји пословних субјеката и годишње статистичко истраживање за област предузетника. За тржишне произвођаче, предузећа и предузетнике, обрачун вриједности производње је извршен полазећи од прихода (приходном методом), док је за остале субјекте примјенљив трошковни метод.

1.26.3. Производња, корекције и подешавања

Обрачун вриједности производње за тржишне произвођаче је урађен полазећи од вриједности: продаје, промјена на залихама, трговачке марже и субвенција на производе, док је за нетржишне произвођаче и НПИСД примјенљив трошковни метод. Вриједност производње за предузећа и предузетнике је у оквиру NOE подешавања увећана за: необухват, нетачно извјештавање, процјену напојница, намјерно нерегистровање и тип N3. Код НПИСД вриједност производње је увећана, кроз тип N4, за процјену вриједности производње вјерских заједница, с обзиром да немају обавезу подношења финансијских извјештаја.

Вриједност производње је коригована и за ESA корекције које су детаљније објашњене у поглављу 1.2.5.

1.26.4. Међуфазна потрошња, корекције и подешавања

Обрачун међуфазне потрошње је урађен као за сва претходно описана подручја дјелатности укључивши концептуалне поправке и подешавања. За тржишна предузећа, извршене су концептуалне поправке међуфазне потрошње за бруто премија осигурања и трошкове накнада запосленима, као и за трошкове пореза који не спадају у остале порезе на производњу. За НПИСД и нетржишне произвођаче извршене су негативне концептуалне поправке међуфазне потрошње. Концептуалне поправке су детаљније објашњене у поглављу 1.2.4.1 Подешавања по основу NOE су урађена за необухват, нетачно извјештавање и за тип N3.

Поред тога, у међуфазну потрошњу укључене су и ESA корекције које су објашњене у поглављу 1.2.5.

Табела 1.63. S Остале услужне активности, производња, међуфазна потрошња – корекције и подешавања, 2015.

	Изворни подаци	Концептуалне поправке			Подешавања NOE		Национални рачуни
		ESA корекције	позитивне	негативне	позитивна	негативна	
ПРОИЗВОДЊА	130 150	496			18 348		148 994
Предузећа	28 408				1 182		29 590
Предузетници	16 985				11 137		28 122
Нетржишни произвођачи	1 673						1 673
НПИСД	83 083	496			6 029		89 608
МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА	70 941	- 4	322	4 725	1 269	267	67 537
Предузећа	9 960		322	568		267	9 447
Предузетници	12 433				390		12 823
Нетржишни произвођачи	380			4			376
НПИСД	48 168	- 4		4 153	879		44 890

Табела 1.64. S Остале услужне активности, бруто додата вриједност – корекције и подешавања, 2015.

	Бруто додата вриједност, хиљ. КМ			Индекс	
	изворни подаци	национални рачуни	подешавања и концептуалне поправке	2/1*100	3/2*100
	1	2	3		
УКУПНО	59 209	81 457	22 249	137,6	27,3
Предузећа	18 448	20 143	1 695	109,2	8,4
Предузетници	4 552	15 299	10 747	336,2	70,2
Нетржишни произвођачи	1 293	1 297	4	100,3	0,3
НПИСД	34 915	44 718	9 803	128,1	21,9

1.27. Порези на производе

Порези на производњу и увоз се дијеле на:

- порезе на производе и
- остале порезе на производњу.

Порези на производе (D.21) су порези који се плаћају по произведеном добру или услузи. Управа за индиректно опорезивање БиХ, утврђеним моделом расподеле, распоређује прикупљене индиректне порезе на институције од заједничког интереса у БиХ и на ниво ентитета. Податак о индиректним порезима, који припада РС, достављен је од стране Министарства финансија путем Извјештаја о извршењу буџета. Поред тога, порези на производе су дијелом комплетирани са подацима о индиректним порезима достављеним од стране БХАС (који припадају институцијама од заједничког интереса у БиХ). Порезе на производе чине:

- порез на додату вриједност;
- акцизе;
- царине и увозне дацбине;
- боравишна такса и
- порез на игре на срећу.

Извор података за порезе на производе (осим ПДВ) и остале порезе на производњу је Министарство финансија РС. Детаљна листа пореза по аналитичким контима је саставни дио Извјештаја о извршењу буџета, а Заводу се доставља у форми образаца В-2.

Обрачун пореза заснива се на наплаћеним порезима тј. *cash* принципу. Основне врсте пореза на производе су приказане у табели 1.65.

Табела 1.65. Порез на производе, 2015.

	хиљ. КМ
D.21 ПОРЕЗ НА ПРОИЗВОДЕ	1 683 913
Порез на додату вриједност	1 195 762
Акцизе	412 447
Царине и увозне дацбине	54 882
Боравишна такса	986
Порез на игре на срећу	19 836

1.28. Порез на додату вриједност

Порез на додату вриједност (ПДВ) у РС /БиХ, је уведен 01.01.2006. године по јединственој стопи од 17%. ПДВ за 2015. годину, за ниво РС износи 1 195 762 хиљ. КМ. Управа за индиректно опорезивање БиХ је надлежна за прикупљање индиректних пореза, а расподела на ентитете врши према унапријед утврђеном моделу на бази коефицијената расподеле. Након издвајања средстава за минималне резерве и средстава за финансирање институција од заједничког интереса у БиХ, врши се расподела на ентитете и Брчко Дистрикт.

1.29. Субвенције на производе

Субвенције се дијеле на :

- субвенције на производе и услуге и
- остале субвенције на производњу.

Субвенције су неповратна плаћања и давања резидентним произвођачима од стране Владе (на свим нивоима). Извор података за субвенције је Извјештај о извршењу буџета Министарства финансија РС. Како Анекс, као саставни дио финансијских извјештаја које попуњавају сви пословни субјекти, садржи ставке које се односе на субвенције на производе D.31 и остале субвенције на производњу D.39, алокација укупних субвенција према дјелатностима је извршена према структури наведених ставки из Анекса. Поред тога, при распореду и анализи субвенција као додатни извор кориштен је и извјештај Министарства финансија РС, као и извјештај Министарства индустрије, енергетике и рударства РС о додјелим субвенцијама.

Субвенције на производе су дио вриједности производње у основним цијенама.

Влада РС углавном субвенционира произвођаче у пољопривреди, прехранбеној индустрији, издавачкој дјелатности као и јавно предузеће „Железнице РС“. Највећи дио субвенција је усмјерен јавним предузећима. Влада РС, такође, све више субвенционира производњу породичних пољопривредних газдинстава на које се односи 62,6% укупних субвенција, а 37,4% се односи на пословне субјекте.

Табела 1.66. Субвенције на производе и услуге, 2015.

	хиљ. КМ
D.31 СУБВЕНЦИЈЕ НА ПРОИЗВОДЕ И УСЛУГЕ	47 440
Пословни субјекти	12 041
Породична пољопривредна газдинства	35 399

ПОГЛАВЉЕ 2

ДОХОДОВНИ ПРИСТУП, ТЕКУЋЕ ЦИЈЕНЕ, 2015. ГОДИНА

2.1. БДП према доходном приступу

Обрачун БДП по доходном приступу је по први пут урађен у 2009. години. Од 2010. године обрачун БДП према доходном приступу се врши у континуираној годишњој динамици. Обрачунате доходне компоненте засноване на методолошким поставкама Европског система рачуна из 2010. године (*European System of Accounts-ESA 2010*), а расположиве су од 2005. године. Серија података од 2000-2004. године заснована је на *ESA 95* методологији.

Главне доходне компоненте БДП су: средства за запослене, бруто оперативни вишак, бруто мјешовити доходак, порези на производњу и увоз и субвенције на производњу. Да би се добила вриједност БДП у тржишним цијенама, доходне компоненте по подручјима дјелатности су директно увећане за порезе на производе и умањене за субвенције на производе. У табелама 2.1. и 2.2 приказане су основне доходне компоненте БДП за 2015. годину.

БДП по доходном приступу је једнак суми средстава за запослене, нето пореза на производњу (порези на производњу умањени за субвенције на производњу), бруто оперативног вишка и мјешовитог доходака.

Табела 2.1. БДП по доходном приступу, 2015.

	Хиљ. КМ	Структура, %
Средства за запослене	4 396 844	47,8
Порези на производњу и увоз	1 763 757	19,2
Порези на производе и услуге	1 683 913	18,3
Остали порези на производњу	79 844	0,9
Минус : Субвенције на производњу	100 717	1,1
Субвенције на производе и услуге	47 440	0,5
Остале субвенције на производњу	53 277	0,6
Бруто оперативни вишак	1 954 210	21,2
Бруто мјешовити доходак	1 190 944	12,9
БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД	9 205 038	100,0

Табела 2.2. БДП, доходне компоненте по подручјима дјелатности, 2015.

	хиљ. КМ				
	Бруто додата вриједност	Средства за запослене	Нето остали порези на производњу	Потрошња фиксног капитала	Нето оперативни вишак/Нето мјешовити доходак
А Пољопривреда, шумарство и риболов	857 499	165 162	-20 353	118 560	594 130
В Вађење руда и камена	215 809	140 731	6 654	67 561	863
С Прерађивачка индустрија	892 309	655 331	6 650	196 257	34 071
Д Производња и снабдијевање ел. енергијом, гасом, паром и климатизација	392 806	248 481	9 868	154 032	-19 575
Е Снабдијевање водом, канализација, управљ. отпадом и дјелатности санације животне средине	97 662	82 588	753	16 454	-2 133
Ф Грађевинарство	435 039	189 185	3 038	39 397	203 419
Г Трговина на велико и мало, поправка моторних возила и мотоцикала	1 045 609	481 873	11 642	107 221	444 873
Н Саобраћај и складиштење	289 663	177 042	-17 235	55 080	74 776
И Дјел. пружања смјештаја, припреме и послуживање хране, хотелијерство и угоститељство	132 921	61 669	957	8 913	61 382
Ј Информације и комуникације	473 535	179 126	1 352	113 907	179 150
К Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања	285 212	168 690	9 335	23 924	83 263
Л Пословање некретнинама	410 321	7 394	126	165 603	237 198
М Стручне, научне и техничке дјелатности	218 106	124 688	4 517	12 197	76 704
Н Административне и помоћне услужне дјелатности	44 915	29 841	228	3 680	11 166
О Јавна управа и одбрана, обавезно социјално осигурање	907 196	792 863	996	113 143	194
Р Образовање	390 281	363 138	531	19 815	6 797
Q Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада	453 500	387 682	1 161	51 526	13 131
Р Умјетност, забава и рекреација	129 637	72 520	5 415	5 982	45 720
С Остале услужне дјелатности	81 457	68 840	932	6 083	5 602
FISIM (минус)	184 912				184 912
Бруто додата вриједност	7 568 565	4 396 844	26 567	1 279 335	1 865 819
Нето порези на производе	1 636 473				
Бруто домаћи производ	9 205 038				

2.2. Увод

Извори података за обрачун доходних компоненти БДП су исти као и за БДП по производном приступу, и приказани су у поглављу 1.2.1.

Финансијске извјештаје, у којима су исказане посебне ставке које се односе на: бруто зараде, бруто накнаде зарада и осталих личних расхода, и потрошњу фиксног капитала за тржишне и нетржишне произвођаче, доставља АПИФ и Министарство финансија РС. Извори података за порез на производњу и субвенције на производњу су детаљне листе пореза и субвенција које доставља Министарство финансија РС и финансијски извјештаји за пословне субјекте. Детаљна објашњења се налазе у поглављу 1.23 и 1.25. Потрошња фиксног капитала код директних буџетских корисника је процијењена од стране експерата из Одјељења националних рачуна.

Обрачун БДП по доходном приступу заснива се на истим изворима и објављује у исто вријеме као и обрачун БДП по производном приступу.

2.3. Вредновање

Према основним рачуноводственим принципима, подаци у расположивим изворима података за процјену БДП по производном и доходном приступу су обрачунске категорије. Изузетак су подаци о порезима који су базирани на *cash* принципу.

2.4. Транзиција од рачуноводственог оквира и административних концепата до ESA 2010 концепта за националне рачуне

Транзиција од рачуноводственог оквира и административних концепата до *ESA 2010* концепта за националне рачуне је детаљно објашњена у поглављу 1.4.

У циљу примјене *ESA 2010* концепта за националне рачуне, урађено је сљедеће:

- из међуфазне потрошње су искључене ставке које се односе на трошкове накнада за запослене;
- у накнаде за запослене су укључене: накнаде за студентски рад, процјене накнада за рад у вјерским заједницама и за запослене раднике на породичним пољопривредним газдинствима.

2.5. Улога директних и индиректних метода за процјене

Обрачун доходних компоненти БДП се базира на директној методи, док су индиректне методе безначајне.

2.6. Улоге *benchmarks* и екстраполација

Видјети објашњења наведена у поглављу 1.6.

2.7. Главни приступ са освртом на непокривеност

Подешавања по основу непокривености нису вршена независно по појединим доходним компонентама, него су вршена на начин и у исто вријеме када и процјене непокривености при обрачуну БДП по производном приступу. Највећи дио подешавања по основу непокривености је алоциран на средства за запослене и бруто мјешовити доходак.

У оквиру типа грешке N3 (произвођачи који немају обавезу да се региструју), код студентског рада и рада по уговору, поред вриједности производње и међуфазне потрошње, извршене су процјене и за средстава за запослене. Средства за запослене су увећана за регистрована предузећа која нису у обухвату (тип необухвата N4). Сва подешавања за нетачно извјештавање (тип грешке N6) за вриједност производње и међуфазне потрошње за тржишна предузећа су алоцирана на средства за запослене. Остали статистички недостаци (тип грешке N7) укључују подешавање вриједности производње за напојнице, за процијењене услужне дјелатности домаћинства и тржишних предузећа а алоциране су на средства за запослене.

2.8. Средства за запослене

Средства за запослене се састоје од двије главне компоненте:

- бруто плате и
- остале накнаде запосленима.

На средства за запослене се односи 47,8% БДП, а обухватају обрачунате бруто плате и остале накнаде запосленима за рад у одређеној години. У табели 2.3. приказане су компоненте средстава за запослене за 2015. годину.

Табела 2.3. Средства за запослене по компонентама, 2015.

	хиљ. КМ		
	Средства за запослене	Бруто плате	Остале накнаде запосленима
А Пољопривреда, шумарство и риболов	165 162	116 489	48 673
В Вађење руда и камена	140 731	110 579	30 153
С Прерађивачка индустрија	655 331	512 265	143 066
Д Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација	248 481	190 364	58 117
Е Снабдијевање водом, канализација, управљ. отпадом и дјелатности санације животне средине	82 588	68 341	14 247
Ф Грађевинарство	189 185	107 294	81 890
Г Трговина на велико и на мало, поправка моторних возила и мотоцикала	481 873	378 887	102 986
Н Саобраћај и складиштење	177 042	145 856	31 185
И Дјел. пружања смјештаја, припреме и послуживања хране, хотелијерство и угоститељство	61 669	56 181	5 488
Ј Информације и комуникације	179 126	114 082	65 044
К Финансиј. дјелатности и дјелатности осигурања	168 690	141 355	27 335
Л Пословање некретнинама	7 394	5 064	2 330
М Стручне, научне и техничке дјелатности	124 688	70 820	53 869
Н Административне и помоћне услужне дјелатности	29 841	26 021	3 820
О Јавна управа и одбрана, обавезно социјално осигур.	792 863	697 374	95 490
Р Образовање	363 138	350 018	13 120
Q Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада	387 682	352 981	34 701
Р Умјетност, забава и рекреација	72 520	36 577	35 943
С Остале услужне дјелатности	68 840	44 624	24 216
Укупно	4 396 844	3 525 171	871 673

Бруто плате укључују сва бруто плаћања за рад у пуном, краћем од пуног и дужем од пуног радног времена, за неизвршене а плаћене часове рада као што су годишњи одмор, државни празници и нерадни дани утврђени законом, плаћено одсуство и одсуство за стручно усавшавање.

Најважније остале накнаде запосленима су:

- јубиларне награде;
- надокнаде у готовини за одлазак у пензију;
- годишњи бонуси за празнике;
- друге накнаде у новцу и натури.

У категорију осталих накнада запосленима, укључене су и ставке које се односе на накнаде за запослене, а које су искључене из обрачуна међуфазне потрошње код производног приступа, а односе се на: накнаде у натури за храну и пиће, накнаде за кориштење стамбених објеката, спортских објеката, кориштење превозних средстава као и кориштење службених аута у приватне сврхе. У средства за запослене су укључене и процјене за студентски рад.

Извори за средства за запослене су финансијски извјештаји добијени од АПИФ-а и годишњи консолидовани извјештаји за владине јединице.

Средства за запослене су заснована на расположивим изворима података, а извршена су и подешавања по основу непокривености.

Бруто плате и остале накнаде запослених укључују све бруто накнаде за запослене у одређеној години, односно нето примања и припадајуће доприносе. Четири обавезна доприноса заједно у бруто плати износе 33%. Обавезни доприноси су: за пензионо осигурање (18,5%), за здравствено осигурање (12%), за незапосленост (0,8%) и за фонд дјечије заштите (1,7%).

2.9. Остали порези на производњу и увоз

Остали порези на производњу (D.29) укључују све порезе који могу теретити пословне субјекте због ангажовања у производњи, независно од количине или вриједности произведених или продатих добара и услуга. Поред Извјештаја о извршењу буџета Министарства финансија РС, извор података за D.29 је и извјештај Пореске управе РС о поријеклу наплате пореза које је уплатио пословни субјекат. Табела 2.4. приказује остале порезе на производњу по врсти пореза.

Табела 2.4. Остали порези на производњу по врсти, 2015.

	Хиљ. КМ
Укупно	79 844
Накнада за коришћење грађевинског земљишта	1 340
Порез на приходе од ауторских права, патената	687
Концесионе накнаде	2 451
Порез на употребу моторних возила	1 552
Накнада за путеве-правне особе	9 107
Накнада за коришћење минералних сировина	7 512
Накнада за воде за индустријске процесе, укључујући и термоелектране	619
Накнада за воде за пиће у јавном водоснабдијевању	608
Накнада за воде за друге намјене и друге случајеве намјене за људску употребу	14
Накнада за воде за водоснабдијевање	1
Накнада за воде и минералне воде које се користе за флаширање	86
Накнада за заштиту вода коју плаћају власници транспортних средстава који користе нафту или нафтне деривате	1 364
Накнада за испуштање отпадних вода	5 323
Накнада за производњу електричне енергије добијене коришћењем хидроенергије	2 376
Накнада за извађени материјал из водотока	2 522
Накнада за воде за узгој риба	19
Накнада за противградну заштиту	622
Накнада за реализацију посебних мјера заштите од пожара	7 407
Посебна републичка такса	9 485
Порез на студентски рад	11 632
Порез на рад по уговору	1 873
Средства за проширену репродукцију шума	13 244

Обрачун пореза у националним рачунима је базиран на наплаћеним порезима односно на *cash* принципу. Порези на производе су објашњени у поглављу 1.23. и укључују све порезе и царине, ПДВ, акцизе на гориво, цигарете, алкохол, порез на игре на срећу и боравишну таксу.

2.10. Остале субвенције на производњу

Субвенције су неповратна плаћања и давања резидентним произвођачима извршеним од стране владиних институција. Извор података за субвенције јавним и приватним предузећима је Извјештај о извршењу буџета Министарства финансија РС. Како Анекс, као саставни дио финансијских извјештаја, кога попуњавају сви пословни субјекти садржи ставке које се односе на субвенције на производе D.31 и остале субвенције на производњу D.39, алокација укупних субвенција према дјелатностима је извршена према структури наведених ставки из Анекса. Поред тога, при распоређивању и анализи субвенција, додатно се користи и извјештај Министарства финансија РС о додијељеним субвенцијама.

Остале субвенције на производњу се углавном односе на субвенционисање примања запослених, пољопривредне производње, каматних стопа, за покриће трошкова одржавања жељезничке инфраструктуре и сл., и у 2015. години су износиле 53 277 хиљ. КМ или 0,6% од БДП.

Субвенције на производе су објашњене у поглављу 1.25.

2.11. Бруто оперативни вишак

Бруто оперативни вишак је резидуална ставка у рачуну стварања дохотка. Односи се на нефинансијски и финансијски сектор и импутирану ренту из сектора домаћинства, а настаје након што се бруто додата вриједности у основним цијенама умањи за средства за запослене и друге порезе на производњу, а увећа за друге субвенције на производњу. Вриједност производње по основу коришћења станова од стране њихових власника је процијењена трошковном методом, при чему је бруто оперативни вишак сума потрошње фиксног капитала и нето оперативног вишка. Код тржишних произвођача, оперативни вишак може бити исказан у бруто и нето износу, зависно од тога да ли обухвата и потрошњу фиксног капитала. За нетржишни дио економије бруто оперативни вишак је једнак потрошњи фиксног капитала. С обзиром да није извршена алокација FISIM-а по дјелатностима, цијелим износом је коригован укупан бруто оперативни вишак.

У табели 2.5. је приказан бруто оперативни вишак према подручјима дјелатности.

Табела 2.5. Бруто оперативни вишак према подручјима дјелатности, 2015.

	Бруто оперативни вишак	
	хиљ. КМ	%
А Пољопривреда, шумарство и риболов	15 779	0,8
В Вађење руда и камена	68 411	3,5
С Прерађивачка индустрија	190 336	9,7
Д Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација	134 457	6,9
Е Снабдијевање водом, канализација, управљ. отпадом и дјелатности санације животне средине	17 069	0,9
Ф Грађевинарство	124 595	6,4
Г Трговина на велико и на мало, поправка моторних возила и мотоцикала	400 747	20,5
Н Саобраћај и складиштење	80 502	4,1
И Дјел. пружања смјештаја, припреме и послуживања хране, хотелијерство и угоститељство	7 686	0,4
Ј Информације и комуникације	291 702	14,9
К Финансиј. дјелатности и дјелатности осигурања	106 947	5,5
Л Пословање некретнинама	378 512	19,4
М Стручне, научне и техничке дјелатности	47 221	2,4
Н Административне и помоћне услужне дјелатности	13 691	0,7
О Јавна управа и одбрана, обавезно социјално осигурање	113 337	5,8
Р Образовање	23 368	1,2
Q Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада	63 684	3,3
Р Умјетност, забава и рекреација	51 453	2,6
С Остале услужне дјелатности	9 626	0,5
FISIM (минус)	184 912	9,5
Укупно	1 954 210	100,0

2.12. Мјешовити доходак

Мјешовити доходак је резидуална категорија у рачуну стварања дохотка у оквиру сектора домаћинства, а може бити исказана у бруто и нето износу, зависно од тога да ли обухвата и вриједност потрошње фиксног капитала. Мјешовити доходак је добит samozапослених у којој је садржана и накнада за ангажовање samozапослених и чланова њихових породица коју није могуће посебно издвојити. Процјена ове категорије је извршена посебно за породична пољопривредна газдинства и посебно за предузетнике у оквиру сектора домаћинства. Обрачун бруто мјешовитог дохотка за предузетнике се базира на проведеном ad hoc истраживању за предузетнике и представља резидуал који остаје када се додата вриједности умањи за средства за запослене и остале порезе на производњу, а увећа за друге субвенције на производњу. За породична пољопривредна газдинства извршена је процјена мјешовитог дохотка а процјена броја запослених је заснована на подацима из Анкете о радној снази за 2015. годину.

Бруто мјешовити доходак према подручјима дјелатностима је приказан у табели 2.6.

Табела 2.6. Бруто мјешовити доходак према подручјима дјелатности, 2015.

	Бруто мјешовити доходак	
	хиљ. КМ	%
А Пољопривреда, шумарство и риболов	696 911	58,5
В Вађење руда и камена	13	0,0
С Прерађивачка индустрија	39 993	3,4
Д Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација	0	0,0
Е Снабдијевање водом, канализација, управљ. отпадом и дјелатности санације животне средине	-2 750	-0,2
Ф Грађевинарство	118 222	9,9
Г Трговина на велико и на мало, поправка моторних возила и мотоцикала	151 348	12,7
Н Саобраћај и складиштење	49 355	4,1
И Дјел. пружања смјештаја, припреме и послуживања хране, хотелијерство и угоститељство	62 609	5,3
Ј Информације и комуникације	1 355	0,1
К Финансиј. дјелатности и дјелатности осигурања	240	0,0
Л Пословање некретнинама	24 288	2,0
М Стручне, научне и техничке дјелатности	41 679	3,5
Н Административне и помоћне услужне дјелатности	1 155	0,1
О Јавна управа и одбрана, обавезно социјално осигурање	0	0,0
Р Образовање	3 245	0,3
Q Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада	973	0,1
Р Умјетност, забава и рекреација	249	0,0
С Остале услужне дјелатности	2 059	0,2
Укупно	1 190 943	100,0

2.13. Потрошња фиксног капитала

Подаци о потрошњи фиксног капитала за тржишна, нетржишна предузећа и НПИСД су преузети из годишњих финансијских извјештаја. Обрачун потрошње фиксног капитала за област предузетника се заснива на подацима из годишњег истраживања о предузетницима.

За директне буџетске кориснике, потрошња фиксног капитала је процијењена примјеном стопе од 30% на међуфазну потрошњу. Процјена потрошње фиксног капитала за породична пољопривредна газдинства извршена је примјеном стопе од 11% на међуфазну потрошњу. Податке о импутираној ренти, па самим тим и податак који се односи на потрошњу фиксног капитала у оквиру ове ставке доставља Агенција за статистику БиХ.

За нетржишне произвођаче који припадају Сектору општа држава и НПИСД, потрошња фиксног капитала је једнака бруто оперативном вишку.

За обрачун потрошње фиксног капитала још увијек се не користи РИМ метода, тако да се не врше процјене потрошње фиксног капитала за путеве, мостове и другу инфраструктуру од јавног интереса.

ПОГЛАВЉЕ 3 ПОДЕШАВАЊЕ НЕПОКРИВЕНОСТИ ПРЕМА ТАБЕЛАРНОМ ПРИСТУПУ (НЕПОКРИВЕНА ЕКОНОМИЈА)

3.1. Увод

На првом састанку, који је у организацији *OECD*, одржан у Паризу у септембру 2004. године, констатована је потреба за покретањем пројекта у области непокривене економије (НОЕ), који би обухватио земље Западног Балкана. С обзиром на истакнуте заједничке проблеме у вези са изворима података, пројекат је фокусиран на побољшање исцрпивости извора за процјене БДП. (*Project for improving measurement of the non-observed economy in the West Balkan Countries*).

Током 2004. и 2005. године реализовано је више радних састанака којима је био циљ сагледавање исцрпивости извора података за националне рачуне, дефинисање различитих типова непокривености и основних недостатака расположивих извора података који представљају основ за обрачун макроекономских агрегата. Примјена препорученог табеларног приступа захтијевала је вриједносно исказивање подцијењености вриједности производње или прецијењености међуфазне потрошње. Током 2007. године настављена је друга фаза *EFTA OECD* пројекта, у оквиру кога је било потребно изнаћи нове изворе за процјену НОЕ и ревидирати процјене које су урађене у претходној фази. Побољшањем сарадње са административним изворима података, реализовањем Анкете о радној снази-АРС и Анкете о потрошњи домаћинства-АПД, увођењем ПДВ и увођењем Анекса који прати финансијске извјештаје, створене су претпоставке за одређена побољшања у процјенама НОЕ. У оквиру Пројекта проведена су и два ad hoc истраживања, једно у области грађевинарства, а друго у области здравства. Користећи табеларни приступ, сва подешавања НОЕ су приказана у табели 3.1. а приказана су по типовима, подручјима дјелатности и по институционалним секторима.

Током 2015. године, уз техничку подршку ММФ-овог савјетника за реални сектор у БиХ, извршене су анализе досадашњих процјена непокривене економије са посебним освртом на тип N6 (Произвођачи који намјерно нетачно извјештавају).

Табела 3.1. Подешавања непокривене економије по подручјима дјелатности и по институционалним секторима, 2015.

Институционални сектори/Дјелатности (NACE)	НОЕ подешавањима по типовима							НОЕ подешавања		БДВ (укључује НОЕ подешавања)
	N1	N2	N3	N4	N5	N6	N7	укупно	удио у БДП	
	хиљ. КМ							%	хиљ. КМ	
Нефинансијски сектор				74 958		309 276	2 954	387 188	4,2	3 929 320
Финансијски сектор						268		268	0,0	285 978
Сектор општа држава										1 689 282
Сектор домаћинства	6 778		117 143			139 526	12 242	275 689	3,0	1 795 534
Сектор НПИСД				5 151				5 151	0,1	53 363
NACE A			9 990	118		26 740		36 848	0,4	857 499
NACE B						7 578		7 578	0,1	215 809
NACE C	2 418		14 828	15 802		88 420	1 125	122 592	1,3	892 309
NACE D			4 463			3 797		8 259	0,1	392 805
NACE E	7		4 605	276		2 762	3	7 653	0,1	97 661
NACE F	471		4 361	4 809		60 762		70 403	0,8	435 039
NACE G	2 558		1 420	31 258		104 133	2 674	142 043	1,5	1 045 609
NACE H	533			388		28 145	3 672	32 739	0,4	289 663
NACE I			4 665	370		31 259	7 487	43 781	0,5	132 921
NACE J			5 497			29 591		35 088	0,4	473 535
NACE K	74		588			640		1 302	0,0	285 212
NACE L			24 105	270		1 617		25 992	0,3	410 321
NACE M			37 795	283		22 301		60 379	0,7	218 106
NACE N						1 900		1 900	0,0	44 915
NACE O										907 196
NACE P	498					1 964		2 462	0,0	390 281
NACE Q	17					3 725	30	3 772	0,0	453 500
NACE R	6			21 385		26 768		48 159	0,5	129 637
NACE S	195		4 828	5 151		6 968	206	17 347	0,2	81 457
УКУПНО	6 778		117 143	80 109		449 069	15 196	668 296	7,3	7 753 477
% од укупног подешавања	1,0		17,5	12,0		67,2	2,3	100,0		

3.2. Подешавања према табеларном приступу

3.2.1. N1 Произвођачи који се намјерно не региструју - легалне активности али непријављене

Један дио предузетника који припадају сектору домаћинства, избегава регистрацију чиме избегава и плаћања одређених обавеза. Процјењује се да се ради о малом броју ових случајева тако да су мала и подешавања по овом основу. Подешавање је засновано на експертској процјени примјеном одређеног процената на вриједност производње. Вриједност производње за предузетнике је подешена примјеном стопе од 0,5-2% у зависности од подручја дјелатности на која се односе. У овом дијелу подешавања детаљно су анализирани подаци из АПД анкете о трошковима домаћинства који се односе на фризерске услуге и такси превоз. Анализа података потврдила је експертске процјене базиране на примјењеним процентима. Подручја дјелатности у којима је извршено подешавање су: Прерађивачка индустрија; Снабдијевање водом, канализација, управљање отпадом и дјелатности санације (ремедијације) животне средине; Грађевинарство; Трговина не велико и на мало, поправка моторних возила и мотоцикала; Саобраћај и складиштење; Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања; Образовање; Дјелатност здравствене заштите и социјалног рада; Умјетност, забава и рекреација и Остале услужне дјелатности. Подешавање по основу намјерног избегавања регистрација за 2015. годину износи 0,1 % у БДП и односи се на производњу у прехранбеној области, производњу намјештаја, такси превоз, продају робе, фризерске услуге, приватне часове итд.

3.2.2. N2 Илегалне дјелатности

Према међународним методологијама *SNA 2008* и *ESA 2010*, илегалну производњу такође треба укључити у обрачун БДП. Извршене су експерименталне процјене илегалних дјелатности које се односе на дрогу и проституцију за период 2003-2006 година, а у оквиру пројекта Еуростат-ОЕCD *"To improve of the exhaustiveness of the national accounts for West Balkan Countries"*. Због веома несигурних извора података договорено је да се ове процјене не укључују у обрачун БДП-а. Урађене експерименталне процјене илегалних активности засноване су на информацијама Министарства унутрашњих послова РС и Министарства здравља РС и искуствима других земаља. Обрачун за дрогу извршен је са стране понуде и са стране употребе, а на основу информација о заплијењеној дроги, чистоћи дроге, цијенама на улици, врстама дроге, дозама које се конзумирају, процјењеном броју корисника и броју пацијената који се лијече од зависности. Поузданим информацијама о области проституције не располаже ни једна институција.

Нису вршене процјене илегалних дјелатности за 2015. годину.

3.2.3. N3 Произвођачи који немају обавезу да се региструју

Овај тип необухвата се односи на активности дијела Сектора домаћинства, који према законској регулативи и пословној легислативи нема обавезу регистрације. Од укупног БДП на тип необухвата N3 се односи 1,3 %. Извршена су подешавања која се односе на:

- Стварну закупнину;
- Туристичко изнајмљивање приватног смјештаја;
- Студентски рад;
- Ауторске хонораре;
- Рад по уговору и
- Рибарење за сопствене потребе.

Обрачун стварне ренте (закупнине) извршен је према процијењеном броју станова који се дају под закуп и просјечне закупнине која се плаћа на територији РС, као и на основу индекса броја становника. Учешће стварне ренте у БДВ у подручју дјелатности L је 5,9%. Међуфазна потрошња за стварну ренту је урађена на основу процјена од стране експерата из Одјељења националних рачуна. Процјене за стварну ренту су укључене у Сектор домаћинства у подручје дјелатности L.

Процјене компоненти које су битне за израчунавање података за туристичко изнајмљивање приватног смјештаја засноване су на расположивим подацима за предузетнике. Додато је 2 % од вриједности производње предузетника у подручју дјелатности I а износ је укључен у Сектор домаћинства и у подручје дјелатности I.

Процјене студентског рада су засноване на извјештају Савеза омладинских и студентских задруга (сервиса). Ради се о јединицама које пружају услуге посредовања за привремено запошљавање студената и које у својим годишњим финансијским обрачунима исказују обрачунату провизију за извршене услуге. Процјене су изведене према броју пријављених чланова, обрачунатим бруто накнадама и обрачунатим провизијама омладинских задруга на нивоу дјелатности КД БиХ 2010 гдје су чланови ангажовани.

Експертска процјена за ауторске хонораре и рад по уговору се заснива на ставци пореза на приходе од ауторских права из Извјештаја о извршењу буџета Министарства финансија РС.

Иако рибарство у укупној економији РС нема значајну улогу, урађено је подешавање по основу рибарења за сопствене потребе.

3.2.4. N4 Пословни субјекти који нису обухваћени истраживањем

РЗС РС води Статистички пословни регистар (СПР) који служи као оквир за провођење свих статистичких истраживања. Ажурирање Статистичког пословног регистра врши се користећи базе података из административних и статистичких извора као што су: финансијски извјештаји - АПИФ, подаци из Јединственог система регистрације, контроле и наплате доприноса - Пореска управа и подаци из статистичких истраживања. Сваке године, након преузимања базе података са финансијским извјештајима пословних субјеката, у Одјељењу националних рачуна врши се контрола обухвата, поредећи обухват базе финансијских извјештаја са обухватом пословних субјеката који се налазе у Статистичком пословном регистру РЗС РС. За активна предузећа која нису поднијела финансијски извјештај, вршене су импутације података за мала и микро предузећа у одговарајућој дјелатности. Учешће овог типа непокривености је 0,8 % у укупном БДП. Према Закону о привредним друштвима и вјерске заједнице имају обавезу регистровања, обавезу пријављивања Фонду пензијско-инвалидског осигурања, али немају обавезу подношења финансијских извјештаја. На основу броја осигураних вјерских радника, добијених од Фонда пензијско-инвалидског осигурања и података о просјечним платама у подручју дјелатности S, које објављује РЗС РС, извршена су одређена подешавања по основу необухвата која су укључена у подручје дјелатности S.

3.2.5. N5 Регистровани предузетници који нису обухваћени истраживањем

Регистрација пословања самосталних предузетника у Републици Српској врши се у јединицама локалне самоуправе и уређена је Законом о занатско предузетничкој дјелатности, док Уредба о предузетничким дјелатностима садржи листу дјелатности које предузетник може обављати. Кад је у питању финансијско извјештавање, предузетницима је остављена могућност да извјештавање о свом пословању врше на основу вођења двојног или простог књиговодства. Мали је број предузетника који воде двојно књиговодство и подносе финансијски извјештај, у односу на број оних који се паушално опорезују. Пореске пријаве не нуде много података који су битни за обрачун БДВ. Статистика рада проводи полугодишње истраживање о броју запослених, а за област предузетништва податке преузима из Пореске управе из Јединственог система регистрације, контроле и наплате доприноса. Статистика рада је и извор података о бруто и нето платама које се исплаћују по подручјима дјелатности. На основу тих података урађени су обрачуни за област предузетништва до 2007. године. Како постојећи извори података, са становишта потреба националних рачуна нису били довољно поуздани, РЗС РС је за 2007. годину провео прво *ad hoc* истраживање о предузетницима, које се након тога проводи као редовно годишње истраживање. Истраживање се проводи на узорку базираном на предузетницима који запошљавају 5 и више запослених. Прикупљени су подаци који се односе на приходе, трошкове, накнаде запослених, број запослених, инвестиције и залихе. Приликом обрачуна компоненти, које су битне за обрачун БДВ, извршена је оцјена вриједности за цјелокупну област предузетништва, узимајући у обзир укупан број предузетника и запослених код њих из статистике рада, након чега додатно подешавање по основу необухвата регистрованих предузетника није било потребно.

3.2.6. N6 Произвођачи који намјерно нетачно извјештавају

Највећи дио НОЕ је подешен у оквиру типа необухвата N6 – Произвођачи који намјерно нетачно извјештавају и износи 4,9% у укупном БДП. Претпоставља се да одређени број пословних субјеката не исказује финансијске извјештаје објективно, а све у циљу избјегавања плаћања пореза и доприноса. Рачунањем вриједности производње, међуфазне потрошње и БДВ по запосленом, уочени су пословни субјекти код којих су подаци или прецијењени или подцијењени, након чега су урађене корекције усмјерене ка повећању подцијењене вриједности производње или смањењу прецијењене међуфазне потрошње.

Анализом компоненти ДВ по запосленом, утврђено је да одређени број предузетника, као и код микро, малих и средњих предузећа, у својим извјештајима приказују ниске приходе, а високе трошкове који доводе до негативног мјешовитог дохотка. Према препорукама експерта негативни мјешовити доходак замијењен је са вриједношћу која је једнака просјечној бруто плати из те дјелатности и броја предузетника из статистике запослених. Поред тога, извршена је импутација накнада за запослене, односно плата које нису пријављене. Импутирани број запослених и њихове бруто плате у дјелатностима гдје је утврђено да је број запослених из финансијских извјештаја нижи у односу на податак о запосленима из статистике запослених. Додатно подешавање је извршено за дјелатност Грађевинарства и дјелатност Хотели и ресторани, гдје је импутиран број радника, имајући у виду да те дјелатности подцијењују број радника. У тим дјелатностима импутиран је по један запослени као и његова просјечна бруто плата. Подаци који су добијени импутацијом и замјеном негативног пословног вишка, потврдили су досадашње процјене које су засноване на примјени одређеног процената.

Анализом међуфазне потрошње по запосленом, запажено је да су трошкови производње у неким предузећима значајно високи. Након извршене анализе међуфазне потрошње за предузећа која су објективно приказала трошкове производње, процијењене су стопе за корекцију код предузећа која су прецијенила трошкове. Међуфазна потрошња је подешена примјеном стопе од 1-5%.

3.2.7. N7 Остали статистички недостаци

У укупном БДП подешавање по основу типа необухвата N7 учествује са 0,2%. Подешавања у овој групи односила су се на напојнице у областима гдје се могу појавити, а то су подручја занатских услуга, трговине, хотелијерства и угоститељства, саобраћаја (таксисти), здравства и остале услужне дјелатности (фризери). Вриједности напојница се крећу од 1-4 % од вриједности производње.

ДИО Б

ЦИЈЕНЕ И ИНДИКАТОРИ ОБИМА

ПОГЛАВЉЕ 4

ПРОИЗВОДНИ ПРИСТУП, СТАЛНЕ ЦИЈЕНЕ, 2015. ГОДИНА

4.1. Основне процедуре

БДП у сталним цијенама је показатељ динамике и нивоа економског развоја и показује економски раст између различитих периода из кога је елиминисан утицај промјена цијена.

Постоји расположива серија података од 2006. године, према међународној методологији *ESA 2010* и према класификацији дјелатности КД БИХ 2010 (која се заснива на NACE Rev.2). Серија података 2001-2005 није ревидирана и заснива се на међународној методологији *ESA 95* и на класификацији дјелатности NACE Rev 1.1. Стопе реалног раста на нивоу А21 се објављују путем саопштења у исто вријеме када и БДП у текућим цијенама по производном приступу, тј. половином јула текуће године за претходну годину.

Обрачун БДВ у сталним цијенама изведен је према КД (КДБИХ 2010) која је усклађена са међународном класификацијом дјелатности NACE REV 2. У табели 4.1. приказана је БДВ у цијенама претходне године и стопе реалног раста по дјелатностима, а табела 4.2. приказује БДВ у цијенама 2010. године (уланчане вриједности). БДВ за свако подручје дјелатности добијена је сумирањем додатих вриједности за ниже нивое (области, гране, разреди). БДВ у сталним цијенама се добије као разлика између обрачунате вриједности производње у сталним цијенама и међуфазне потрошње у сталним цијенама. Обрачуни у сталним цијенама су засновани на текућим вриједностима у којима су садржане процјене НОЕ и обрачунати подаци о истраживању и развоју.

Бруто домаћи производ у сталним цијенама је приказан у цијенама претходне године, у цијенама 2010. године (ланчано повезане вриједности) и преко стопа реалног раста.

Обрачун бруто домаћег производа у цијенама претходне године подразумева да се за сваку годину као базна узима њој претходна година. Према томе, базна година за обрачун БДП у сталним цијенама за 2015. годину је 2014. година. Овако исказана серија података може се користити за израчунавање стопа реалног раста само између двије узастопне године, јер подаци нису упоредиви у дужој временској серији. За упоређивање података у дужој временској серији, примјењује се метода уланчавања којом се подаци свде на једну одабрану референтну годину (2010=100). За разлику од података исказаних у цијенама претходне године, серија података исказана у цијенама 2010. године, односно референтне године је неадитивна, односно збир података по нижим нивоима није једнак податку на вишем нивоу агрегације.

За обрачун БДП у сталним цијенама за 2015. годину (у цијенама претходне године) коришћена је метода једноструке дефлације или метода једноструке екстраполације на бруто вриједност производње, зависно од расположивих индикатора. Примјена једноструког индикатора имплицира примјену фиксних инпут/ оутпут (И/О) коефицијената из базе године (претходна година). Изузетак су обрачуни нетржишних дјелатности које припадају Сектору општа држава, а односе се на сљедеће дјелатности: Снабдијевање водом, канализација, управљање отпадом, Саобраћај и складиштење, Хотелијерство и угоститељство, Информације и комуникације, Стручне, научне и техничке дјелатности, Административне и помоћне дјелатности, Јавна управа, одбрана и обавезно социјално осигурање, Образовање, Здравствени и социјални рад, Умјетност, забава и рекреација и Остале услужне дјелатности гдје је примјењена метода дефлације на међуфазну потрошњу, коришћењем укупног индекса потрошачких цијена.

Као дефлатор по први пут за 2007. годину коришћен је индекс потрошачких цијена који се методолошки разликује од индекса цијена на мало, коришћеног за претходне године. Поред индекса потрошачких цијена, коришћени су и индекс физичког обима индустријске производње, индекс броја запослених, индекс бруто плата и др. Индекси цијена произвођача индустријских производа објављују се од 2008. године и нису коришћени у обрачуну сталних цијена за 2015. годину.

Индекси реалног раста су израчунати дијелењем вриједности у сталним цијенама текућег периода са вриједностима из претходне године исказаним у текућим цијенама (вриједност у сталним цијенама за 2015/вриједност у текућим цијенама за 2014. годину). Стопа реалног раста БДП-а за 2015. годину износи 2,8%.

Без обзира што је метода двоструке дефлације најбоља метода за процјене БДВ у сталним цијенама, није је увијек могуће примјенити. Ограничења у погледу података, а посебно помањкање адекватних дефлатора за међуфазну потрошњу за сада онемогућује примјену двоструке дефлације али се ради на унапријеђењу постојећих и изналажењу нових извора података који ће омогућити да се овај метод у скорој будућности примјени.

Табела 4.1. Бруто додата вриједност у цијенама претходне године и стопе реалног раста по областима дјелатности, 2015.

	Бруто додата вриједност у цијенама претходне године	Стопе реалног раста
	хиљ. КМ	%
А Пољопривреда, шумарство и риболов	884 462	5,4
01 Биљна и сточарска производња, лов и припадајуће услужне дјелатности	742 584	5,3
02 Шумарство и сјеча дрвета	137 548	6,1
03 Риболов и аквакултура	4 330	3,7
В Вађење руда и камена	211 651	10,4
05 Вађење угља и лигнита (мрког угља)	106 646	11,0
06 Вађење сирове нафте и природног гаса		
07 Вађење руда метала	882 000	12,0
08 Вађење осталих руда и камена	16 777	0,0
09 Помоћне услужне дјелатности у вађењу руда и камена	29	10,5
С Прерађивачка индустрија	791 427	2,3
10 Производња прехрамбених производа	228 768	5,3
11 Производња пића	34 862	10,2
12 Производња дуванских производа	-2 989	3,2
13 Производња текстила	15 826	-9,2
14 Производња одјеће	30 840	2,9
15 Производња коже и производа од коже	92 308	3,2
16 Прерада дрвета и производа од дрвета и плуте, осим намјештаја, производња предмета од сламе и плетарских производа	102 813	-2,6
17 Производња папира и производа од папира	23 415	-1,0
18 Штапање и умножавање снимљених записа	27 111	-16,0
19 Производња кокса и рафинисаних нафтних производа	-96 477	-2,4
20 Производња хемикалија и хемијских производа	14 296	3,8
21 Производња основних фармацеутских производа и фармацеутских препарата	15 257	-7,1
22 Производња производа од гуме и пластичних маса	36 986	12,3
23 Производња осталих производа од неметалних минерала	37 055	4,6
24 Производња базних метала	-21 757	5,0
25 Производња готових металних производа, осим машина и опреме	94 216	6,0
26 Производња рачунара, електронских и оптичких производа	9 331	-27,1
27 Производња електричне опреме	25 039	19,2
28 Производња машина и опреме, д. н.	10 948	-16,6
29 Производња моторних возила, приколица и полуприколица	16 149	3,5
30 Производња осталих саобраћајних средстава	402	-30,9
31 Производња намјештаја	56 447	2,9
32 Остала прерађивачка индустрија	4 879	-1,9
33 Поправка и инсталација машина и опреме	35 704	-6,6
Д Производња и снабдијевање ел. енергијом, гасом, паром и климатизација	389 575	-1,0
35 Производња и снабдијевање ел. енергијом, гасом, паром и климатизација	389 575	-1,0
Е Снабдијевање водом, канализација, управљање отпадом и дјелатности санације животне средине	92 532	-2,6
36 Прикупљање, пречишћавање и снабдијевање водом	49 137	-4,7
37 канализација	305	-2,1
38 Прикупљање отпада, дјелат. одлагања и обраде отпада, рециклажа материјала	39 621	-2,4
39 Дјелатност санације (ремедијације) животне средине и остале услуге	3 468	37,1
Ф Грађевинарство	444 444	5,1
41 Изградња објеката високоградње	266 979	10,2
42 Изградња објеката нискоградње	110 444	-11,3
43 Специјализоване грађевинске дјелатности	67 021	19,1

Табела 4.1. Бруто додата вриједност у цијенама претходне године и стопе реалног раста по областима дјелатности, 2015.
(наставка)

	Бруто додата вриједност у цијенама претходне године	Стопе реалног раста
	хиљ. КМ	%
G Трговина на велико и на мало, поправка моторних возила и мотоци.	1 081 326	3,2
45 Трговина на велико и на мало мотор. Возилима и мотоциклима, поправка моторних возила и мотоцикала	82 827	7,7
46 Трговина на велико, осим трговине моторним возилима и мотоциклима	459 637	3,7
47 Трговина на мало, осим трговине моторним возилима и мотоциклима	538 862	2,1
H Саобраћај и складиштење	282 681	0,4
49 Копнени саобраћај и цјевоводни транспорт	208 617	0,4
50 Водени саобраћај		
51 Ваздухопловни саобраћај		
52 Складиштење и помоћне дјелатности у саобраћају	25 932	-9,2
53 Поштанске и курирске дјелатности	48 133	6,3
I Дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживање хране, хотелијерство и угоститељство	132 854	11,3
55 Смјештај	23 846	19,9
56 Дјелатности припреме и послуживања хране и пића	109 008	9,5
J Информације и комуникације	479 834	0,2
58 Издавачке дјелатности	17 452	4,3
59 Производња филмова, видео филмова и тв. програма, снимање звучних записа и издавања музичких записа	2 075	26,3
60 Емитовање програма	25 695	-5,4
61 Телекомуникације	379 801	-2,1
62 Рачунарско програмирање, савјетовање и припадајуће дјелатности	47 781	15,5
63 Информационе услужне дјелатности	7 031	83,1
K Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања	282 212	3,1
64 Финансијске услужне дјелатности, осим осигурања и пензионих фондова	209 043	6,3
65 Осигурање, реосигурање и пензиони фондови, осим обавезног социјалног осигурања	58 281	15,7
66 Помоћне дјелатности у финансиским услугама и дјелатности осигурања	14 888	-44,3
L Пословање некретнинама	411 856	0,1
68 Пословање некретнинама	411 856	0,1
од тога импутирана рента	373 267	-0,4
M Стручне, научне и техничке дјелатности	213 189	3,6
69 Правне и рачуноводствене дјелатности	59 045	13,3
70 Управљачке дјелатности, савјетовање које се односи на управљање	7 773	47,3
71 Архитектонске и инжињерске дјелатности, техничко испитивање и анализа	77 712	-5,2
72 Научно истраживање и развој	8 615	7,0
73 Реклама, пропаганда и истраживање тржишта	11 631	18,9
74 Остале стручне, научне и техничке дјелатности	39 896	-1,4
75 Ветеринарске дјелатности	8 516	5,7
N Административне и помоћне услужне дјелатности	45 632	3,3
77 Дјелатности изнајмљивања и давања у закуп (лизинг)	6 788	17,2
78 Дјелатности посредовања у запошљавању	615	58,3
79 Путничке агенције, тур-оператери, остале резервацијске услуге и припадајуће дјелатности	2 487	-24,5
80 Заштитне и истражне дјелатности	23 643	9,8
81 Услуге управљања и одржавање зграда и дјелатности уређења и одржавања зелених површина	8 460	-14,7
82 Канцеларијско-административне, помоћне канцеларијске дјелатности и остале пословне помоћне дјелатности	3 640	11,7
O Јавна управа и одбрана, обавезно социјално осигурање	903 685	1,2
84 Јавна управа и одбрана, обавезно социјално осигурање	903 685	1,2

Табела 4.1. Бруто додата вриједност у цијенама претходне године и стопе реалног раста по областима дјелатности, 2015. (наставка)

	Бруто додата вриједност у цијенама претходне године	
	хиљ. КМ	Стопе реалног раста %
Р Образовање	393 014	2,0
85 Образовање	393 014	2,0
Q Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада	449 998	1,3
86 Дјелатности здравствене заштите	365 258	0,4
87 Дјелатности социјалне заштите у установама са смјештајем	45 546	10,9
88 Дјелатности социјалног рада без смјештаја	39 194	-0,2
R Умјетност, забава и рекреација	118 217	3,3
90 Креативне, умјетничке и забавне дјелатности	4 434	4,2
91 Библиотеке, архиви, музеји и остале културне дјелатности	12 608	-1,9
92 Дјелатности коцкања и клађења	78 604	8,0
93 Спортске, забавне и рекреативне дјелатности	22 571	-8,2
S Остале услужне дјелатности	77 743	4,8
94 Дјелатности организација на бази учлађења	51 213	2,2
95 Поправка рачунара и предмета за личну употребу и домаћинство	10 378	11,8
96 Остале личне услужне дјелатности	16 152	9,1
FISIM (минус)	180 656	1,9
БРУТО ДОДАТА ВРИЈЕДНОСТ	7 505 677	2,7
Порези на производе минус субвенције на производе	1 632 843	3,6
БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД	9 138 520	2,8

Табела 4.2 Бруто додата вриједност у цијенама 2010. године (ланчано повезане вриједности), 2015. ¹⁾

	Бруто додата вриједност у цијенама 2010. године	
	хиљ. КМ	
A Пољопривреда, шумарство и риболов	834 444	
B Вађење руда и камена	201 611	
C Прерађивачка индустрија	814 345	
D Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација	335 164	
E Снабдијевање водом, канализација, управљање отпадом и дјелатности санације животне средине	80 073	
F Грађевинарство	448 426	
G Трговина на велико и мало, поправка моторних возила и мотоцикала	1 066 736	
H Саобраћај и складиштење	271 006	
I Дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживање хране, хотелијерство и угоститељство	135 883	
J Информације и комуникације	445 648	
K Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања	272 000	
L Пословање некретнинама	401 538	
од тога, импутирана рента	373 267	
M Стручне, научне и техничке дјелатности	233 705	
N Административне и помоћне услужне дјелатности	38 293	
O Јавна управа и одбрана, обавезно социјално осигурање	876 561	
P Образовање	391 455	
Q Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада	385 280	
R Умјетност, забава и рекреација	100 784	
S Остале услужне дјелатности	67 692	
FISIM (минус)	191 663	
БРУТО ДОДАТА ВРИЈЕДНОСТ	7 207 834	
Порези на производе минус субвенције на производе	1 564 523	
БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД	8 771 879	

¹⁾ Подаци су неадитивни, односно збир података по нижим нивоима није једнак податку на вишем нивоу агрегације.

ПОГЛАВЉЕ 5

ОСНОВНИ ИНДИКАТОРИ КОРИШЋЕНИ ЗА ОБРАЧУН У СТАЛНИМ ЦИЈЕНАМА

Основни индикатори коришћени за обрачун БДП у сталним цијенама су: индекси индустријске производње, индекси потрошачких цијена и индекси броја запослених, а који се преузимају из гранских статистика РЗС РС. Индекси цијена произвођача индустријских производа су расположиви али нису кориштени при обрачуна БДП у сталним цијенама за 2015. годину.

5.1. Индекс цијена произвођача индустријских производа

Индекс цијена произвођача индустријских производа је краткорочни статистички индикатор који показује динамику кретања продајних цијена произвођача индустријских производа.

Пондери који се примјењују за израчунавање индекса цијена произвођача индустријских производа представљају релативно учешће одабраних производа у укупној вриједности производње индустријских производа на домаћем тржишту. Основни извор података за израду пондера је Годишњи извјештај индустрије ИНД-21 из 2010. године. Шема пондера се мијења сваких пет година, док се сваке године пондери коригују за раст цијена настао у претходној години.

Индекс цијена произвођача индустријских производа на домаћем тржишту се прикупљају на основу репрезентативне листе коју чини 400 производа. Обухваћени су најважнији производи по индустријским областима, тј. они који имају значајну вриједност продаје на домаћем тржишту. Сваког мјесеца прикупља се 1 348 цијена које доставља 365 изабраних предузећа.

Цијене произвођача индустријских производа на страном тржишту се прикупљају на основу репрезентативне листе коју чини 168 производа. Обухваћени су најважнији производи по индустријским областима, тј. они који имају значајну вриједност продаје на страном тржишту. Сваког мјесеца прикупљају се 652 цијене које доставља 212 изабраних предузећа.

При обрачуна индекса цијена произвођача индустријских производа полази се од елементарних индекса на нивоу производа (EPI) који представљају однос цијене у текућем периоду и базне цијене (децембар претходне године), при чему се као мјера средње вриједности користи проста геометријска средина. Из елементарних индекса на нивоу производа се рачунају агрегатни индекси тј. индекси разреда, области, подручја и укупан индекс, кориштењем Ласперове формуле за пондерисану аритметичку средину.

5.2. Индекс потрошачких цијена

Индекс потрошачких цијена представља мјеру просјечне промјене цијена производа (добра и услуге), које потрошачи купују ради задовољења својих личних потреба. Користи се, између осталог, као мјера инфлације, као дефлатор за текуће цијене, за поређење стопе инфлације у међународним размјерама итд.

Индекс потрошачких цијена у РС рачуна се на основу репрезентативне листе производа коју чини 615 производа и услуга. Сваког мјесеца прикупља се више од 9 000 цијена по унапријед дефинисаном узорку продајних мјеста и градова. Обухваћени су најзначајнији производи и услуге које купује резидентно становништво ради финалне потрошње. Обухват добара и услуга редовно се ревидира, како би се очувала репрезентативност листе производа с обзиром на укусе потрошача и њихове навике у погледу куповине.

Пондери који се примјењују за израчунавање индекса потрошачких цијена представљају структуру просјечне потрошње домаћинства, односно показују релативно учешће одабраних производа и услуга у укупној потрошњи. Основни извор података за израду пондера за обрачун индекса потрошачких цијена је Анкета о потрошњи домаћинства (АПД). За израчунавање индекса потрошачких цијена користе се пондери који се базирају на подацима из Анкете о потрошњи домаћинства. Пондери се сваке године коригују са кретањем цијена у претходној години.

За индекс потрошачких цијена потребно је најприје израчунати елементарне индексе (индекс производа) и индексе репрезентативних ставки на нивоу градова, при чему се као мјера средње вриједности користи геометријска средина. Агрегатни индекси се након тога рачунају кориштењем Ласперове формуле за пондерисану аритметичку средину почевши од најнижег нивоа индекса репрезентативне ставке до нивоа укупног индекса за РС.

За обрачун индекса потрошачких цијена користи се Класификација личне потрошње према намјени (*Classification of Individual Consumption by Purpose – COICOP*), која дијели производе и услуге на дванаест основних одјељака за које се индекси рачунају.

5.3. Индекси индустријске производње

Подаци о индустријској производњи добијени су на основу Мјесечног извјештаја индустрије (ИНД-1). Мјесечни извјештај подносе предузећа која послују средствима у државној, задружној, мјешовитој и приватној својини, а која су према КД разврстана у подручја дјелатности: вађење руда и камена, прерађивачка индустрија и производња и снабдјевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација. Подаци обухватају и резултат дјелатности јединица које се баве индустријском производњом, а налазе се у саставу неиндустријских предузећа.

Индекс индустријске производње показује резултате дјелатности по индустријским областима и за ниво укупне индустрије. Индекси индустријске производње су индекси готових индустријских производа, који су дефинисани Мјесечном номенклатуром индустријских производа, која је усклађена са ЕУ PRODCOM листом.

Индустријски производи се по принципу тзв. хомогене производње сврставају у индустријске области и главне индустријске групе дефинисане на основу економске намјене, односно крајње потрошње производа (ГИГ), без обзира на претежну дјелатност предузећа у коме су произведени.

Изворни индекси индустријске производње су индекси који изражавају стварно постигнуту готову производњу из које није елиминисан утицај сезоне и број радних дана и празника у текућем мјесецу.

Изворни индекси индустријске производње израчунавају се у два корака уз коришћење Ласперове (Laspeyeres) формуле. У првом кораку индекси се израчунавају множењем података о количинама произведених производа из мјесечне НИП и одговарајућих пондерационих коефицијената, који представљају просјечне јединичне бруто додате вриједности производа из 2010. године, након чега се врши сумирање добијених умножака до нивоа гране КД-а. У другом кораку, индекси нижих нивоа класификовања се пондеришу учешћем у бруто додатој вриједности у вишем нивоу класификовања.

Пондерациони коефицијенти за појединачне производе из мјесечне НИП, који се користе за добијање индекса грана, представљају просјечне јединичне бруто додате вриједности производа из 2010. године, а израчунати су на основу Годишњег извјештаја индустрије за 2010. годину. Ревидирају се сваке пете године.

Структура индустрије за гране и све више нивое израчуната је на основу бруто додате вриједности добијене из података Годишњег извјештаја структурних пословних статистика и у одређеним случајевима коригована резултатима Годишњег извјештаја индустрије (PRODCOM истраживања) и индексима индустријске производње. Ажурира се на почетку сваке године за израчунавање индекса текуће године.

Методологија која се примјењује за израчунавање индекса индустријске производње је заснована на ЕУ препорукама које се односе на краткорочне статистике (Council Regulation (EC) број 1165/98), на дефиниције варијабли, листу варијабли и учесталост прикупљања података (Commission Regulation (EC) No 1503/2006) и дефиниције ГИГ-а (Commission Regulation (EC) број 656/2007).

5.4. Индекс броја запослених

Број запослених се преузима из Одјељења статистике рада. Подаци о броју запослених добијени су кроз Полугодишњу статистичку активност о запосленим и платама запослених (РАД-1 март и РАД-1 септембар). Полугодишњом статистичком активношћу о запосленим и платама запослених обухваћени су сви пословни субјекти и њихове територијалне јединице које имају запослене раднике, а које се налазе у Статистичком пословном регистру Републичког завода за статистику Републике Српске. Овом активношћу нису обухваћени запослени у одбрани, запослени који своју дјелатност обављају на породичним пољопривредним газдинствима, запослени код међународних организација и у пословним јединицама пословних субјеката чије сједиште није на подручју РС као ни лица из РС запослена у представништвима БиХ у иностранству.

Запослени су сва лица која имају заснован радни однос на неодређено или одређено вријеме са пуним или непуним радним временом.

Годишњи просјек броја запослених рачуна се као аритметичка средина података из марта и септембра. Номинални индекс запослених је однос између броја запослених у текућој години и броја запослених у претходној години.

Подаци о броју запослених се разврставају према Класификацији дјелатности КД БИХ 2010 која се заснива на ЕУ Класификацији дјелатности *NACE Rev 2*.

ПОГЛАВЉЕ 6

МЕТОДЕ КОРИШЋЕНЕ ЗА ОБРАЧУН БРУТО ДОМАЋЕГ ПРОИЗВОДА У СТАЛНИМ ЦИЈЕНАМА

У процесу обрачуна БДП у сталним цијенама за 2015. годину (у цијенама претходне године) коришћена је метода једноструке дефлације или метода једноструке екстраполације на бруто вриједност производње, зависно од расположивих индикатора. Примјена једноструког индикатора имплицира примјену фиксних И/О коефицијената из базне године (2014. година).

Међуфазна потрошња у сталним цијенама добијена је тако што је учешће међуфазне потрошње у вриједности производње у текућим цијенама из претходне године примијењено на вриједност производње у сталним цијенама у текућој години. Овај метод за обрачун међуфазне потрошње је коришћен због недостатка индикатора који би се могли користити за дефлационирање података о међуфазној потрошњи на детаљнијем нивоу. Међуфазна потрошња за нетржишне произвођаче из подручја дјелатности: Снабдијевање водом, канализација, управљање отпадом и дјелатности санације (ремедијације) животне средине; Саобраћај и складиштење; Хотелијерство и угоститељство; Информације и комуникације; Стручне, научне и техничке дјелатности; Административне и помоћне услужне дјелатности; Јавна управа и одбрана; Образовање; Здравство; Умјетност, забава и рекреација и Остале услужне дјелатности је добијена тако што је вриједност међуфазне потрошње из текуће године, исказана у текућим цијенама дефлационирана са укупним индексом потрошачких цијена (CPI).

Метода једноструке екстраполације представља екстраполацију бруто вриједности производње базне године у текућим цијенама са одговарајућим индексом физичког обима.

Метода једноструке дефлације представља дефлационирање бруто вриједности производње у текућим цијенама из текуће године са одговарајућим индексом цијена.

Обрачун у сталним цијенама за предузећа, предузетнике, за породична пољопривредна газдинства, директне буџетске кориснике и нетржишне произвођаче је урађен одвојено за сваку дјелатност. За породична пољопривредна газдинства, обрачун је извршен за сваки пољопривредни производ примјењујући просјечне цијене пољопривредних производа из претходне године на количине произведене у текућој години. Вриједност производње за предузетнике, исказана у текућим цијенама је дефлационирана са одговарајућим имплицитним дефлаторима вриједности производње предузећа, док је вриједност производње за непрофитне институционалне јединице које служе домаћинствима дефлационирана са одговарајућим имплицитним дефлаторима вриједности производње предузећа или са укупним/одговарајућим CPI.

Обрачун у сталним цијенама за нетржишне произвођаче који припадају Сектору општа држава је урађен преко трошковних компоненти на следећи начин:

- вриједност производње у сталним цијенама је исказана као збир процјена у сталним цијенама накнада за запослене, међуфазне потрошње, других пореза на производњу и потрошње фиксног капитала;
- накнаде за запослене су екстраполиране са одговарајућим индексима запослених;
- међуфазна потрошња и други порези на производњу су дефлационирани са укупним CPI;
- потрошња фиксног капитала је екстраполирана са агрегираним индексом трошкова (међуфазне потрошње и накнада за запослене).

Бруто додата вриједност у сталним цијенама је израчуната као разлика између вриједности производње у сталним цијенама и међуфазне потрошње у сталним цијенама.

Извори података и коришћени индикатори за обрачуне у сталним цијенама не дозвољавају строго класификовање методе коришћене при обрачунима у сталним цијенама (А/В/С). Може се рећи да је за обрачун вриједности производње у сталним цијенама на нивоу подручја дјелатности, коришћена метода класификована као С, изузев код породичних пољопривредних газдинстава гдје се коришћена метода може класификовати као В. Метода коришћена за обрачун међуфазне потрошње у сталним цијенама, због недостатка података о структури међуфазне потрошње на одговарајућем нивоу рашчлањености, може бити класификована као С метода.

Табела 6.1. Индикатори коришћени за обрачуне у сталним цијенама по дјелатностима, 2015.

	Коришћени индикатори
А Пољопривреда, шумарство и риболов	<ul style="list-style-type: none"> • Индекси обима пољопривредне производње и просјечне продајне цијене пољопривредних производа (из претходне године) • Индекс физичког обима производње шумских сортимената • Индекс потрошачких цијена рибе
В Вађење руде и камена	<ul style="list-style-type: none"> • Индекс обима индустријске производње
С Прерађивачка индустрија	<ul style="list-style-type: none"> • Индекс обима индустријске производње
Д Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација	<ul style="list-style-type: none"> • Индекс обима индустријске производње
Е Снабдијевање водом, канализација, управљање отпадом и дјелатности санације (ремедијације) животне средине	<ul style="list-style-type: none"> • Индекс обима испоручене воде • Индекс обима отпадних вода • Индекс обима одложеног отпада • Индекс броја запослених
Ф Грађевинарство	<ul style="list-style-type: none"> • Индекс потрошачких цијена за компоненте трошкова градње • Индекс бруто плата
Г Трговина на велико и на мало, поправка моторних возила и мотоцикала	<ul style="list-style-type: none"> • Индекс прихода од продаје робе • Укупни индекс потрошачких цијена
Н Саобраћај и складиштење	<ul style="list-style-type: none"> • Индекс потрошачких цијена за превоз путника жељезницом • Индекс потрошачких цијена за друмски саобраћај • Индекс потрошачких цијена за саобраћајне услуге • Индекс потрошачких цијена за ПТТ услуге • Индекс броја запослених • Укупни индекс потрошачких цијена
И Дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживања хране; хотелијерство и угоститељство	<ul style="list-style-type: none"> • Индекс потрошачких цијена за услуге смјештаја • Индекс потрошачких цијена за ресторане и барове • Индекс броја студената и ђака • Укупни индекс потрошачких цијена
Ј Информације и комуникације	<ul style="list-style-type: none"> • Индекс потрошачких цијена за телекомуникацијске услуге • Индекс потрошачких цијена за тв претплату • Индекс потрошачких цијена за опрему за обраду података • Индекс броја запослених • Укупни индекс потрошачких цијена
К Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања	<ul style="list-style-type: none"> • Индекс активе и пасиве банака • Индекс зарађених премија • Укупни индекс потрошачких цијена • Индекс промјене средњег курса ЕУР исказаног у КМ • Индекс броја запослених
Л Пословање некретнинама	<ul style="list-style-type: none"> • Индекс потрошачких цијена за рентирање • Индекс броја становника
М Стручне, научне и техничке дјелатности	<ul style="list-style-type: none"> • Укупни индекс потрошачких цијена • Индекс броја запослених
Н Административне и помоћне услужне дјелатности	<ul style="list-style-type: none"> • Укупни индекс потрошачких цијена • Индекс броја запослених
О Јавна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање	<ul style="list-style-type: none"> • Индекс броја запослених • Укупни индекс потрошачких цијена
Р Образовање	<ul style="list-style-type: none"> • Индекс броја запослених • Индекс потрошачких цијена за услуге образовања • Укупни индекс потрошачких цијена
Q Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада	<ul style="list-style-type: none"> • Индекс броја запослених • Индекс потрошачких цијена за здравствене услуге • Укупни индекс потрошачких цијена
Р Умјетност, забава и рекреација	<ul style="list-style-type: none"> • Индекс броја запослених • Индекс потрошачких цијена за услуге културе • Укупни индекс потрошачких цијена
С Остале услужне дјелатности	<ul style="list-style-type: none"> • Индекс броја запослених • Укупни индекс потрошачких цијена

6.1. Пољопривреда, шумарство и риболов (А)

За обрачун вриједности производње за породична пољопривредна газдинства у сталним цијенама користе се произведене количине из текуће године на нивоу пољопривредних производа и просјечне пондерисане продајне цијене пољопривредних производа из претходне године. Подаци о произведеним количинама биљних и сточарских производа преузимају се из редовних истраживања статистике пољопривреде. Просјечна пондерисана продајна цијена је преузета из економских рачуна за пољопривреду, а основа за њено рачунање су цијене из откупа, реализације и са зелених пијаца. Вриједност производње у текућим цијенама за пољопривредна предузећа је дефлационирана кориштењем имплицитног дефлатора вриједности производње породичних пољопривредних газдинстава. Вриједност производње у текућим цијенама за предузетнике је дефлационирана кориштењем имплицитног дефлатора вриједности производње пољопривредних предузећа.

За обрачун вриједности производње за област шумарства користи се индекс обима произведених шумских сортимената. Извор је статистика шумарства. Вриједност производње у текућим цијенама за рибарство је дефлационирана са индексом потрошачких цијена за свјежу рибу.

Обрачун међуфазне потрошње у сталним цијенама је изведен кориштењем фиксних И/О коефицијената из 2014. године тј. примјењујући учешћа међуфазне потрошње у текућим цијенама у базној години на вриједност производње у сталним цијенама текуће године.

Стопа реалног раста подручја А је 5,4%.

6.2. Вађење руда и камена (В)

Обрачун вриједности производње у сталним цијенама у оквиру подручја В извршен је на дисагрегираном нивоу, односно на нивоу области (2 цифре КДБиХ 2010). Вриједност производње у текућим цијенама из базне године је екстраполирана одговарајућим индексима индустријске производње. Извор је статистика индустрије.

Међуфазна потрошња је израчуната кориштењем И/О односа из претходне године (2014. година) у текућим цијенама.

Стопа реалног раста подручја В је 10,4%.

6.3. Прерађивачка индустрија (С)

Обрачун вриједности производње у сталним цијенама у оквиру подручја С извршен је на нивоу области (2 цифре КДБиХ 2010). Вриједност производње у текућим цијенама из базне године је екстраполирана одговарајућим индексима индустријске производње. Извор је статистика индустрије.

Међуфазна потрошња је израчуната кориштењем И/О односа за претходну годину (2014. година) у текућим цијенама.

Стопа реалног раста подручја С је 2,3%.

6.4. Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација (D)

Обрачун вриједности производње у сталним цијенама у оквиру подручја D извршен је на дисагрегираном нивоу, односно на нивоу области (на нивоу 2 цифре КДБиХ 2010)). Вриједност производње у текућим цијенама из базне године је екстраполирана одговарајућим индексима индустријске производње. Извор је статистика индустрије.

Међуфазна потрошња је израчуната кориштењем И/О односа за претходну годину (2014. година) у текућим цијенама.

Стопа реалног раста подручја D је -1,0%.

6.5. Снабдијевање водом; канализација, управљање отпадом и дјелатности санације (ремедијације) животне средине (Е)

Обрачун вриједности производње у сталним цијенама у оквиру подручја Е извршен је на дисагрегираном нивоу, односно на нивоу области (на нивоу 2 цифре КДБиХ 2010). Вриједност производње у текућим цијенама из базне године је екстраполирана одговарајућим индексима обима (количине) испоручене воде, отпадних вода и одложеног отпада. Извор је статистика животне средине. За нетржишне произвођаче, а који припадају Сектору општа држава, обрачун у сталним цијенама је извршен преко трошковних компоненти, што је детаљније објашњено у поглављу 6.15.

За тржишне произвођаче, међуфазна потрошња је израчуната коришћењем И/О односа за претходну годину (2014. година) у текућим цијенама. Метод дефлације је примијењен на међуфазну потрошњу за нетржишне произвођаче који припадају Сектору општа држава, кориштењем укупног индекса потрошачких цијена.

Стопа реалног раста подручја Е је -2,6%.

6.6. Грађевинарство (F)

Ова дјелатност, је по својој природи врло специфична, што захтијева коришћење различитих индикатора. Како на располагању нема адекватних индекса цијена за грађевинарство, вриједност производње грађевинарства је дефлационирана са изведеним индексом који је компилиран као пондерисани просјек цијена за главне компоненте трошкова градње (рад, материјал, транспорт) и бруто плата.

Међуфазна потрошња у сталним цијенама је израчуната коришћењем фиксних И/О коефицијената за претходну годину у текућим цијенама.

Стопа реалног раста подручја F је 5,1%.

6.7. Трговина на велико и на мало, поправка моторних возила и мотоцикала (G)

Обрачун вриједности производње трговине у сталним цијенама врши се у два корака. У првом кораку се номинални индекс прихода од продаје робе, на нивоу области (2 цифре КДБиХ 2010), дефлационира укупним индексом потрошачких цијена. У сљедећем кораку се са претходно добијеним реалним индексима продаје екстраполира вриједности производње из базе године у текућим цијенама. Овај приступ полази од претпоставке да су стопе трговачких маржи у сталним цијенама фиксне.

Обрачун међуфазне потрошње у сталним цијенама је изведен коришћењем фиксних И/О коефицијената из 2014. године у текућим цијенама на бруто вриједност производње у сталним цијенама за 2015. годину.

Стопа реалног раста подручја G је 3,2%.

6.8. Саобраћај и складиштење (H)

Процјене вриједности производње у сталним цијенама су урађене на нивоу области (2 цифре дјелатности КДБиХ 2010) примјеном методе дефлације. Вриједности производње у текућим цијенама су дефлациониране са одговарајућим индексима потрошачких цијена и то: жељезнички саобраћај са индексима потрошачких цијена за превоз путника жељезницом, остали дио области 49 из КД са индексима потрошачких цијена за друмски саобраћај и област 52 КД са индексима за саобраћајне услуге. Вриједност производње поштанских услуга, област 53 КД, је дефлационирана са одговарајућим индексом цијена за поштанске услуге. За нетржишне произвођаче, који припадају Сектору општа држава, обрачун у сталним цијенама је извршен преко трошковних компоненти, што је детаљније објашњено у поглављу 6.15.

Међуфазна потрошња у сталним цијенама је израчуната коришћењем фиксних И/О коефицијената за претходну годину у текућим цијенама. За нетржишне произвођаче који припадају Сектору општа држава, примјењен је метод дефлације коришћењем укупног индекса потрошачких цијена.

Стопа реалног раста подручја H је 0,4%.

6.9. Дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживања хране; хотелијерство и угоститељство (I)

Процјене вриједности производње у сталним цијенама су урађене на нивоу сваке групе економских дјелатности односно за смјештај, припремање и послуживање хране и за студентске и ђачке домове. За тржишне произвођаче, вриједност производње у текућим цијенама је дефлационирана са одговарајућим индексом потрошачких цијена (индекс потрошачких цијена за смјештај и индекс потрошачких цијена за ресторане, кафиће и барове). За нетржишне произвођаче који припадају Сектору општа држава, односно за студентске и ђачке домове, обрачун у сталним цијенама је извршен преко трошковних компоненти, што је детаљније објашњено у поглављу 6.15.

Обрачун међуфазне потрошње у сталним цијенама за тржишне произвођаче изведен је коришћењем фиксних И/О коефицијената за претходну годину у текућим цијенама. За нетржишне произвођаче који припадају Сектору општа држава примјењена је метода дефлације коришћењем укупног индекса потрошачких цијена.

Стопа реалног раста подручја I је 11,3%.

6.10. Информације и комуникације (J)

Процјене вриједности производње у сталним цијенама су израчунате на нивоу области (2 цифре КДБиХ 2010) примјеном углавном методе дефлације. Вриједности производње у текућим цијенама су дефлациониране са одговарајућим индексима потрошачких цијена (CPI за телекомуникацијске услуге, CPI за ТВ претплату, CPI за опрему и за обраду података). За нетржишне произвођаче, који припадају Сектору општа држава, обрачун у сталним цијенама је извршен преко тршковних компоненти, што је детаљније објашњено у поглављу 6.15.

Обрачун међуфазне потрошње у сталним цијенама је изведен коришћењем фиксних И/О коефицијената за претходну годину у текућим цијенама. За нетржишне произвођаче који припадају Сектору општа држава примјењена је метода дефлације коришћењем укупног индекса потрошачких цијена.

Стопа реалног раста подручја J је 0,2%.

6.11. Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања (K)

За финансијске дјелатности, осим осигурања (област монетарних институција - област 64 КД), при обрачуну вриједности производње у сталним цијена направљена је разлика између двије врсте услуга: услуге имплицитно наплаћене и *FISIM*. За имплицитно наплаћене услуге изведен је агрегатни индекс на основу номиналног индекса прихода имплицитно наплаћених услуга и укупног индекса потрошачких цијена. Тим израчунатим индексом је екстраполирана вриједност производње базне године. За обрачун *FISIM-a* у сталним цијенама коришћени су индикатори обима залиха средстава (активе) банке и обавеза (пасиве) банке, а који садрже генерисане токове плаћених и примљених камата.

Другим ријечима, индексом обима залиха средстава банке (кредити, зајмови дати клијентима) су екстраполиране примљене камате од стране банке. Са друге стране, индекс обима обавеза банке у форми депозита клијената је коришћен као индикатор обима за екстраполацију плаћених камата од стране банке. Као и у случају процјене *FISIM-a* у текућим цијенама, процјена *FISIM-a* у сталним цијенама једнака је разлици између примљених и плаћених камата у сталним цијенама. Индекс обима средстава и обавеза банке је процијењен дефлационирањем номиналних индекса aktive и пасиве са укупним индексом потрошачких цијена.

Индикатор обима вриједности производње за услуге осигурања је добијен дефлационирањем вриједности зарађених премија током периода укупним индексом потрошачких цијена. Претходно добијеним индикатором обима екстраполирана је вриједност производње у текућим цијенама базне године за област осигурања.

Вриједност производње у текућим цијенама за предузетнике је дефлационирана са индексом промјене средњег курса ЕУР-а исказаног у КМ.

Међуфазна потрошња у сталним цијенама је израчуната коришћењем фиксних И/О коефицијената за претходну годину у текућим цијенама.

Стопа реалног раста подручја K је 3,1%.

6.12. Пословање некретнинама (L)

За највећи дио подручја L не постоје расположиви индекси цијена, те је вриједност производње код тржишних и непрофитних институционалних јединица на нивоу области (2-цифре) дефлационирана са индексом потрошачких цијена за ренту.

Податке о импутираној ренти у текућим и сталним цијенама рачуна БХАС и доставља РЗС РС. Обрачун стварне ренте у сталним цијенама извршен је екстраполацијом са индексом броја становника.

Обрачун међуфазне потрошње у сталним цијенама је урађен коришћењем фиксних И/О коефицијената тј. на основу учешћа међуфазне потрошње у текућим цијенама у базној години (2014. година).

Стопа реалног раста подручја L је 0,1%.

6.13. Стручне, научне и техничке дјелатности (M)

Процјене вриједности производње у сталним цијенама су израчунате на нивоу области (2 цифре КД) примјеном методе дефлације. Вриједности производње у текућим цијенама за тржишне произвођаче су дефлациониране са укупним индексом потрошачких цијена. За нетржишне произвођаче, који припадају Сектору општа држава, обрачун у сталним цијенама је извршен преко тршковних компоненти, што је детаљније објашњено у поглављу 6.15.

Обрачун међуфазне потрошње у сталним цијенама је изведен коришћењем фиксних И/О коефицијената тј. на основу учешћа међуфазне потрошње у текућим цијенама у базној години. Метода дефлације је примјењена на међуфазну потрошњу за нетржишне произвођаче који припадају Сектору општа државе, кориштењем укупног индекса потрошачких цијена.

Стопа реалног раста подручја M је 3,6%.

6.14. Административне и помоћне услужне дјелатности (N)

Процјене у сталним цијенама за тржишне произвођаче су израчунате на нивоу 2 цифре дјелатности КД примјеном методе дефлације. Вриједности производње у текућим цијенама су дефлациониране са укупним индексом потрошачких цијена. За нетржишне произвођаче, који припадају Сектору општа држава, обрачун у сталним цијенама је извршен преко трошковних компоненти, што је детаљније објашњено у поглављу 6.15.

За тржишне произвођаче, обрачун међуфазне потрошње у сталним цијенама је урађен коришћењем фиксних И/О коефицијената за претходну годину у текућим цијенама. За нетржишне произвођаче који припадају Сектору општа држава примјењена је метода дефлације коришћењем укупног индекса потрошачких цијена.

Стопа реалног раста подручја N је 3,3%.

6.15. Јавна управа и одбрана; обавезно социјално осигурање (O)

Обрачун у сталним цијенама за ово подручје се врши по трошковним компонентама. Вриједност производње у сталним цијенама је збир процјена у сталним цијенама за накнаде запосленима, међуфазну потрошњу, друге порезе на производњу те потрошњу фиксног капитала. Накнаде запосленима у сталним цијенама су израчунате екстраполацијом коришћењем индекса броја запослених у подручју дјелатности O. Извор за број запослених је статистика рада. Обрачун међуфазне потрошње у сталним цијенама није извршен коришћењем фиксних И/О коефицијената, већ је примјењена метода дефлације. Како нема специфичног дефлатора за међуфазну потрошњу овог подручја дјелатности као дефлатор је коришћен укупни индекс потрошачких цијена. Вриједност потрошње фиксног капитала је екстраполирана агрегираним индексом трошкова (међуфазна потрошња и накнаде запосленима). Вриједност осталих пореза на производњу је дефлационирана са укупним индексом потрошачких цијена.

Стопа реалног раста подручја O је 1,2%.

6.16. Образовање (P)

У оквиру подручја дјелатности образовања, за јавно образовање, односно нетржишне произвођаче који припадају Сектору општа држава, вриједност производње у сталним цијенама је збир процјена у сталним цијенама накнада запосленима, међуфазне потрошње, других пореза на производњу те потрошње фиксног капитала. Накнаде запосленима у сталним цијенама су израчунате екстраполацијом, коришћењем индекса броја запослених у подручју дјелатности P. Извор за број запослених је статистика рада. Обрачун међуфазне потрошње у сталним цијенама није извршен коришћењем фиксних И/О коефицијената, већ је примјењена метода дефлације. Како нема специфичног дефлатора за међуфазну потрошњу ових нетржишних произвођача, као дефлатор је коришћен укупни индекс потрошачких цијена. Вриједност потрошње фиксног капитала је екстраполирана агрегираним индексом трошкова (међуфазна потрошња и накнаде запосленима). Вриједност осталих пореза на производњу је дефлационирана са укупним индексом потрошачких цијена.

Обрачун вриједности производње у сталним цијенама за тржишне произвођаче је урађен дефлацијом, коришћењем индекса потрошачких цијена за услуге образовања. За обрачун међуфазне потрошње у сталним цијенама коришћени су фиксни И/О коефицијенат из базе године (2014. година) у текућим цијенама.

Стопа реалног раста подручја P је 2,0%.

6.17. Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада (Q)

У оквиру подручја дјелатности здравства за јавно здравство, односно нетржишне произвођаче који припадају Сектору општа држава, вриједност производње у сталним цијенама је збир процјена у сталним цијенама накнада запосленима, међуфазне потрошње, других пореза на производњу те потрошње фиксног капитала. Накнаде запосленима у сталним цијенама су израчунате екстраполацијом коришћењем индекса броја запослених у подручју дјелатности Q. Извор за број запослених је статистика рада. Обрачун међуфазне потрошње у сталним цијенама није извршен коришћењем фиксних И/О коефицијената, већ је примјењена метода дефлације. Како нема специфичног дефлатора за међуфазну потрошњу индиректних буџетских корисника, као дефлатор је коришћен укупни индекс потрошачких цијена. Вриједност потрошње фиксног капитала је екстраполирана агрегираним индексом трошкова (међуфазна потрошња и накнаде запосленима). Вриједност осталих пореза на производњу је дефлационирана са укупним индексом потрошачких цијена.

Обрачун вриједности производње у сталним цијенама за тржишне произвођаче је урађен дефлацијом, коришћењем индекса потрошачких цијена за услуге здравства. Обрачун међуфазне потрошње у сталним цијенама је урађен коришћењем фиксних И/О коефицијената из претходне године у текућим цијенама.

Стопа реалног раста подручја Q је 1,3%.

6.18. Умјетност, забава и рекреација (R)

Обрачун вриједности производње у сталним цијенама за тржишне произвођаче извршен је на нивоу области (2 цифре КД) коришћењем методе екстраполације бројем запослених у подручју дјелатности R. За разлику од претходно наведеног, обрачун вриједности производње у сталним цијенама за област предузетника је урађен дефлационирањем вриједности производње са имплицитним дефлатором за вриједност производње предузећа. Вриједност производње у текућим цијенама за непрофитне институционалне јединице је дефлационирана са индексом потрошачких цијена за услуге културе. За нетржишне произвођаче који припадају Сектору општа држава, вриједност производње представља збир процјена у сталним цијенама накнада за запослене, међуфазне потрошње, других пореза на производњу и потрошње фиксног капитала. Накнаде за запослене у сталним цијенама су обрачунате примјеном метода екстраполације користећи индекс броја запослених у дјелатности R. Вриједност потрошње фиксног капитала је екстраполирана са агрегираним индексом тршкова (међуфазне потрошње и накнада за запослене) а вриједност других пореза на производњу је дефлационирана са укупним индексом потрошачких цијена.

Обрачун међуфазне потрошње у сталним цијенама за тржишне произвођаче је урађен коришћењем фиксних И/О коефицијената из претходне године у текућим цијенама. Код нетржишних произвођача, који припадају Сектору општа држава, примјењена је метода дефлације на међуфазну потрошњу, кориштењем укупног индекса потрошачких цијена.

Стопа реалног раста подручја R је 3,3%.

6.19. Остале услужне дјелатности (S)

Обрачун вриједности производње у сталним цијенама за тржишне произвођаче урађен је на нивоу области (2 цифре КД), коришћењем методе екстраполације са бројем запослених у подручју дјелатности S. За разлику од претходно наведеног, обрачун у сталним цијенама за област предузетника је урађен дефлацијом вриједности производње са имплицитним дефлатором за вриједности производње предузећа. Вриједност производње у текућим цијенама за непрофитне институционалне јединице је дефлационирана са укупним индексом потрошачких цијена. За нетржишне произвођаче који припадају Сектору општа држава, вриједност производње представља збир процјена у сталним цијенама накнада за запослене, међуфазне потрошње, других пореза на производњу и потрошње фиксног капитала. Накнаде за запослене у сталним цијенама су обрачунате примјеном метода екстраполације користећи индекс броја запослених у дјелатности S. Вриједност потрошње фиксног капитала је екстраполирана са агрегираним индексом тршкова (међуфазне потрошње и накнада за запослене) а вриједност других пореза на производњу је дефлационирана са укупним индексом потрошачких цијена.

Обрачун међуфазне потрошње у сталним цијенама код тржишних произвођача изведен је коришћењем фиксних И/О коефицијената из претходне године у текућим цијенама. Код нетржишних произвођача, који припадају Сектору општа држава, примјењена је метода дефлације на међуфазну потрошњу, коришћењем укупног индекса потрошачких цијена.

Стопа реалног раста подручја S је 4,8%.

6.20. Порези на производе

Током 2013. године, уз техничку подршку ММФ-овог савјетника за реални сектор у БиХ, извршена су одређена методолошка унапријеђења у области пореза на производе у сталним цијенама, а у циљу добијања укупног индекса раста пореза на производе.

Извршен је обрачун појединачних индикатора обима за сваку врсту пореза на производе. За обрачун царина израчунат је индекс обима који је заснован на вриједности увоза, индексима увозних цијена, просјечном стопом царине по групама производа. На основу израчунатог индекса обима за царине, екстраполирана је вриједност царина из претходне године.

За обрачун ПДВ у сталним цијенама, израчунат је индекс обима којим је екстраполирана вриједност ПДВ из претходне године. Индекс обима за обрачун ПДВ изведен је из израчунатих индикатора обима одвојено за робу и за услуге. Укупна порезна основица за ПДВ је збир индикатора обима робе и индикатора обима услуге. Индикатор обима пореске основице за робу заснован је на подацима промета робе у малопродаји по групама производа. Детаљни подаци промета по робним групама су дефлационирани одговарајућим индексима потрошачких цијена. Индикатор обима пореске основице за услуге заснован је на вриједности тржишних услуга које се обезбјеђују домаћинствима, које су дефлационирани одговарајућим дефлаторима вриједности производње.

За обрачун акциза израчунат је индекс обима чиме је екстраполирана вриједност акциза из претходне године. Обрачун индекса обима акциза је заснован на произведеним количинама акцизних производа и стопама акцизе. Податак о произведеним количинама акцизних производа се преузима из статистике индустрије.

Вриједност боравишне таксе из претходне године је екстраполирана индексом броја ноћења, док је за обрачун пореза на игре на срећу израчунат индекс обима кориштењем вриједности пореза на игре на срећу и дефлатора вриједности производње области 92 КД БИХ 2010.

Приликом имплементације *ESA 2010* међународне методологије, и ревизије серије података од 2005. године, овакав метод обрачуна пореза на производе је укључен у обрачун сталних цијена као методолошко унапријеђење.

Стопа реалног раста за порезе на производе је 3,7%.

6.21. Субвенције на производе

Обрачун субвенција на производе у сталним цијенама је методолошки унапријеђен. Субвенције на производе у сталним цијена су обрачунате коришћењем индекса реалног раста вриједности производње за сваку дјелатност гдје су субвенције исплаћене.

Стопа реалног раста за субвенције на производе је 4,6%.